

ක්ෂුද්‍රමූලය කර්මාන්තය පිළිබඳ වාර්තාව

ශ්‍රී ලංකාව

2009

Produced by GTZ ProMiS in collaboration with The Banking With The Poor Network

Ministry of
Finance and
Planning

Sri Lankan – German Development Cooperation

gtz

B.W T.P.
Banking With The Poor Network

Citi Foundation

GTZ යනු කුමක්ද?

ජාත්‍යන්තර සහයෝගීතා ව්‍යාපාරයක් ලෙස තිරසාර සංවර්ධනයක් සඳහා ලොව පුරා මැදිහත්වීම් සිදු කරන GTZ ආයතනය ජර්මානු රජයේ සංවර්ධන ප්‍රතිපත්තිමය අරමුණු ඉටු කර ගැනීමට දායක වේ. ගෝලීයකරණය වූ ලෝකයේ දේශපාලනික, ආර්ථික, පරිසරවිද්‍යාත්මක හා සමාජීය සංවර්ධනය සඳහා ක්‍රියාත්මක කළ හැකි, ඉදිරිය දකින විසඳුම් ඉන් ලබා දෙයි. දුෂ්කර තත්ත්ව යටතේ කටයුතු කිරීමේ දී GTZ ආයතනය සංකීර්ණ ප්‍රතිච්ඡාදන ක්‍රම හා පරිවර්තන ක්‍රියාවලීන් ප්‍රවර්ධනය කරයි. එහි ආයතනික අරමුණ තිරසාර පදනමක් යටතේ මිනිසුන්ගේ ජීවන තත්ත්වයන් නංවාලීම යි.

ෆෙඩරල් ව්‍යාපාරයක් වන GTZ ආයතනය පිහිටා ඇත්තේ ෆ්රැන්ක්ෆර්ට් නුවර අසල වූ එෂ්බෝර්න් ප්‍රදේශයේ ය. 1975 දී පිහිට වූ GTZ ආයතනය පෞද්ගලික නීතිය යටතේ ලියාපදිංචි කළ සමාගමකි. ආර්ථික සහයෝගීතාව හා සංවර්ධනය පිළිබඳ ජර්මානු ෆෙඩරල් අමාත්‍යාංශය එහි ප්‍රධාන අනුග්‍රාහකයා ය. මෙම සමාගම වෙනත් ජර්මානු අමාත්‍යාංශ, අනෙකුත් රටවල රජයන් මෙන් ම යුරෝපා කොමිසම, එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය, ලෝක බැංකුව වැනි ජාත්‍යන්තර අනුග්‍රාහකයන් ද පෞද්ගලික ව්‍යාපාර ද නියෝජනය කරයි. GTZ කටයුතු කරනුයේ පොදු ප්‍රතිලාභ පදනම යටතේ ය. උපයන අතිරික්තය එම ආයතනයේ ම තිරසාර සංවර්ධනය සඳහා වූ ජාත්‍යන්තර සහයෝගීතා ව්‍යාපෘතීන්ට නැවත ආයෝජනය කෙරේ.

GTZ ආයතනයේ 10,000 ක් වූ සේවක මණ්ඩලය රටවල් 120ක විහිදී සිටී. අප්‍රිකාව, ආසියාව, ලතින් අමෙරිකාවට අයත් රටවල් මෙන් ම දැනට දේශපාලනික වෙනස්වීම්වලට මුහුණ දෙමින් සිටින හා අලුතින් නිදහස ලැබූ නැගෙනහිර යුරෝපීය රාජ්‍යයන් ද මේ අතර වේ. මෙම සේවකයන්ගෙන් 9,000කට ආසන්න පිරිස අදාළ රටවල පුරවැසියෝ ය. GTZ කාර්යාල පිහිටුවා ඇත්තේ රටවල් 67ක පමණි. ජර්මනියේ එෂ්බෝර්න් හි පිහිටි ප්‍රධාන කාර්යාලයේ 970 දෙනෙක් පමණ සේවය කරති. සේවකයෝ 365ක් ජර්මනියේ විවිධ ප්‍රදේශවල ඉහළ මට්ටමේ කලාපීය ව්‍යාපෘතීන් සඳහා අනුයුක්ත කොට ඇත.

‘දුප්පතුන් සමග බැංකුකරණය’ ජාලය හෙවත් BWTP ජාලය යනු කුමක් ද?

‘දුප්පතුන් සමග බැංකුකරණය’ (Banking With The Poor – BWTP) ජාලය යනු එනම්, ඕස්ට්‍රේලියාව, බංග්ලාදේශය, ඉන්දියාව, ඉන්දුනීසියාව, නේපාලය, පකිස්ථානය, පිලිපීනය, ශ්‍රී ලංකාව හා විශ්විතාමය නමැති ආසියාවේ රටවල් නවයක ක්‍රියාත්මක වන ජාතික මට්ටමේ ප්‍රතිපත්ති ආයතන, වාණිජ බැංකු හා රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන 30ක් පමණ එක් ව සැදුම් ලත් ජාලයකි. BWTP ජාලයේ අරමුණ ආසියාවේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය වැඩසටහන් මූල්‍ය පද්ධතියට සම්බන්ධ කිරීම හා අන්තර්කරණ මූල්‍ය සේවා සැපයීමට උදව් කිරීමයි. එම අරමුණු ළඟා කරගැනීම සඳහා මෙම ජාලය විසින් සිදු කරනු ලබන කාර්යයන් අතර ධාරිතා වර්ධනය, තොරතුරු හුවමාරුව, ප්‍රතිපත්තිමය සංවාද, වෙනුවෙන් පෙනී සිටීම හා පර්යේෂණ ප්‍රධානය.

සිංගප්පූරුවේ පිහිටි සංවර්ධන සහයෝගීතාව සඳහා වූ පදනම (Foundation for Development Cooperation - FDC) මෙම ජාලයේ ලේකම් කාර්යාලය ලෙස කටයුතු කරයි.

BWTP ජාලය හා FDC හවුල්කාර ආයතන, සිටි පදනම (Citi Foundation) සමග එක් ව ආසියාවේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය අංශය ශක්තිමත් කිරීමට කටයුතු කරයි. කර්මාන්ත තක්සේරුව පිළිබඳ වාර්තාව, සිටි ජාලය ශක්තිමත් කිරීමේ ව්‍යාපෘතිය සඳහා BWTP ජාලයේ එකතුවීමේ එක් අංගයක් පමණි.

සිටි ජාලය ශක්තිමත් කිරීමේ ව්‍යාපෘතිය ජාතික හා කලාපීය මට්ටමේ ජාලයන් හි කර්මාන්ත ඇගයීම් සංවර්ධනය කිරීමට සහාය ලබා දෙයි. BWTP ජාලය විසින් කරනු ලබන කර්මාන්ත ඇගයීමේ අරමුණ දැනට එම ජාලය ක්‍රියාත්මක වන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය අංශය පිළිබඳ ව දළ විශ්ලේෂණයක් ලබා දීමයි. මෙම ඇගයීම් මගින් එක් එක් ආයතනවල ක්‍රියාකාරිත්වය මැනීමෙන් ඔබ්බට ගොස් සවිස්තරාත්මක හා විශ්ලේෂණාත්මක ස්වභාවයකින් යුතු ව වඩා පුළුල් ලෙස ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ සංවර්ධනය ඉලක්ක කෙරේ. මෙම ඇගයීම්වල ඉලක්කය BWTP ජාලයටත්, එහි සාමාජිකයන්ටත් මෙන් ම පුළුල් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ප්‍රජාවටත් වටිනා සම්පතක් වන සෑම කර්මාන්තයක ම ස්වරූපය හා බාහිර දෑත්ම ඉදිරිපත් කිරීමයි.

ස්තූතිය

BWTP ජාලයේ සහයෝගීතාවයෙන් ශ්‍රී ලංකා ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය කර්මාන්ත වාර්තාව සකස් කරන ලද්දේ GTZ - ප්‍රොමිස් (ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය අංශය ප්‍රචාරනය) වැඩසටහනේ ජේෂ්ඨ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය විශේෂඥ රෝෂිණී ප්‍රනාන්දු මෙනවිය විසිනි. ඒ සඳහා පර්යේෂණ සහාය තාමිනී කුලරාජසිංහම් මෙනවිය ලබා දෙන ලදී. මෙම කර්තව්‍යය ආරම්භ කළ අවදියේ ප්‍රොමිස් ව්‍යාපෘතියේ හිටපු ජේෂ්ඨ උපදේශක ආචාර්ය. ඩර්ක් ස්ටේන්වෝන්ඩ් මහතා වෙත විශේෂ ස්තූතිය පුද කරමු. ඔහුගේ මාර්ගෝපදේශය සහ වටිනා උපදෙස් මෙම වාර්තාව සාර්ථක ව සම්පූර්ණ කරගැනීමට විශාල වශයෙන් දායක විය.

මෙම ප්‍රකාශනයේ ගුණදොස් සොයා බලා එය වැඩිදියුණු කිරීමෙහි ලා අනගි අදහස් ලබා දුන් ආචාර්ය. නිමල් ප්‍රනාන්දු මහතාට ද අපගේ ස්තූතිය මෙයින් පුද කෙරේ.

ඒ වගේ ම ඩේවිඩ් බාර්ටොලා මහතා, ක්‍රිස්ටිනා මොදරන් මෙනවිය, ලංකා ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය වෘත්තිකයන්ගේ සංගමය, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ නිලධාරීන් සහ මෙම ලේඛනය සකස් කිරීමේ ලා සිය කාලය, අදහස් හා ප්‍රතිපෝෂණය සපයමින් නන් අයුරින් දායක වූ සියල්ලන්ටත් අපගේ ප්‍රණාමය පුද කරමු.

BWTP ජාලයේ ප්‍රධාන සම්බන්ධීකාරක හා සංවර්ධන සහයෝගීතාවය සඳහා වූ පදනමේ ආසියානු කලාපීය නියෝජිත ජෙම් බෙඩ්සන් මහතා සහ GTZ- ප්‍රොමිස් ව්‍යාපෘතියේ ජේෂ්ඨ උපදේශිකා ආචාර්ය ඩැගමාර් ලූම් මහත්මිය වෙත ද මෙම පැවරුම පුරාවට ලබා දුන් සහයෝගය වෙනුවෙන් අපගේ කෘතඥතාව පුද කරමු.

සංකේත නාම, කෙටි යෙදුම් හා සිංහල අරුත්

ADB	Asian Development Bank	ආසියානු සංවර්ධන බැංකුව
ATM	Automated Teller Machine	ස්වයංක්‍රීය ටෙලර් යන්ත්‍රය
BWTP	Banking With The Poor	දුප්පතුන් සමග බැංකුකරණය
CBSL	Central Bank of Sri Lanka	ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව
CGAP	Consultative Group to Assist the Poor	දුප්පතුන්ට සහාය දීමේ උපදේශක කණ්ඩායම
CLEAR	Country-Level Effectiveness and Accountability Review	රටවල් මට්ටමේ ප්‍රදායීතාව හා ගිණුම් කටයුතු වගකීම විමර්ශනය
CRB	Co-operative Rural Bank	සමූපකාර ග්‍රාමීය බැංකුව
CRIB	Credit Information Bureau	ණය තොරතුරු කාර්යාංශය
CSR	Corporate Social Responsibility	සංස්ථානික සමාජ වගකීම
DCS	Department of Census and Statistics	ජන සංගණන හා සංඛ්‍යා ලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව
FAO	Food and Agriculture Organisation	ආහාර හා කෘෂිකර්ම දෙපාර්තමේන්තුව
FI	Financial Institution	මූල්‍ය ආයතනය
GDP	Gross Domestic Product	දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය
GNP	Gross National Product	දළ ජාතික නිෂ්පාදිතය
GTZ	Deu Gesellschaft Technisch Zusammenarbeit (German Agency for Technical Cooperation)	තාක්ෂණ සහයෝගීතාව සඳහා ජර්මානු ඒජන්සිය
ICT	Information and Communications Technology	තොරතුරු හා සන්නිවේදන තාක්ෂණය
IT	Information Technology	තොරතුරු තාක්ෂණය
JBIC	Japan Bank for International Cooperation	ජාත්‍යන්තර සහයෝගීතාව පිළිබඳ ජපාන බැංකුව
LCB	Licensed Commercial Bank	බලපත්‍ර ලත් වාණිජ බැංකුව
LMPA	Lanka Microfinance Practitioners' Association	ලංකා ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය වෘත්තිකයන්ගේ සංගමය
LSB	Licensed Specialised Bank	බලපත්‍ර ලත් විශේෂිත බැංකු
MBA	Master of Business Administration	ව්‍යාපාර පරිපාලනය පිළිබඳ ශාස්ත්‍රපති උපාධිය
MFI	Microfinance Institution	ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන
MIS	Management Information System	කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය
MIX	Microfinance Information Exchange	ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය තොරතුරු හුවමාරුව

MPCS	Multi-purpose Co-operative Society	විවිධ සේවා සමුපකාර සමිතිය
NDTF	National Development Trust Fund	ජාතික සංවර්ධන භාරකාර අරමුදල
NGO	Non Governmental Organisation	රාජ්‍ය නොවන සංවිධානය
PAMP	Poverty Alleviation Microfinance Project	දුප්පත්කම අවමකරලීමේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ව්‍යාපෘතිය
PaR	Portfolio at Risk	ආයෝජන අවදානම
ProMiS	Promotion of the Microfinance Sector	ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය අංශය ප්‍රවර්ධනය
RADA	Reconstruction and Development Authority	ප්‍රතිසංස්කරණ හා සංවර්ධන අධිකාරිය
RDB	Regional Development Bank	ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකුව
RFSDP	Rural Finance Sector Development Programme	ග්‍රාමීය මූල්‍ය අංශය සංවර්ධනය කිරීමේ වැඩසටහන
ROSCA	Rotating Savings and Credit Association	චක්‍රීය තැන්පතු හා ණය සංගමය
RRDB	Regional Rural Development Bank	ප්‍රාදේශීය ග්‍රාමීය සංවර්ධන බැංකුව
SBS	Samurdhi Bank Society	සමෘද්ධි බැංකු සංගමය
SEEDS	Sarvodaya Economic Enterprise Development Services	සර්වෝදය ආර්ථික ව්‍යවසාය සංවර්ධන සේවා
TCCS	Thrift and Credit Co-operative Society	සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිතිය
TSP	Technical Service Provider	තාක්ෂණික සේවා සපයන්නා
UNDP	United Nations Development Programme	එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහන
WDC	Women's Development Co-operative	කාන්තාවන්ගේ සංවර්ධන බැංකුව

අන්තර්ගතය

GTZ යනු කුමක් ද?	2
BWTP යනු කුමක් ද?	3
ස්තූතිය	4
සංකේත නාම, කෙටි යෙදුම් හා සිංහල අරුත්	5
දේශයේ පැතිකඩ	8
මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය	10
නියාමන යාන්ත්‍රණය	14
ශ්‍රී ලංකාවේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ව්‍යාපාරය	16
ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සපයන්නෝ	20
මූල්‍ය සේවා සඳහා ප්‍රවේශය	30
ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය අංශය සඳහා ආයතනික මට්ටමේ අනුග්‍රහය	35
රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය	39
ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ ආධාර ආයතනවල අනුග්‍රහය	41
ප්‍රධාන අභියෝග	46
ඇමිණුම 1 - ශ්‍රී ලංකාව පිළිබඳ දත්ත	56
ඇමිණුම 2 - බැංකු හා බැංකු ශාඛා සංඛ්‍යාව	57
අනෙකුත් මූල්‍ය ආයතන සංඛ්‍යාව	58
ඇමිණුම 3 - ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන වර්ගවල පැතිකඩ	59
ඇමිණුම 4 - විමර්ශන කාති/ප්‍රකාශන ලැයිස්තුව	61
ඇමිණුම 5 - වැදගත් ආයතනික සබඳතා	62

දේශයේ පැතිකඩ

ඉන්දියාවේ දකුණු කුඩුවේ පිහිටා ඇති ශ්‍රී ලංකාවේ ජනගහනය මිලියන 20.01 කි. දකුණු ආසියාවේ අනෙකුත් රටවල් හා සැසඳීමේ දී ශ්‍රී ලංකාව සාපේක්ෂ වශයෙන් යහපත් සමාජ-ආර්ථික තත්ත්වයක් පෙන්නුම් කරයි. රටේ ඒක පුද්ගල දළ ජාතික නිෂ්පාදනය (GNP) අමෙරිකානු ඩොලර් 1599¹ ක් ලෙස වාර්තා කරමින් දකුණු ආසියාවේ රටවල් අතුරින් දෙවැනි ස්ථානයට හිමිකම් කියන අතර පළමු වැනි ස්ථානය හිමි වන්නේ මාලදිවයිනට ය. ජීවන අවශ්‍යතා ළඟා කරගැනීමට අවශ්‍ය ජාතික අවම ආදායම් මට්ටමෙන් පහළට ගැනෙන්නේ නිල වශයෙන් ජනගහනයෙන් 15.2%²ක් පමණි. එසේ වුව ද ලෝක බැංකුව එය 34% විය යුතු බවට ගණන් බලා ඇත්තේ දිනකට ජාත්‍යන්තර අවම ආදායම් මට්ටම දිනකට අමෙරිකානු ඩොලර් 2.00³ ක් ලෙස සලකමිනි. සාමාන්‍යයෙන් පවුලකට සාමාජිකයන් පස් දෙනකු අයත් වන ලෙස සලකමින් ලෝක බැංකුව විසින් ශ්‍රී ලංකාවේ දුප්පත් පවුල් මිලියන 1.3 පමණ ජීවත්වන බවට ගණන් බලා ඇත.

උත්පත්තියේ දී ආයු අපේක්ෂා කාලය වසර 75ක් වන අතර සාක්ෂරතාව 92.5%කි. කාන්තාවන්ගේ සාක්ෂරතාව 90.6%කි. එසේ නමුදු, මෙම දත්ත මගින් පුළුල් ප්‍රාදේශීය විෂමතා සැඟවේ. රටේ ආර්ථික කටයුතු වැඩි වශයෙන් කේන්ද්‍ර ගත වී ඇත්තේ සාපේක්ෂ ව සශ්‍රීක වූ බස්නාහිර පළාත දළ දේශීය නිෂ්පාදනයෙන් 50% කට දායක වන අතර, අනෙකුත් සියලුම පළාත් වල දායකත්වය 10%කට වඩා අඩුය. එසේ වුව ද, ජනගහනයෙන් 70%කට වඩා වැඩි පිරිසක් ජීවත් වන්නේ බස්නාහිර පළාතේ ය. ආසියානු සංවර්ධන බැංකුවේ ප්‍රධාන නිර්ණායකයන්ට අනුව 2007 වසරේ ශ්‍රී ලංකාවේ 'ගිනි දර්ශකය' ඉන්දියාව, පකිස්තානය හෝ බංග්ලාදේශය වැනි අනෙකුත් දකුණු ආසියානු රටවලට වඩා ඉහළ මට්ටමක පැවැතීමෙන් පෙන්නුම් කරනුයේ රටේ ආදායමේ අසමාන බෙදීම⁴ යි.

ශ්‍රී ලංකාවේ ආර්ථික හා සමාජීය නිර්ණායකවල සාරාංශයක් පහත වගුව 1 න් දැක්වේ. වඩා පුළුල් නිර්ණායක ලැයිස්තුවක් සඳහා ඇමිණුම 1 බලන්න.

¹ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකු වාර්තාව, 2007

² ජන සංගණන හා සංඛ්‍යා ලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව, ශ්‍රී ලංකාව - ගෘහාශ්‍රිත ආදායම් හා වියදම් සමීක්ෂණයට අනුව ජාතික අවම ආදායම් මට්ටම එක් පුද්ගලයකු සඳහා මාසික ව ගත් කල රු.2,233/- (දළ වශයෙන් දිනකට අමෙරිකානු ඩොලර් 0.67) කි.

³ PovCalNet, ලෝක බැංකුව, ඔක්තෝබර් 2008 (ශ්‍රී ලංකා ඇස්මේන්තුව සකසා ඇත්තේ 2005 දත්ත පදනම් කරගෙනය.)

⁴ 2007 ප්‍රධාන නිර්ණායක, ආසියානු සංවර්ධන බැංකුව

වගුව 1

නිර්ණායකය	2005	2006	2007
මුළු ජනගහනය ('000)	19,668	19,886	20,010
වාර්ෂික ජනගහන වර්ධන වේගය (%)	1.00	1.10	1.10
අවම ආදායම් මට්ටමෙන් පහළ ජනගහනය (අවම ආදායම් මට්ටමෙන් පහළ පුද්ගල ගණනයේ දර්ශකය) (%)	22.7 (2002)	15.2	15.2
සාක්ෂරතාව (%) (2003/2004)	92.5	92.5	92.5
ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල ජීවත් වන ජනගහන ප්‍රතිශතය (%)	72.2 (1981)	72.2 (1981)	72.2 (1981)
ආයු අපේක්ෂාව	(2004)		
පුරුෂ	71.7	71.7	71.7
ස්ත්‍රී	77.0	77.0	77.0
ඒක පුද්ගල දළ ජාතික නිෂ්පාදිතය (අමෙරිකානු ඩොලර්)	1,226	1,402	1,599
දළ ජාතික නිෂ්පාදිතයේ වර්ධන වේගය (%)	6.0	7.5	7.2
උද්ධමන වේගය (%)	11.6	13.7	17.5
වාර්ෂික දළ විනිමය අනුපාතය (රුපියල්/අමෙරිකානු ඩොලර්)	100.50	103.96	110.62

මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය

ශ්‍රී ලංකාවේ මූල්‍ය පද්ධතිය සකස් වී ඇත්තේ විවිධ ආයතන රැසක එකතුවෙනි. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව (CBSL), වාණිජ බැංකු, මූල්‍ය සමාගම්, විශේෂිත කල්බදු සමාගම්, රක්ෂණ සමාගම්, ඒකීය භාර, වෙළෙඳ බැංකු, ව්‍යාපාර ප්‍රාග්ධන සමාගම්, අනුමත ප්‍රමුඛ වෙළෙඳුන්, කොග වෙළෙඳුන් හා තැරැව්කරුවන්, හා සේවක අර්ථසාධක අරමුදල හා සේවක භාරකාර අරමුදල වැනි ගිවිසුම්ගත ඉතිරිකිරීම් ආයතන මීට ඇතුළත් වේ. මෙම ආයතන ක්‍රියාත්මක වන්නේ මුදල් වෙළෙඳපොළ, බැඳුම්කර වෙළෙඳපොළ, විදේශ විනිමය වෙළෙඳපොළ, සමකොටස් වෙළෙඳපොළ වැනි විධිමත් මූල්‍ය වෙළෙඳපොළක් තුළ ය. එම වෙළෙඳපොළ ක්‍රියාත්මක වීම සඳහා සහායට ගෙවීම් හා ගිවිසුම් ක්‍රම හා නෛතික රාමුව වැනි මූල්‍යමය යටිතල පහසුකම් සැකසී ඇත. මේ අතර ග්‍රාමීය බැංකු, සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති, උගස්කරුවන් මෙන් ම ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන (රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන හා සමාගම්) ද රට තුළ ක්‍රියාත්මක වේ. මීට අමතර ව මුදල් ණයට දෙන්නන් විශාල සංඛ්‍යාවකින් හා වක්‍රීය තැන්පතු හා ණය සංගම් (ROSCAs) වලින් සදිසි නැගී එන නොවිධිමත් මූල්‍ය පද්ධතියක් ද ඇත. වගුව 2න් මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය සැදුම් ලත් ප්‍රධාන මූල්‍ය ආයතනවල සියලු වත්කම් හා තැන්පතු වගකීම්වල ප්‍රභේදනය දැක්වේ.

මූල්‍ය පද්ධතියේ ඉහළින් ම සිටිනුයේ වාණිජ බැංකු ය. දැනට ශ්‍රී ලංකාව තුළ බලපත්‍ර ලත් වාණිජ බැංකු 23ක් ක්‍රියාත්මක වේ. මේ අතුරින් වත්කම් හා ව්‍යාප්තිය අතින් ප්‍රධාන වන්නේ රාජ්‍ය ආයතන වන ලංකා බැංකුව හා මහජන බැංකුව යි. රැකියාදායී ප්‍රතිව්‍යුහකරණ හා ප්‍රතිසංස්කරණවලට විවිධ අවස්ථාවල දී නතු වූ හෙයින් ම මෙම බැංකු දෙක කෙරේ දේශපාලන කණ්ඩායම් හා එම ආයතනවල වෘත්තීය සමිති දක්වනුයේ විරෝධතාවකි. ඉතිරි බලපත්‍ර ලත් වාණිජ බැංකු අතුරින් 9ක් දේශීය බැංකු වන අතර 12ක් විදේශීය බැංකු ය. බැංකු ක්ෂේත්‍රය තුළ තරගකාරිත්වය වැඩි වෙමින් පවතින අතර, ඒ නිසා ම වෙළෙඳපොළ පැවැත්ම සඳහා නූතන තාක්ෂණය හා සේවාවේ ගුණාත්මකඛව වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා ගත හැකි අනෙකුත් නිර්මාණාත්මක ක්‍රියාමාර්ග හඳුන්වා දීමට උනන්දුවක් ද ඇති වී තිබේ. නව සේවාවන් යටතේ ස්වයංක්‍රීය ටෙලර් යන්ත්‍ර, ණය පත් සහ දුරකථන බැංකු සේවා හඳුන්වා දීම ද වේගයෙන් සිදුවේ. තරගකාරිත්වය විසින් මූල්‍ය ප්‍රකර්ශනය සඳහා උනන්දුව වැඩි කිරීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස විධිමත් මූල්‍ය ආයතන ද අඩු ආදායම් ලාභී පාරිභෝගිකයන් වෙත ළඟා වීමට උත්සාහ දරති.

මෙසේ බලපත්‍ර ලත් වාණිජ බැංකු මූලික වශයෙන් සම්ප්‍රදායික බැංකු ක්‍රියාකාරකම්වල යෙදෙන අතර බලපත්‍ර ලත් විශේෂිත බැංකු (LSBs) යෙදෙනුයේ සියුම් නිශ්චිත ව්‍යාපාර කටයුතුවල ය. මෙම බැංකුවලට ඉතිරි කිරීමේ ගිණුම් සිය පාරිභෝගිකයන් සඳහා පවත්වාගෙන යාමට අවසර ඇතත් ජංගම ගිණුම් ඔවුන්

⁵ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මූල්‍ය පද්ධති ස්ථාවරත්වය පිළිබඳ ඇගයීම, 2007

සඳහා විවෘත කිරීමට අවසර නැත. මෙම විශේෂිත බැංකු 15 අතුරින් 6ක් පාර්ලිමේන්තු පනතක් යටතේ තෝරා ගත් ප්‍රදේශවල ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් සංවර්ධනය හා ප්‍රවර්ධනය සඳහා ස්ථාපිත කළ ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු (RDBs) ය. මෙම ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු ගැටුම්වලින් පීඩා විඳින නැගෙනහිර හා උතුරු පළාත්වල හැර ශ්‍රී ලංකාවේ අනෙකුත් සියලුම දිස්ත්‍රික්කවල ක්‍රියාත්මක වේ. අනෙකුත් බලපත්‍ර ලත් විශේෂිත බැංකු වන රජය සතු ලංකා පුත්‍ර සංවර්ධන බැංකුව හා සුමක (සුළු හා මධ්‍ය පරිමාණ කර්මාන්ත බැංකුව එකතු කොට එක් ආයතනයක් ලෙස ක්‍රියාත්මක වූයේ 2008 ජනවාරියේ සිට ය. මෙම ආයතනය ද ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු හා සමාන කටයුතුවල යෙදෙන අතර එහි සේවය ප්‍රධාන වශයෙන් සැපයෙන්නේ සුළු හා මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යවසායකයින්ට ය.

වගුව 2

මූල්‍ය පද්ධතියේ ප්‍රධාන මූල්‍ය ආයතනවල සියලු වත්කම් හා තැන්පතු වගකීම් ජූනි 2007 ¹				
මූල්‍ය ආයතනය	වත්කම්		තැන්පතු වගකීම්	
	රුපියල් බිලියන	කොටස (%)	රුපියල් බිලියන	කොටස (%)
ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව	544.5	13.4	අදාළ නැත	අදාළ නැත
ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව මගින් නියාමනය වන ආයතන	3,111.5	77.2	1,669.3	98.2
තැන්පතු භාර ගන්නා ආයතන	2,459.3	61.0	1,669.3	98.2
බලපත්‍ර ලත් වාණිජ බැංකු	1,964.3	49.0	1,335.4	78.5
බලපත්‍ර ලත් විශේෂිත බැංකු	371.6	9.2	267.0	15.7
ලියාපදිංචි මූල්‍ය සමාගම්	123.3	3.1	66.9	3.9
වෙනත් ආයතන	652.2	16.2	අදාළ නැත	අදාළ නැත
සේවක අර්ථසාධක අරමුදල	516.0	12.8	අදාළ නැත	අදාළ නැත
ප්‍රමුඛ වෙළෙඳුන්	53.0	1.3	අදාළ නැත	අදාළ නැත
විශේෂිත කල්බදු සමාගම්	83.1	2.1	අදාළ නැත	අදාළ නැත
ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව මගින් නියාමනය නොවන ආයතන	376.2	9.3	31.1	1.8
තැන්පතු භාර ගන්නා ආයතන	33.4	0.8	31.1	1.8
ග්‍රාමීය බැංකු	28.5	0.7	26.4	1.6
සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති	4.9	0.1	4.7	0.3
ගිවිසුම් ගත ඉතිරිකිරීම් ආයතන	309.4	7.7	අදාළ නැත	අදාළ නැත
සේවක භාරකාර අරමුදල	71.9	1.8	අදාළ නැත	අදාළ නැත
පෞද්ගලික අර්ථසාධක අරමුදල්	112.6	2.8	අදාළ නැත	අදාළ නැත
රක්ෂණ සමාගම්	124.9	3.1	අදාළ නැත	අදාළ නැත
වෙනත් විශේෂිත මූල්‍ය ආයතන	33.4	0.8	අදාළ නැත	අදාළ නැත
වෙළෙඳ බැංකු	31.3	0.8	අදාළ නැත	අදාළ නැත
ප්‍රාග්ධන සමාගම්	1.4	0.0	අදාළ නැත	අදාළ නැත
ඒකීය භාර	5.2	0.1	අදාළ නැත	අදාළ නැත
ස්කන්ධ වෙළෙඳ සමාගම්	4.8	0.1	අදාළ නැත	අදාළ නැත
ණය තක්සේරු ආයතන	0.7	0.0	අදාළ නැත	අදාළ නැත
එකතුව	4,032.2	100.0	1,700.4	100.0

බලපත්‍ර ලත් විශාලතම විශේෂිත බැංකුව රජය සතු ජාතික ඉතිරිකිරීමේ බැංකුව යි.

කල්බදු සමාගම්වලට මෙන් නොව, ලියාපදිංචි මූල්‍ය සමාගම් අතුරින් 31කට 2007 ජුනි මස අවසානය වන විට මහජන තැන්පතු භාර ගැනීමට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවෙන් අවසර ලබා දී තිබිණ. කෙසේ වුව ද, මෑතක දී සංශෝධනය කළ මූල්‍ය කල්බදු පනත මගින් කල්බදු සමාගම්වලට ද ණය සුරැකුම් හරහා මහජන අරමුදල් සම්පාදනයට අවසර ලැබිණි. සිය අරමුදල් අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීම සඳහා සාමාන්‍යයෙන් කල්බදු සමාගම් කටයුතු කරනුයේ බැංකු හෝ මූල්‍ය සමාගම් අනුබද්ධිතව ය.

වාණිජ බැංකු, විශේෂිත බැංකු හා මූල්‍ය සමාගම්වලට අමතර ව ග්‍රාමීය බැංකු හා සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති ආකාරයේ තැන්පතු භාර ගන්නා වෙනත් ආයතනවල ජාලයක් ද ක්‍රියාත්මක වේ. සමාජකයින්ගේ අයිතිය යටතේ සමාජිකත්වය තුළින් තැන්පතු රැස්කිරීමටත් ඔවුන් වෙනුවෙන් ණය වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කිරීමටත් මෙම ආයතනවලට අවසර දී තිබේ. විවිධ සේවා සමුපකාර සමිතිවල බැංකු අංශය නියෝජනය කරමින් සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු 1,628ක් සහ 1900 වසරවල දී සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති ලෙස ස්ථාපිත කොට පසුව සභාපති පද්ධතිය යටතේ ක්‍රියාත්මක වන සමිති 8,440ක් මීට ඇතුළත් ය. එමෙන් ම, දුප්පත්කම අවම කරලීමේ අරමුණින් ඇරැඹුණ රජයේ සමෘද්ධි සංවර්ධන වැඩසටහන යටතේ ක්‍රියාත්මක වන සමෘද්ධි බැංකු 1,038කින් සැදුම් ලත් තවත් ජාලයකි. මෙම සියලු ආයතන මගින් ග්‍රාමීය ක්ෂේත්‍රයට හා අඩු ආදායම් ලාභී කණ්ඩායම්වලට මූල්‍ය සේවා සැපයීමේ දී වැදගත් මෙහෙයක් ඉටු කෙරේ.

2007 දෙසැම්බර් අවසානය වන විට, බලපත්‍ර ලත් වාණිජ බැංකු හා බලපත්‍ර ලත් විශේෂිත බැංකු ශාඛා 4,830ක් ඔස්සේ ක්‍රියාත්මක විණි. සමෘද්ධි බැංකු සමිති හා සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු ශාඛා 2,666ක් ඔස්සේ ක්‍රියාත්මක විණි. සභාපති නිල වශයෙන් 8,500ක් පමණ සමිති හරහා ක්‍රියාත්මක වන බව වාර්තා කළ ද සක්‍රීය ව ක්‍රියාත්මක වන්නේ ඉන් භාගයක් පමණි. ඇමිණුම දෙකෙන් රට තුළ ක්‍රියාත්මක වන බැංකු සහ අනෙකුත් මූල්‍ය ආයතනවල ශාඛා විහිදී ඇති අන්දම පෙන්වුම් කෙරේ.

වගුව 3 න් ශ්‍රී ලංකාවේ මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය සකස් කිරීමේ ලාභයක වන විවිධ අන්දමේ මූල්‍ය ආයතන වල ආයෝජන ප්‍රමාණයන් ඉදිරිපත් කෙරේ.

වගුව 3

මූල්‍ය ආයතන සතු තැන්පතු හා ආයෝජන ⁶		
වර්ගය	ප්‍රමාණය (රු. මිලියන)	ගිණුම් සංඛ්‍යාව
I. බලපත්‍ර ලත් වාණිජ බැංකු		
ඉතිරිකිරීම් හා තැන්පතු	1,458,536 (2008 මාර්තු අවසන්)	අදාළ නැත
ණය	1,379,413 (2008 මාර්තු අවසන්)	අදාළ නැත
II. බලපත්‍ර ලත් විශේෂිත බැංකු		
ඉතිරිකිරීම් හා තැන්පතු	288,018 (2008 මාර්තු අවසන්)	අදාළ නැත
ණය සහ අත්තිකාරම්	171,254 (2008 මාර්තු අවසන්)	අදාළ නැත
III. ලියාපදිංචි මූල්‍ය සමාගම්		

⁶ ශ්‍රී ලංකා මහබැංකුව; GTZ - ප්‍රොමිස්: ශ්‍රී ලංකාවේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන; ශ්‍රී ලංකා රක්ෂණ මණ්ඩලය; සභාපති සංගමය

මූල්‍ය ආයතන සතු තැන්පතු හා ආයෝජන ⁶			
වර්ගය		ප්‍රමාණය (රු. මිලියන)	ගිණුම් සංඛ්‍යාව
	ඉතිරිකිරීම් හා තැන්පතු	78,202 (2007 අවසන්)	අදාළ නැත
	ණය සහ අත්තිකාරම්	106,211 (2007 අවසන්)	අදාළ නැත
IV. සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති			
	ඉතිරිකිරීම් හා තැන්පතු	3,870 (2007 අවසන්)	අදාළ නැත
	ණය	3,564 (2007 අවසන්)	214,803
V. සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු			
	ඉතිරිකිරීම් හා තැන්පතු	31,998 (2007 අවසන්)	6,608,318
	ණය	21,712 (2007 අවසන්)	1,314,862
VI. සමෘද්ධි බැංකු සමිති			
	ඉතිරිකිරීම් හා තැන්පතු	17,614 (2007 ජූනි අවසන්)	5,873,224
	ණය	7,785 (2007 ජූනි අවසන්)	656,330
VII. රක්ෂණ සමාගම්			
	රක්ෂණය කළ මුළු ප්‍රමාණය (ජීවිත රක්ෂණ)	408,016 (2007 අවසන්)	1,923,550
	එකතු කළ මුළු වාරික ප්‍රමාණය (ජීවිත රක්ෂණ)	18,148 (2007 අවසන්)	
	ගුද්ධ වාරිකය (සාමාන්‍ය රක්ෂණ)	22,687 (2007 අවසන්)	

(ඇස්තමේන්තු කොට ඇත)

නියාමනය

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව යටතේ වාණිජ හා විශේෂිත බැංකු, මූල්‍ය සමාගම්, කල්බදු සමාගම් හා ප්‍රධාන වෙළෙඳුන් නියාමනය හා අධීක්ෂණය කෙරෙන අතර ශ්‍රී ලංකා සුරැකුම් හා විනිමය කොමිෂන් සභාවේ වගකීම යටතේ කොටස් වෙළෙඳපොළ, ස්කන්ධ වෙළෙඳපොළ ගනුදෙනුකාර ආයතන, ඒකීය භාර, ප්‍රාග්ධන ව්‍යාපාරික සමාගම්, ආයෝජන කළමනාකරුවන්, ණය තක්සේරු සමාගම් නියාමනය හා අධීක්ෂණය කෙරේ. ශ්‍රී ලංකා රක්ෂණ මණ්ඩලය විසින් රක්ෂණ සමාගම් හා තැරැව්කරුවන් අධීක්ෂණය කෙරේ. ප්‍රධාන ගෙවීම් හා පියවීම් පද්ධති පිළිබඳ ව අධීක්ෂණය කිරීමේ වගකීම ද ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව සතු ය.

ශ්‍රී ලංකාවේ මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ ආයතන සඳහා ක්‍රියාත්මක වන විශේෂ නීති පහත දැක්වේ:

- 1988 අංක 30 දරණ බැංකු පනත (1995 අංක 33 දරණ පනත, 2005 අංක 2 දරණ පනත, 2006 අංක 15 දරණ පනත හා 2006 අංක 46 දරන පනත මගින් සංශෝධන කෙරිණ.) මෙම නීතිය බලපවත්වන්නේ බලපත්‍ර ලත් වාණිජ බැංකු හා බලපත්‍ර ලත් විශේෂිත බැංකු සඳහා ය. බැංකු බලපත්‍ර නිකුත් කරනු ලබන්නේ මුදල් ආමාන්‍යතමාගේ අවසරය මත ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මූල්‍ය මණ්ඩලයෙනි. නියාමනය හා අධීක්ෂණය ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ බැංකු අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුවෙන් සිදු කෙරේ.
- 1988 අංක 56 දරණ මූල්‍ය සමාගම් පනත (1991 අංක 33 දරණ පනතෙන් සංශෝධණ කෙරිණ.) මෙම නීතිය සියලුම ලියාපදිංචි කළ මූල්‍ය සමාගම් සඳහා බල පැවැත්වේ. ව්‍යාපාරය පවත්වා ගෙන යාමේ බලපත්‍රය නිකුත් කරනුයේ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මූල්‍ය මණ්ඩලයෙනි. නියාමනය හා අධීක්ෂණය සිදු කරනුයේ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ බැංකු නොවන මූල්‍ය ආයතන අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුවෙනි. 2005 දී ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් ලියාපදිංචි මූල්‍ය සමාගම් වෙත මහජන තැන්පතු භාර ගැනීමේ අවසරය ලබා දෙන ලදී.
- 2000 අංක 56 දරණ මුදල් කල්බදු පනත: මෙම නීතිය සියලුම කල්බදු සමාගම් සම්බන්ධයෙන් බල පැවැත්වේ. ලියාපදිංචි සහතිකය නොමැති ව කිසිම කල්බදු ව්‍යාපාරයක් පවත්වා ගෙන යා නොහැකි ය. නියාමනය හා අධීක්ෂණය සිදු කරනුයේ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ බැංකු නොවන මූල්‍ය ආයතන අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුවෙනි. මහජන තැන්පතු භාර ගැනීමේ අවසරය කිසිදු කල්බදු සමාගමකට පවරා නැත. නමුත්, මෑත දී කරන ලද නීති සංශෝධන අනුව මහජනතාවට ණය සුරැකුම් ලබා දීමේ අවසරය මෙම සමාගම් වෙත ලබා දී ඇත. බොහෝ කල්බදු සමාගම් බැංකු හා ලියාපදිංචි මූල්‍ය සමාගම්වලට අනුබද්ධිත ය.

- 2000 අංක 43 දරණ රක්ෂණ කර්මාන්ත නියාමන පනත: මෙම පනත යටතේ දැනට සමාගම් 16 ක් බලපත්‍ර ලබා ගෙන ඇත. නියාමනය හා අධීක්ෂණය පිළිබඳ වගකීම දරනුයේ මෙම පනත යටතේ ස්ථාපිත කරන ලද ශ්‍රී ලංකා රක්ෂණ මණ්ඩලය යි. රක්ෂණ තැරැව්කාර ආයතන ද මෙම රක්ෂණ මණ්ඩලය යටතේ ලියාපදිංචි විය යුතු ය. රක්ෂණ සමාගම් හා තැරැව්කාර ආයතන විසින් පත් කොට ලියාපදිංචි කරන ලද නියෝජිතයන්ගෙන් සඳිසි ජාලයක් ද ඇත⁷. මෙම නියෝජිතයන් රක්ෂණ නිෂ්පාදන අලෙවිකරණයේ ප්‍රධාන කාර්යභාරයක් ඉටු කරයි.
- ඒකීය භාර: බලපත්‍ර ලත් ඒකීය භාර 5 ක් ඒකීය භාර නීති සංග්‍රහය යටතේ ශ්‍රී ලංකා විනිමය කොමිෂන් සභාව මගින් අධීක්ෂණය කෙරේ.

මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය පාලනය කිරීමේ දී යොදා ගැනෙන වෙනත් වැදගත් නීති මෙසේ ය: මූල්‍ය නීති පනත, විනිමය පාලන පනත, ගෙවීම් හා පියවීම් විධි පනත, මූල්‍ය ගනුදෙනු වාර්තාකරණය පිළිබඳ පනත, ශ්‍රී ලංකා සුරැකුම් හා විනිමය කොමිෂන් සභාව පිළිබඳ පනත, දේශීය භාණ්ඩාගාර බිල්පත් ආඥා පනත හා ලියාපදිංචි කළ තොග හා සුරැකුම් ආඥා පනත.⁸ 1997 අංක 6 දරණ ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු පනත, 1972 අංක 5 දරණ සමුපකාර සමිති පනත සහ 1995 අංක 30 දරණ සමෘද්ධි අධිකාරය පිළිබඳ පනත විසින් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සැපයීමේ නිරත ව සිටින ආයතන පාලනය කෙරේ. ඊළඟ පරිච්ඡේදයෙන් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය නියාමනය කිරීම පිළිබඳ ව සවිස්තරාත්මක ව ඉදිරිපත් කෙරේ.

⁷ <http://www.ibsl.gov.lk>

⁸ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව

ශ්‍රී ලංකාවේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ව්‍යාපාරය

ශ්‍රී ලංකාවේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ව්‍යාපාරයේ ඉතිහාසය 1906 දක්වා දිවේ. ඒ බ්‍රිතාන්‍ය අධිරාජ්‍ය පරිපාලනය විසින් සමුපකාර ආඥාපනත යටතේ සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති (TCCSs) ස්ථාපිත කිරීමේ වර්ෂය යි. ශ්‍රී ලංකාවට මුළින් ම හඳුන්වා දුන් ණය සමුපකාර මේවා ය. විසි වන සියවසේ මුල් දශක තුළ මෙම සමිති මගින් පුළුල් කාර්ය භාරයක් ඉටු විණි. ඊට යෙදවුම් සම්පාදනයේ සිට නිෂ්පාදන බෙදා හැරීම දක්වා කාර්යයන් ඇතුළත් විය. 1940 දශකයේ දී ස්ථාපිත කෙරුණු පාරිභෝගික සමුපකාර සමිති හඳුන්වනු ලැබ 1950 දශකයේ දී නම වෙනස් කළ විවිධ සේවා සමුපකාර සමිති (MPCSs) විසින් මෙම කාර්යභාරය ට අත තබන ලදී.

1970 දශකයේ අවසාන භාගයේ දී සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර ජාලය දුර්වල වන්නටත් පිරිහීමට පත් වන්නටත් වූයෙන් බොහෝ සමිති වසා දැමීමට පවා සැලසුම් කෙරිණි. එම අවස්ථාවේ දී මෙම ව්‍යාපාරය නැවත නගා සිටුවන්නට ආරම්භයක් දුන්නේ ජනකාන්ත පී. ඒ. කීර්වන්දෙණිය මහතා ය. ඒ අනුව, සණස නමැති නව නාමයක් යටතේ සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති ප්‍රතිසංවිධානය කෙරිණි. සණස සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති වනා හි සාමාජිකත්වය ස්වාමි කොට ගත් සමිති ය. එම සමිති කණ්ඩායම් ගත විමෙන් සමුපකාර සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුවේ සීමා යටතේ සම්මේලනයක් ලෙස ක්‍රියාත්මක වේ. එම දෙපාර්තමේන්තුවේ ම සීමා යටතේ ම සණස සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිතිවලට සමගාමී ව විවිධ සේවා සමුපකාර සමිති හා ඒවායේ ආර්ථික අංශය වන සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු ද ක්‍රියාත්මක වේ.

1985 සිට රජය විසින් පාර්ලිමේන්තු පනතක් යටතේ ප්‍රාදේශීය ග්‍රාමීය සංවර්ධන බැංකු 17 ක් ස්ථාපිත කරන ලදී. මෙම ආයතනවලට පවරන ලද කාර්යය වූයේ දුරස්ථ ගම්මාන හා වාණිජ බැංකු මගින් මූල්‍ය සේවා සපයා ගැනීමට අපොහොසත් වූ සුළු ඉඩම් හිමියන් වෙත ළඟා වීම ය. ප්‍රාදේශීය ග්‍රාමීය සංවර්ධන බැංකුවලට උතුරු හා නැගෙනහිර පළාත් හැර රටේ අනෙකුත් සියලුම දිස්ත්‍රික්ක ආවරණය කිරීමට හැකි විය. ඔවුන්ගේ අපේක්ෂිත සාර්ථකත්වය කෙසේවතු දු සීමා වන්නට වූයේ අභ්‍යන්තර ව්‍යුහාත්මක දුර්වලතා හා භූගෝලීය වශයෙන් වූ අසීමාන්තික බණ්ඩනය හේතු කොට ගෙන අවදානම් කණ්ඩායම් වෙත ළඟාවීම වැළැක්වීම යි. ඊට අමතර ව මෙම බැංකු සඳහා ණය දීම හා අධීක්ෂණය සම්බන්ධයෙන් ශක්තිමත් ප්‍රතිපත්ති නොතිබුණෙන් ක්‍රියාකාරිත්වය වැඩිදියුණු කිරීම හා ප්‍රමිතියක් මත පවත්වා ගෙන යාම අපහසු විය. 1998-1999 කාලසීමාව තුළ සැලකිය යුතු ප්‍රතිව්‍යුහකරණයක් හා නැවත ප්‍රාග්ධන සම්පාදනයක් හරහා ප්‍රාදේශීය ග්‍රාමීය සංවර්ධන බැංකු ඒකාබද්ධ කිරීමෙන් ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු (RDBs) 6ක් ලෙස නැවත ස්ථාපිත කෙරිණි. ඒවා අදටත් ක්‍රියාත්මක ය.

මෙමගින් ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකුවලට වඩා ස්වාධීන කළමනාකරණයක්, පුළුල් හිමිකම් පදනමක් හා කොටස්කරුවන් විසින් පත් කරන ලද අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයක් හරහා ක්‍රියාකාරීත්වයට වෘත්තීයම ය ප්‍රවේශයක් ලබා දීමෙන් ඒවායේ ප්‍රායෝගිකත්වය හා දිගුකාලීන පැවැත්ම තහවුරු කෙරිණ⁹.

ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු හයම එක් කොට ජාතික මට්ටමෙන් ක්‍රියාත්මක වන එක් සංවර්ධන බැංකුවක් බවට පත් කරන බවට ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් මෑතක දී ප්‍රකාශයට පත් කෙරිණ. කෙසේ වුව ද මෙම වාර්තාව සකස් කරන කාලය වන විටත් එය සිදුවීමට නියමිත ව තිබිණ.

1980 දශකයේ අගභාගය හා 1990 දශකය තුළ විවිධ දේශීය හා ජාත්‍යන්තර රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ව්‍යාපාරයට අවතීරණ වනු පෙනිණ. බොහෝ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන වල ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන ආරම්භයේ දී ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්‍රියාකාරකම් ක්‍රියාත්මක කළේ වෙනත් සමාජ හා ප්‍රජා සංවර්ධන ක්‍රියාකාරකම් හා ඒකාබද්ධව ය. කෙසේ වුවද ඉතා මෑත අතීතයේ දී ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය කටයුතු ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය නොවන නොවන කටයුතුවලින් වෙන් කිරීමේ ප්‍රවණතාවක් සමහර ආයතන තුළ දක්නට ලැබිණ.

ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සැපයීමේ දී රජය ප්‍රධාන භූමිකාවක් ගෙන ඇත. කලින් කලට ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය තුළ විවිධ වූ රාජ්‍ය මැදිහත්වීම් ක්‍රියාත්මක කෙරිණ. මේ පිළිබඳ ව 'රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති' පරිච්ඡේදයෙන් සවිස්තරාත්මක ව සාකච්ඡා කෙරේ. 'මහින්ද වින්තනය' - පවතින රජයේ දස වසරක සංවර්ධන ප්‍රවේශයට අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සැපයුමෙන් 65% පමණ ක්‍රියාත්මක වන්නේ රජය හරහා ය. ජනසවිය වැඩසටහන වෙනුවට 1995 දී හඳුන්වා දුන් සමෘද්ධි සංවර්ධන වැඩසටහන මෙම මැදිහත්වීම්වලින් විශාල ම වැඩසටහන යි. මෙම වැඩසටහනට ඉතිරිකිරීම් හා ණය අංශයක් ඇති අතර එය ක්‍රියාත්මක වන්නේ සාමාජිකයන් හිමිකරුවන් වන සමෘද්ධි බැංකු සමිති 1,038ක ජාලයක් හරහා ය.

2004 දී ශ්‍රී ලංකාවට පාත්‍ර වූ සුනාමියට පසුව විශාල වශයෙන් විදේශීය ආධාර රට තුළට ගලා එන්නට විය. ඉන් සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයක් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය අංශයට හැරවිණි. බොහෝ ආධාර දෙන ආයතන එවකට ස්ථාපිත ව පැවැති ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන හරහා ක්‍රියාත්මක වූ අතර සමහර ආයතන ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවාවන් ද ඇතුළත් වූ බහු-ආංශික ජීවනෝපාය වැඩසටහන් සඳහා ආධාර ලබා දුන්. මෙම වැඩසටහන් දිගු කාලීන ව ගත් කල තිරසාර නොවූ අතර, ඒ හරහා හඳුන්වා දුන් විවිධ ආධාර හා සහනදායී ණය ක්‍රම හේතුවෙන් ඇති වූ අනර්ථකාරී කෙටි කාලීන ප්‍රතිඵල හේතුවෙන් එතෙක් රටතුළ ස්ථාපිත ව තුබූ ණය සංස්කෘතියට ද සැලකිය යුතු හානියක් සිදු විය. බංග්ලාදේශයේ BRAC (බ්‍රැක්) ආයතනය වැනි කලාපීය ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන ද මෙම ක්ෂේත්‍රයට ඇතුළත් වී වේගයෙන් ව්‍යාප්ත වීමෙන් රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන

⁹ ජාතික ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය අධ්‍යයනය - ශ්‍රී ලංකාව, 2002, ගාන්ට්, ද සිල්වා, අතපත්තු සහ ඩුරාන්ට්. ෆීච් ඇගයීම, ශ්‍රී ලංකා විශේෂ වාර්තාව, ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු, නොවැම්බර් 2006.

- ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන අතර කැපී පෙනෙන ස්ථානයක් අත් කර ගැනීම. ඔවුනට වසර 4 ක් වැනි සුළු කාලයක දී පාරිභෝගිකයන් 75,000ක් වෙත ළඟා වන්නට හැකි විය.

මෑතක ඇති වූ තවත් ප්‍රවණතාවකි, වාණිජ බැංකු, ලියා පදිංචි මූල්‍ය සමාගම් හා විශාල පරිමාණයේ සමාගම් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ව්‍යාපාරයට ඇතුළත්වීමට ක්‍රියා කිරීම. 1989 දී ස්ථාපිත කෙරුණු හැටන් නැෂනල් බැංකුවේ 'ගැමි පුබුදුව' ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය වැඩසටහන බලපත්‍ර ලත් වාණිජ බැංකු අතර පැරැණිත ම ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය වැඩසටහන යි. ආරම්භයේ සිට මේ දක්වා ඉන් රුපියල් බිලියන 3.5 කට වඩා වැඩි ප්‍රමාණයක් (අමෙරිකානු ඩොලර් මිලියන 35 ක් පමණ) කුඩා ව්‍යාවසායකයින් 70,000 කට අධික පිරිසක් අතරේ බෙදා හැරිණ. මෑතක දී ක්ෂේත්‍රයට අවතීර්ණ වූ සමහර ආයතනවලට වේගයෙන් ව්‍යාප්ත වීම සඳහා අවශ්‍ය සම්පත් හා යටිතල පහසුකම් ඇත. කෙසේ වුවද, බොහෝ වාණිජ බැංකු හා මූල්‍ය සමාගම්වලට ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා යනු සංසථානික සමාජ වගකීමක් හෝ ආයතනික ලකුණ ස්ථාපිත කිරීමේ ප්‍රචාරක කටයුත්තක් පමණි.

පහත සඳහන් කෙරෙන නීති රෙගුලාසි පරිච්ඡේදයෙන් දැක්වෙන පරිදි ස්ථාවර නියාමන හා අධීක්ෂණ පද්ධතියක් නොමැති වීම ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය අංශයේ වර්ධනයට එක් බාධාවකි. ආධාර දෙන ආයතන ශ්‍රී ලංකාවේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයෙන් ඉවත් වීම ඇරැඹීමත් සමග අරමුදල් සම්පාදනය විශේෂයෙන් රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවලට අයත් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවලට ගැටළුවක් විය. ඒ නෛතික වශයෙන් ඔවුනට මහජන තැන්පතු භාරගැනීම සීමා කොට තිබුණාට අමතර ව විදේශීය ණය සහ ආයෝජන අරමුදල් භාර ගැනීම පවතින විනිමය පාලන සීමා යටතේ තවදුරටත් සීමා කොට තිබීම නිසයි. දේශීය අරමුදල් සම්පාදනය ද එක්තරා මට්ටමක ගැටළුවක් ව පවතින්නේ දේශීය බැංකු හා වෙනත් ආධාර ආයතන ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය අධි අවදානම් තත්ත්වයක පවතින්නක් බවට ඇති හැඟීම නිසා ඒ වෙනුවෙන් ණය ලබා දීමට හෝ ආයෝජනය කිරීමට මැළිකමක් දක්වයි.

ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය නියාමනය

නියාමන හා අධීක්ෂණය සඳහා ස්ථාවර පද්ධතියක් නොමැති වීම ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ වර්ධනයට එක් බාධාවකි. ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සපයන විවිධ ආයතන විශේෂයෙන් ම රජය සතු හෝ රජයට සම්බන්ධ ආයතන නියාමනය හා අධීක්ෂණය කෙරෙනුයේ විවිධ ආයතන විසිනි. උදාහරණයක් ලෙස සමෘද්ධි බැංකු සමිති නියාමනය කෙරෙනුයේ ශ්‍රී ලංකා සමෘද්ධි අධිකාරිය විසිනි; සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු නියාමනය සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කරනුයේ සමුපකාර සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුවයි; බලපත්‍ර ලත් විශේෂිත බැංකු ලෙස ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු ගැනෙනුයේ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ අධීක්ෂණය යටතට යි. කෙසේ වුව ද, අධීක්ෂණය සඳහා යොදා ගන්නා ක්‍රමවේද හා ප්‍රමිතීන් පුළුල් වශයෙන් විවිධත්වයක් දක්වන අතර නියාමනය හා අධීක්ෂණය සඳහා එකම අධිකාරියක් නොමැති වීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඒකාකාර ප්‍රමිතීන් හා පොදු ඉලක්කයක් සකසා ගැනීමට නොහැකි වී ඇත. එපමණක් නොව, රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවලට අයත් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන රාශියක් පවතින අතර එම ආයතන

අධීක්ෂණයක් සිදු නොවන අතර ඒවායේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්‍රියාකාරකම් පාලනය කිරීමට විශේෂ නීති හෝ රෙගුලාසි ද නැත. මෙම තත්ත්වය මගහරවාලීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන පනතක් සැකසූ අතර එමගින් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන නියාමනය හා අධීක්ෂණය යෝජනා කෙරිණ. කෙසේ වුව ද, මෙම යෝජනා පනත යටතේ, සියලුම ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු, ලියාපදිංචි මූල්‍ය සමාගම්, ගොඩනැගෙන සමිති, සමුපකාර සමිති හා සමහර ලාභ ඉපයීම පරමාර්ථ කර නොගත් සමාගම් වැනි ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සපයන්නන් රැසක් බැහැර කොට ඇත්තේ ඔවුන් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව යටතේ ක්‍රියාත්මකවීම සඳහා අවශ්‍ය වන්නා වූ බලපත්‍ර ලබා ගැනීමෙන් නිදහස් කොට ඇති නිසා ය. සමෘද්ධි බැංකු සමිති පිළිබඳ ව සඳහනක් නැති අතර ඉන් අදහස් වන්නේ ඒවා මෙම පනත යටතේ නියාමනය වන නිසා ද යි පැහැදිලි නැත. මෙම පනත යටතේ බලපත්‍ර ලබා ගත යුතු ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ ක්‍රියාකාරීත්වයේ පරිමාණය අනුව යම්කිසි මට්ටමක ආයෝජන අවශ්‍යතාවක් ද සපුරාලීම අපේක්ෂිත ය. යෝජනා පනත මගින් බලපත්‍ර ලත් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවලට මහජන තැන්පතු භාර ගැනීමට අවසර ලැබේ. දැනට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව මගින් නියාමනය හා අධීක්ෂණය වන ආයතනවලට (උදාහරණ: ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු හා ලියාපදිංචි මූල්‍ය සමාගම්) හෝ සමුපකාර සමිති හා ගොඩ නැගෙන සමිති වැනි ඔවුන්ගේ සාමාජිකයින්ගෙන් තැන්පතු භාර ගන්නා ආයතන හැර වෙනත් ආයතනවලට මෙය කළ නොහැකි ය.

ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සපයන්නෝ

යෝජිත ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන පනත ක්‍රියාත්මක කළහොත්, ඉන් මුදල් ණයට දීමේ ආඥාපනතේ විධිවිධානවලින් බලපත්‍ර ලත් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන නිදහස් කෙරෙනු ඇත. දැනට ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ව්‍යාපාරය වර්ගීකරණය කොට ඇත්තේ ණය දෙන ව්‍යාපාර ලෙසිනි. එහෙයින් විදේශීය කොටස් ආයෝජනය සඳහා ඔවුන්ට අවසර නැත. මහා පරිමාණයේ සාර්ථක ව ක්‍රියාත්මක වන නියාමනය නොවන ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන සැලකිය යුතු සංඛ්‍යාවකට මෙයින් අයහපත් බලපෑම හේතු කොට ගෙන විදේශීය ප්‍රාග්ධනය ලබා ගැනීමේ නොහැකියාව නිසා ඔවුන්ගේ සේවා පුළුල් කිරීමට අසමත් වේ.

ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයට නියාමන හා අධීක්ෂණ ක්‍රියාමාර්ගයක් හඳුන්වාදීමේ වැයම වසර කිහිපයක් පුරා සිදුවෙමින් පවතී. බොහෝ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන හා වෙනත් අදාළ පරද්‍රහාරකරුවන් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් නිකුත් කළ කෙටුම්පත සමහර විධිවිධාන පිළිබඳ ව සිය අදහස් හා යෝජනා ප්‍රකාශ කොට ඇත. කෙසේ වුවද, මෙම වාර්තාව සකස් කෙරෙන අවස්ථාවේ දී ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන පනත් කෙටුම්පත බොහෝ විට සැලකිය යුතු මට්ටමේ සංශෝධන කොට ප්‍රතිනිර්මාණය කිරීම සඳහා යොමු කොට තිබිණ. සංශෝධිත පනත පාර්ලිමේන්තු අනුමැතිය සඳහා ඉදිරිපත් කෙරෙනුයේ කවදා දැ යි යන්න දැන ගන්නට නැත.

ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සපයන්නෝ

ශ්‍රී ලංකාවේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය විවිධත්වයෙන් යුත් ආයතන ගණනාවකින් සැදුම් ලද්දකි. ඒවා පහත පරිදි පුළුල් වශයෙන් කාණ්ඩ කළ හැකිය. (ආයතන වර්ගවල කෙටි විස්තරයක් ඇමිණුම 3 න් ඉදිරිපත් කොට ඇත.)

- ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු හා අනෙකුත් විශේෂිත බැංකු
- සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු හා වෙනත් සමුපකාර
- සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති (සණස සමිති)
- සමෘද්ධි බැංකු සමිති
- රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන
- වෙනත් මූල්‍ය ආයතන (මෙම කාණ්ඩයට අයත් වන්නේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සපයන වාණිජ බැංකු, ලියාපදිංචි මූල්‍ය සමාගම් ආදිය යි.)

ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා ස්ථාන ජාලය

'CGAP CLEAR' විමර්ශනය 2006 මගින් ඇස්තමේන්තු කළ අන්දමට ශ්‍රී ලංකාවේ 14,000කට වැඩි සංඛ්‍යාවක් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සපයන්නෝ සිටිති. මෙයට සණස සමිති 8,440 ද ඇතුළත් වුව ද සණස ප්‍රකාශ කරන අන්දමට ඉන් 50%ක් පමණ අක්‍රිය සමිති ය. එහෙයින් සැබෑ තත්ත්වය අනුව ක්‍රියාකාරී ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සපයන්නන් සංඛ්‍යාව 14,000ට වඩා අඩු විය යුතු ය. 2006/2007 වසරවල දී GTZ - ප්‍රොමිස් (ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය ප්‍රවලිත කිරීම) වැඩසටහන විසින් දිවයින පුරා දියත් කළ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන පිළිබඳ සමීක්ෂණය (මෙතැන් සිට ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන සමීක්ෂණය ලෙස හැඳින්වෙන්නේ එයයි.) විසින් හෙළි කළ අන්දමට රට පුරා අවම වශයෙන් 10,000කට වැඩි සංඛ්‍යාවක ක්‍රියාකාරී සේවා ස්ථාන ජාලයක් ඇත.

එහි ප්‍රභේදනයක් පහත වගුව 4 න් දක්වා ඇත.

වගුව 4

ආයතන වර්ගය	සේවා ස්ථාන සංඛ්‍යාව
ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු	ශාඛා කාර්යාල 215
වෙනත් බලපත්‍ර ලත් විශේෂිත බැංකු (සණස සංවර්ධන බැංකුව)	ශාඛා කාර්යාල 36
සමෘද්ධි බැංකු සමිති	සමිති 1,038
සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු හා කාන්තා සංවර්ධන සමුපකාර	1,684
සණස/ සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති	ක්‍රියාකාරී සමිති 3,794
වෙනත් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන (රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන, සීමා සහිත වගකීම් සමාගම්, ගැරන්ටි සමාගම්)	2,500 ¹⁰
එකතුව (බැංකු සහ වෙනත් මූල්‍ය සමාගම් හැර)	9,267 ¹¹

ප්‍රාදේශීය ආවරණය

ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සමීක්ෂණය¹² පදනම් කොට ගෙන රූපසටහන් 1 න් සහ 2 න් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා ස්ථාන පළාත් හා ක්ෂේත්‍ර මට්ටමේ ව්‍යාප්තිය පෙන්වා දෙයි. රටේ දිස්ත්‍රික්ක 25න් 3ක් සමීක්ෂණය සඳහා ඇතුළත්

¹⁰ විශාල පරිමාණයේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවල ශාඛා පදනම් කොට ගැනිණ.

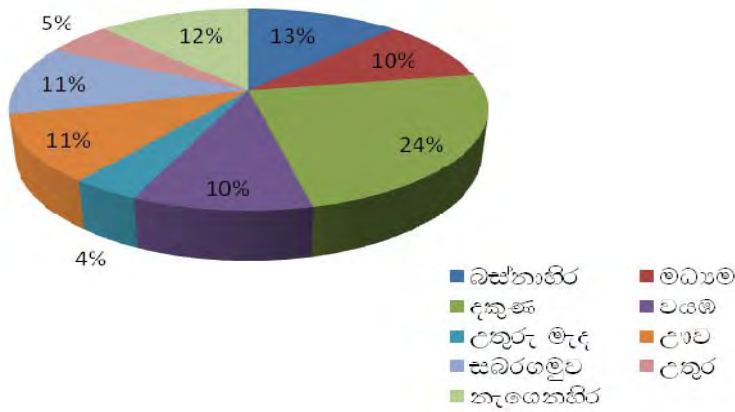
¹¹ මහජන බැංකුව, ලංකා බැංකුව, හැටන් නැෂනල් බැංකුව, සම්පත් බැංකුව වැනි බැංකු සහ ලංකා ඔරියන්ට් කල්බදු සමාගම වැනි බැංකු නොවන ආයතන ද ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සපයයි. සමහර ආයතන මෙම සේවා සියලුම ශාඛා ඔස්සේ ලබා දෙන අතර සමහර ආයතන තොරා ගත් ශාඛා හරහා පමණක් සපයයි. ශාඛා 324කින් යුත් මහජන බැංකුව සියලුම ශාඛා ඔස්සේ 'පිපල්ස් ෆාස්ට්' ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය නිෂ්පාදන ලබා දේ. ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සමීක්ෂණයෙන් ලබා ගත් තොරතුරු අනුව බැංකු සහ වෙනත් මූල්‍ය ආයතන ශාඛා 1,200ක් පමණ යොදා ගනිමින් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා ලබා දෙති. මෙම සියලු සංඛ්‍යාත්මක තොරතුරු ඉහත සංඛ්‍යාවට එකතු කළ විට මුළු ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සැපයීමේ ස්ථාන 10,000 ඉක්මවයි.

¹² මෙහි දී උතුරු පළාතට අයත් දිස්ත්‍රික්ක 3 ක් (එනම්, කිලිනොච්චි, මුලතිව් හා මන්නාරම) එම ප්‍රදේශවල පැවැති අයහපත් ආරක්ෂක තත්ත්වය නිසා මෙම සමීක්ෂණයට ඇතුළත් කර ගැනීමට නොහැකි වූ බව සඳහන් කළ යුතු ය. එමෙන් ම, ප්‍රතිලාභීන් 500 කට අඩු (උතුරු සහ නැගෙනහිර පළාත්වල 100කට අඩු) ප්‍රමාණයක් සිටින ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන ද මෙම සමීක්ෂණයෙන් බැහැර කෙරිණ.

නොවුව ද සමීක්ෂණය මගින් රට තුළ ක්‍රියාත්මක වන සියලුම ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සපයන විශාල ආයතන ආවරණය කළ හෙයින් පහත ඉදිරිපත් කෙරෙන දත්ත සවිස්තරාත්මක බැව් සැලකිය යුතු ය.

රූපසටහන 1 න් ඉදිරිපත් කරනු ලබන ප්‍රාදේශීය ව්‍යාප්තිය යටතේ සමීක්ෂණය සඳහා සහභාගි වූ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා ස්ථාන 7,141 ක් ආවරණය කෙරේ. ඒ යටතේ සියලුම ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු, සමෘද්ධි සංවර්ධන බැංකු සහ ක්‍රියාකාරී සහස සමිති 3,794 ද ඇතුළත් විය. ඉන් සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු මුළු සංඛ්‍යාවෙන් 85%ක් ද රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන මට්ටමේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන 83 ක් ද ආවරණය කෙරිණ. අපගේ තක්සේරුවට අනුව රට තුළ ක්‍රියාත්මක වන ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා ස්ථාන 10,000 සැලකීමේ දී පහත දැක්වෙන පළාත් මට්ටමේ ව්‍යාප්තිය සම්බන්ධයෙන් ඉන් 70%ක් ආවරණය වී ඇත. පැහැදිලි වශයෙන් ම දකුණු පළාත තුළ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා ස්ථාන ශක්තිමත් ලෙස ක්‍රියාත්මක වේ. මුළු සේවා ස්ථාන ප්‍රමාණයෙන් 1/4කට ආසන්න ප්‍රමාණයක් ක්‍රියාත්මක වන්නේ එම පළාත තුළ ය. අනෙක් අතට කෘෂිකර්මාන්තය ප්‍රධාන කොට ගත් උතුරු මැද පළාතට සේවා සැපයීමේ උනන්දුවක් ඇති බැව් 3.9% කින් නියෝජනය වන සේවා ස්ථාන සංඛ්‍යාවෙන් පෙන්නුම් කෙරේ. සමීක්ෂණයෙන් ලද තොරතුරු අනුව ගැටුම්කාරී තත්ත්වයක පවතින උතුරු පළාත, 5.2% ක සේවා ස්ථාන ප්‍රමාණයකට හිමිකම් කියයි. එය සැබෑ (පවතින) තත්ත්වයට වඩා පහළ අගයක් විය හැකි වන්නේ පළාතේ සියලුම දිස්ත්‍රික්ක ආවරණය කිරීමට නොහැකි වූ හෙයිනි.

රූප සටහන 1 - පළාත් මට්ටමේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා ස්ථානවල ව්‍යාප්තිය

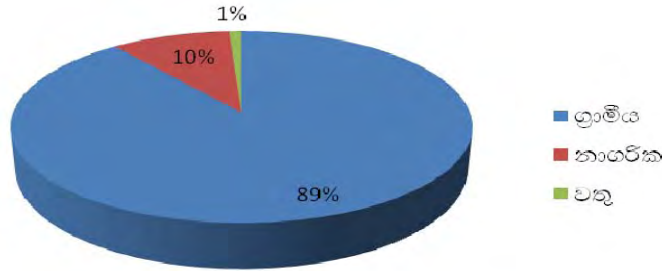
සේවා ස්ථානවල ආංශික ව්‍යාප්තිය

ශ්‍රී ලංකාවේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ව්‍යාපාරය පැහැදිලි වශයෙන් ම ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවලට ගොනු ව ඇත. රූපසටහනේ 2 නියෝජනය කෙරෙන සේවා ස්ථාන 7,141 න් 90%ක් ම පිහිටා ඇත්තේ ජනසංගණන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුවේ වර්ගීකරණයට අනුව 'ග්‍රාමීය' ප්‍රදේශවල ය. නාගරික ප්‍රදේශවල ඒවායේ ව්‍යාප්තිය 10%කට වඩා අඩු වන අතර, වතුකරයේ වාර්තා වී ඇති සේවා ස්ථාන ප්‍රමාණය 1% ක් පමණි. මෙයින් පසුව සඳහන් කළ කරුණ ගත් කල දරිද්‍රතාවයෙන් පෙළෙන පුද්ගලයන්ගේ ප්‍රතිශතය

ආසන්න වශයෙන් 17 ක් වන වතුකරයේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සැපයීම සම්බන්ධයෙන් ඇත්තේ රික්තයක් බවට පෙන්වා දෙයි. එමෙන් ම, ජනසංගණන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව මගින් ප්‍රකාශිත දත්ත අනුව ජාතික දරිද්‍රතා දර්ශකය 22.7% (2002) සිට 5.2% (2006/7) දක්වා අඩුවීමක් පෙන්නුම් කළ ද වතුකරයේ එම දර්ශකය අදාළ කාලසීමාව තුළ දී ම 30% සිට 32% දක්වා වැඩිවීමක් පෙන්නුම් කරයි.¹³

රූප සටහන 2 - ආංශික වශයෙන් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා ස්ථානවල ව්‍යාප්තිය

දුප්පත්කම පැතිරීමට සාපේක්ෂව සේවා ස්ථානවල ව්‍යාප්තිය

2006/2007 ජනසංගණන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව විසින් දියත් කළ ආදායම් හා වියදම් පිළිබඳ ගෘහාශ්‍රිත සමීක්ෂණය මගින් ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතික දරිද්‍රතා මට්ටම එක් පුද්ගලයකු සඳහා මසකට රු.2,233/- ලෙසට තීරණය කෙරිණ. එය පදනම් කොට ගෙන ජන සංගණන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව විසින් සිය මාසික ආදායම ජාතික දරිද්‍රතා මට්ටමට වඩා පහත ඇති පුද්ගලයින්ගේ ප්‍රතිශතය පැවැති අර්බුදකාරී තත්වය හේතු කොට ගෙන උතුරු පළාත හා නැගෙනහිර පළාතේ ත්‍රිකුණාමලය දිස්ත්‍රික්කය හැර, පළාත් මට්ටමෙන් තක්සේරු කෙරිණ. මෙම බැහැර කිරීම් වලින් ඉදිරිපත් කෙරෙන දත්තවලට කිසියම් බලපෑමක් සිදුවන හෙයින් නිගමනවලට එළඹීමේ දී අවධානයෙන් කටයුතු කළ යුතුවේ. කෙසේ නමුත්, මතුපිටින් පෙනෙන අන්දමට දරිද්‍රතා මට්ටමට සාපේක්ෂ ව ගත් කල දකුණු පළාතට වැඩි සේවා සැපයුමක් ඇත. අනෙක් අතට, දරිද්‍රතා මට්ටම හා සැසඳීමේ දී සබරගමුව පළාතට ඇත්තේ අඩු සේවා සැපයුමක් බව පැහැදිලි ය. නැගෙනහිර පළාත් සම්බන්ධයෙන් මවා ඇති පින්තූරය දෝෂ සහිතය. ඉන් පෙන්වා දෙන්නේ එම පළාත ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා ගහන ප්‍රදේශයක් වන අතර ජනසංගණන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුවේ දත්ත පෙන්වා දෙන පරිදි රටේ සියලුම දරිද්‍රතා මට්ටම් සැලකිල්ලට ගැනීමේ දී ඊට අඩුම දායකත්වයක් දක්වන පළාත ද එය බව ය. මෙය සිදුවිය හැක්කක් නොවේ. මන්ද, මෙය වසර ගණනාවක් පුරා ගැටුම්වලින් පීඩි විඳි ප්‍රදේශයක් හෙයින් විශාල පිරිසක් අවතැන් ව සිටීමත්, ත්‍රිකුණාමල දිස්ත්‍රික්කය සමීක්ෂණයෙන් බැහැර කිරීමත් නිසා ජනසංගණන

¹³ ගෘහාශ්‍රිත ආදායම් හා වියදම් සමීක්ෂණය 2006/07 - ශ්‍රී ලංකා ජනසංගණන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව

හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුවේ ප්‍රතිඵල විකෘති කිරීමට එය බොහෝ දුරට හේතු වූවා විය හැකිය.

වගුව 5

පළාත	ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා ස්ථාන (%)	මුළු දර්ශනාවට ඇති දායකත්වය (%)
බස්නාහිර	12.9	16.8
මධ්‍යම	10.4	20.4
දකුණ	25.4	12.1
වයඹ	10.8	12.2
උතුරු මැද	4.1	6.0
ඌව	11.4	12.3
සබරගමුව	11.8	16.6
නැගෙනහිර	13.0	3.6

පාරිභෝගිකයාට ළඟාවීම

ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවල පාරිභෝගික සංඛ්‍යාව තක්සේරු කිරීම අපහසු වන්නේ බොහෝ ආයතන වාර්තා පවත්වා ගෙන යන්නේ ගිණුම් පදනම මත මිස පාරිභෝගික පදනම මත නොවන නිසාය. උදාහරණ: ණය සහ ඉතිරි කිරීමේ ගිණුම් වශයෙන්. එක් පාරිභෝගිකයකු විසින් ගිණුම් කිහිපයක් වුව පවත්වා ගෙන යාමට ඉඩකඩ ඇති හෙයින් මුළු ගිණුම් සංඛ්‍යාව ආයතනයේ පාරිභෝගික සංඛ්‍යාවට වඩා වැඩි අගයක් ගැනීමට බොහෝ දුරට ඉඩ ඇත. එක් එක් ආයතනය මට්ටමින් පවතින මෙම ගැටලුව ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය සඳහා ම ගත් කල වඩාත් සංකීර්ණ වන්නේ පුද්ගලයින් ද ආයතන කිහිපයක තම ගිණුම් පවත්වා ගෙන යන හෙයිනි.¹⁴ දළ සටහනක් ලෙස ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා පාරිභෝගිකයින් පිළිබඳ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන සමීක්ෂණයේ දී රැස්කළ දත්ත පහත ඉදිරිපත් කෙරේ.

- **ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු (RDBs):** ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු තක්සේරු කරන අන්දමට ඔවුන්ගේ ව්‍යාපාරයෙන් දළ වශයෙන් 86% ක් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවාවන් ය. ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා පාරිභෝගික පිරිස මිලියන 1.85ක් ලෙස තක්සේරු කොට ඇත. කේසේ නමුදු, සිය පාරිභෝගිකයින් පිළිබඳ ව දත්ත රැස්කොට තිබුණේ ග්‍රාමීය සංවර්ධන බැංකු 6 න් එකක් පමණි. ඉතිරි බැංකු පහ විසින් පවත්වා ගෙන යන ගිණුම් සංඛ්‍යාව ඇසුරින් පාරිභෝගික සංඛ්‍යාව ඇස්තමේන්තු කෙරිණ.
- **සමෘද්ධි බැංකු සමිති (SBSs):** මිලියන 2.3ක් වූ මුළු සාමාජික පිරිසකට හා 227,000 ක් වූ සාමාජික නොවන පිරිසකට ද සේවා සැපයේ. සාමාජිකයන් නොවන පුද්ගලයින්හට ඉතිරි කිරීමේ ගිණුම් පවත්වා ගෙන යාමට අවස්ථා සැලසෙන්නේ අතර, ණය ලබා ගැනීම සඳහා ඔවුන්ට අවසර නැත.

¹⁴ ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රතිපත්ති අධ්‍යයන ආයතනය මගින් 2006/2007 දී කරන ලද ගෘහාශ්‍රිත සමීක්ෂණයකින් හෙළි වන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ පවුල් අතුරින් 50%ක් පමණ බහුවිධ මූල්‍ය ආයතන සමග ගනුදෙනු කරන බව ය.

- සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු (CRBs) හා කාන්තාවන්ගේ සංවර්ධන සමුපකාර සමිති (WDCs): සේවා ලබන පාරිභෝගිකයින් සංඛ්‍යාව පිළිබඳ තොරතුරු නොමැති වුව ද ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ දත්ත විසින් පෙන්වා දෙනු ලබන පරිදි 2006 දෙසැම්බර වන විට මිලියන 1.5ක ණය ගිණුම් හා මිලියන 6.5 ක ඉතිරි කිරීමේ ගිණුම් සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු 1,608ක් හරහා ක්‍රියාත්මක විය. ඒ අනුව, මිලියන 4 - 5 ක් පුද්ගලයින් පිරිසක් වෙත මෙම සේවා ලඟා වීමට ඉඩ ඇත.
- සණස/සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති (TCCSs): 2006 අවසානය වන විට සණස සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති සාමාජිකත්වය 866,111 ක් බවට තක්සේරු කොට තිබිණ. ඊට අමතර ව සණස ව්‍යාපාරයෙන් ස්වාධීන ව කටයුතු කරන යාපනයේ සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර වෘත්තීය සමිතිය පාරිභෝගිකයන් 12,000කට සේවා සපයන බවට තක්සේරු කොට ඇත.¹⁵
- වෙනත් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන (රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන/සීමාසහිත සමාගම්/ගැරන්ටි සමාගම්): ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන සමීක්ෂණය හා වෙනත් ප්‍රකාශිත තොරතුරුවලට අනුව රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන හා වෙනත් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන විසින් 1,000,000 ක පමණ පාරිභෝගික පිරිසක් ආවරණය කෙරේ.

ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයට අවතීර්ණ වූ බැංකු වැනි විධිමත් මූල්‍ය ආයතන පිළිබඳ සවිස්තරාත්මක තොරතුරු නැත. ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන සමීක්ෂණයට අනුව, (දැවැන්ත මහජන බැංකුව බැහැර කිරීමෙන් අනතුරුව) මෙම කණ්ඩායමේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය පාරිභෝගික සංඛ්‍යාව 935,000 කි. කෙසේ වුව ද, මෙම ආයතනික කණ්ඩායම අතර ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සඳහා දෙනු ලබන අර්ථදැක්වීම පොදුවේ පිළිගත් අර්ථදැක්වීම්වලට වඩා වෙනස් ය.

විවිධ ආයතන අතර පොදු පාරිභෝගිකයින් පිරිසක් ද සිටින බව සැලකිල්ලට ගැනීමෙන් අනතුරු ව වුව ද, ශ්‍රී ලංකාවේ පුළුල් පරාසයක විහිදුන ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා ව්‍යාප්තියක් ඇති බව පැහැදිලි ය. මෙම ව්‍යාප්තියේ ගැඹුර එනම්, දරිද්‍රතා මට්ටම් හරහා කොතෙක් ගැඹුරට ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා ලඟා වන්නේ ද යි මිලඟට සාක්ෂි කෙරේ.

සේවා ව්‍යාප්තියේ ගැඹුර

ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන සමීක්ෂණයේ දී රැස් කළ දත්තවලට අනුව, ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය පාරිභෝගිකයින්ගේ ආදායම් ව්‍යාප්තිය වගුව 6 න් දැක්වේ.

තිබෙන තොරතුරුවලින් පෙනී යන්නේ, සමෘද්ධි බැංකු සමිති හා රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවලට අයත් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන, මාසික ආදායම රු.3,000/- ට අඩු පවුල් අතුරින් පිළිවෙලින් 85% හා 50.4% ක පාරිභෝගික පිරිසකට ලඟා වෙමින් ව්‍යාප්තියේ ගැඹුර අතින් ඉහළ ම තැන ගන්නා බවයි. රාජ්‍ය

¹⁵ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය - රාජ්‍ය නොවන ආයතනික අවශ්‍යතා තක්සේරු කිරීමේ අධ්‍යයනය, ආසියානු සංවර්ධන බැංකුවේ ග්‍රාමීය මූල්‍ය අංශය සංවර්ධනය කිරීමේ ව්‍යාපෘතිය (ADB RFSDP), 2006 මැයි

නොවන සංවිධානවලට අයත් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන සැලකිල්ලට ගත් කල ඔවුන්ගේ පාරිභෝගිකයන් අතුරින් 82% කගේ නිවසේ මාසික ආදායම රු.5,000/- ට වඩා අඩු ය. ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු පැහැදිලි ව ම සේවා සපයන්නේ වෙනස් පාරිභෝගික කණ්ඩායමකට වන අතර, ඉන් 50% කට වඩා වැඩි පිරිසක් ගැනෙනුයේ නිවසේ මාසික ආදායම රු.5,000 - 20,000 අතර මට්ටමකට ය.

වගුව 6 - ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා පාරිභෝගිකයින්ගේ ආදායම් මට්ටම්

	< රු.3,000	රු.3,000 - 5,000	රු.5,000 - 10,000	රු.10,000 - 20,000	රු.20,000 - 40,000	> රු.40,000
ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු	19.3%	18.3%	24.2%	28.3%	7.5%	2.3%
සමෘද්ධි බැංකු සමිති *	85.0%					
සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු/ කාන්තාවන්ගේ සංවර්ධන බැංකු	දත්ත නැත	දත්ත නැත	දත්ත නැත	දත්ත නැත	දත්ත නැත	දත්ත නැත
සණස/ සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති	20.1%	29.4%	26.3%	14.7%	5.3%	4.3%
වෙනත් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන **	50.4%	31.5%	13.3%	3.0%	1.6%	0.3%

* ඉතිරි 15% ක පාරිභෝගික පිරිසගේ ආදායම් මට්ටම බෙදා වෙන්කොට නැත. ** ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන 64ක තොරතුරු ඇසුරිනි.

නිෂ්පාදන කළඹ

නිෂ්පාදන විවිධත්වය ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය තුළ දක්නට නැත. බොහෝ ආයතනවල පුළුල් නිෂ්පාදන කළඹක් තිබුණ ද ඒවා අත්‍යවශ්‍යයෙන් ම සැකසී ඇත්තේ විවිධ අන්දමේ ණය සහ ඉතිරි කිරීම් නිෂ්පාදන ලෙසින් වන අතර බොහෝ විට වෙනස් වන්නේ නාමයෙන් පමණි. ණය කාලසීමාවේ වෙනස්කම්වලට අමතර ව ඒවායේ විශේෂාංගවල එතරම් වෙනසක් දක්නට නැත.

ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු හා සණස සංවර්ධන බැංකුව වැනි බලපත්‍ර ලත් විශේෂිත බැංකු සඳහා තැන්පතු සම්පාදනයට අවසර ඇත. සමුපකාර සමිති වශයෙන් ලියාපදිංචි වූ ආයතනවලට ද සාමාජිකත්වයෙන් තැන්පතු භාර ගැනීමට අවසර ඇත. රාජ්‍ය නොව සංවිධානවලට අයත් බොහෝ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන විසින් ද යම් සීමාවකට තැන්පතු භාර ගැනේ. බොහෝ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සපයන්නන් විසින් ණය ලබා ගැනීමේ දී පූර්ව-කොන්දේසියක් ලෙස ඉතිරිකිරීම් අනිවාර්ය කොට ඇත.

ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සපයන්නන්ගෙන් සැදුම් ලත් විශාල ආයතනික කණ්ඩායම්වල ණය හා අත්තිකාරම්, සහ තැන්පතු පදනම පහත වගුවෙන් දැක්වේ.

ණය මෙන් 2 සිට 2.5 ගුණයකින් වැඩි තැන්පතු ප්‍රමාණයකින් යුත් සමෘද්ධි බැංකු සමිති හා සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු විසින් මූල්‍ය මැදිහත්වීම් සම්බන්ධයෙන් පහළ මට්ටමක් පෙන්නුම් කරයි.

වගුව 7 - ණය කළඹ සහ තැන්පතු පදනම

	ණය (රු. '000)	තැන්පතු (රු. '000)
ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු*	19,418,585	18,750,757
සමෘද්ධි බැංකු සමිති	7,785,081	20,810,360
සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු**	14,620,570	25,311,550
සණස/ සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති***	4,025,124	3,936,818

සටහන: වෙනත් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන සඳහා අවශ්‍ය පමණ තොරතුරු නොමැත.

* ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු වාර්ෂික වාර්තාව 2006

** ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ වාර්ෂික වාර්තාව 2006

*** සණස සංඛ්‍යානන වාර්තාව 2006/2007 - ඉදිරිපත් කොට ඇති දත්ත අදාළ වන්නේ 2006 වසරට ය.

ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු, සණස, සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු හා සීඩිස් (සර්වෝදය ආර්ථික ව්‍යවසාය සංවර්ධන සේවා) වැනි වෙනත් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන මෙන් ම බලපත්‍ර ලත් වාණිජ බැංකු විසින් ද උකස් සේවා සැපයේ. මහජන බැංකුව සතු විශේෂයෙන් සුවිසල් වූ උකස් කළඹක් ඇති අතර, කණ්ඩායමක් ලෙස ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු සතුව විශාල උකස් සේවා ගිණුම් ප්‍රමාණයක් ඇත. එය ණය ගිණුම් ප්‍රමාණයට වඩා වැඩි ය.

ක්ෂුද්‍ර රක්ෂණ සේවා වැනි නිෂ්පාදන ලබා දෙනුයේ ඉතා ම සුළු ආයතන සංඛ්‍යාවකිනි. සමහර ආයතන ලියාපදිංචි රක්ෂණ සමාගම්වල නිෂ්පාදන බෙදා හැරීමේ ඒජන්තවරුන් ලෙස කටයුතු කරයි. රක්ෂණ ව්‍යාපාර පවත්වා ගෙන යාම සඳහා පවතින නීතියට අනුව ශ්‍රී ලංකා රක්ෂණ මණ්ඩලයේ ලියාපදිංචිය ලබා ගත යුතු වුව ද සමහර ආයතන විසින් තමන්ගේ ම රක්ෂණ නිෂ්පාදන හඳුන්වා දීම ද සිදුවේ. ඒ වගේ ම, කල්බදු (ලීසිං) සේවාව ලබා දෙන්නේ ද ඉතා සුළු ආයතන සංඛ්‍යාවකිනි. ඒ, කල්බදු ව්‍යාපාර සඳහා ද නීතියට අනුව විශේෂ බලපත්‍රයක් ලබා ගත යුතු හෙයිනි. රක්ෂණ සේවා හා කල්බදු සේවා සඳහා පූර්ව-කොන්දේසියක් වන ඉහළ ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාව නිසා සම්ප්‍රදායික ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන මෙවැනි ක්‍රියාකාරකම් සඳහා බලපත්‍ර ලබා ගැනීමට මැළි වෙති.

ණය දීමේ කොන්දේසි හා ඇපකර

ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සපයන්නන් ඉතා ම සුළු සංඛ්‍යාවක් (සමහර ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු, සණස හා සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු) විශේෂයෙන් ඉහළ වටිනාකමකින් යුතු ණය නිකුත් කිරීමේ දී භෞතික ඇපකරයක් ඉල්ලා සිටින අතර, සාමාන්‍යයෙන් සියලු ම ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සපයන්නන් විසින් පුද්ගල ඇපකරුවන් හා අනිවාර්ය ඉතිරි කිරීම් ඇපකර වෙනුවට යොදා ගැනේ. අනෙකුත් ආයතන සුරැකුම් ලෙස ණය නිකුත් කිරීමේ දී එක් වාරිකයක් තබා ගැනීම හෝ 'ණය සුරැකුම් අරමුදල' ට දායකත්වයක් ලෙස සුළු මුදලක් අය කෙරේ. ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන සමීක්ෂණයට සහභාගී වූ සමහර සමුපකාර ග්‍රාමීය

බැංකු හා රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන යටතේ ණය ලබාගැනීමේ දී ණය ප්‍රාග්ධනය ආවරණය වන පරිදි රක්ෂණයක් මිල දී ගැනීමට ණයලාභියාට සිදුවන බව ද හෙළි විය.

පොලී අනුපාතික

ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන සමීක්ෂණයේ දී රැස්කළ තොරතුරු අනුව, වාර්ෂික ණය පොලී අනුපාතිකය 6% සිට 36% (සමහර රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවලට අයත් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන) උපරිමයක් දක්වා විචල්‍යයක් පෙන්වුම් කරයි. සියයට 6 (6%) පොලියක් සහිත ණය වැඩසටහන් නියෝජනය කරන්නේ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් සුනාමියට පසු සහභාගී මූල්‍ය ආයතන හරහා හඳුනවා දුන් සහනදායී පදනමකින් යුත් ණය වැඩසටහන් ය. මෙහි දී එම ආයතන සඳහා 3% ක පොලියක් අය කෙරෙන අතර අවසානයේ ණයලාභියාගෙන් අයවන පොලිය 6% කි. සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු හා සණස සමිති එකක් දෙකක් පමණ ණය පොලී අනුපාතිකය 6% ට වඩා අඩු බවට වාර්තා කළ ද ඒවා සැබෑ වාර්ෂික අනුපාතික වීමට ඇති ඉඩකඳු අඩු ය.

සාමාන්‍යයෙන් ආයතන විසින් අඩුවන ශේෂය පදනම් කොට ගෙන පොලිය ගණනය කළ ද, සමවර්ත අනුපාතිකය යොදා ගැනීමෙන්, වාර්තා කෙරෙන පොලී අනුපාතිකයට වඩා වැඩි පොලී අනුපාතයන් අය කෙරෙන ආයතන කිහිපයක් ද ඇත. සාමාන්‍යයෙන් පොලිය ගණනය කෙරෙන ක්‍රමයේ විනිවිදභාවයක් නොමැති නිසා, වඩා ලාභදායී ලෙස පෙනෙන මෙම අනුපාතික සම්බන්ධයෙන් පාරිභෝගිකයන් මූලා වීමට ද ඉඩ ඇත.

උකස් ගැනීමේ පහසුකම් සපයන ආයතන විසින් එම සේවාව සඳහා වාර්ෂික ව 14% සිට 24% දක්වා වෙනස් වන ඉහළ පොලියක් අයකෙරේ. කෙසේ වුවද, අනෙකුත් ණය හා සැසඳීමේ දී මෙම සේවාවේ ගනුදෙනු සම්බන්ධයෙන් යන වියදම අඩු ය. ඉතිරිකිරීමේ ගිණුම් හා ස්ථාවර තැන්පතු (සාමාන්‍යයෙන් වසරකට වඩා කල් ගත නොවන) වල පොලී අනුපාතික සන්සංදනය කිරීමේ දී, ඉතිරිකිරීම් සඳහා වාර්ෂික ව එය 6% ක මට්ටමක සාමාන්‍යයක පවතින අතර ස්ථාවර තැන්පතු සඳහා පොලී අනුපාතිකය සමහර අවස්ථාවල දී වසරක දී 18% - 19% දක්වා වූ ඉහළ මට්ටමක පැවතීමට ද හැකි ය.

මෙහි දී සඳහන් කළ යුතු තවත් කරුණකි. 2006 හා 2007 වැනි වාර්ෂික උද්ධමන අනුපාතිකය 15% ට වඩා ඉහළ ගිය අවස්ථාවක දී ණය දෙන්නන් මෙන් ම ණයලාභීන් ට ලැබෙනුයේ ඉතා අඩු හෝ සෘණ පොලී අනුපාතිකයකි.

ණය කාලසීමාව

මාසයක සිට වසර 5 (සාමාන්‍යයෙන් නිවාස ණය සඳහා) දක්වා කාලසීමාවන්ට යටත් ව ණය නිකුත් කෙරේ. කෙසේ වුව ද, ආයතන ඉතා සුළු සංඛ්‍යාවක් (සමහර සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු හා සණස සමිති) වසර 10 - 12 දක්වා වූ දිගුකාලීන ණය ලබා දෙන බවට වාර්තා වේ.

මූල්‍ය සේවා සඳහා ප්‍රවේශය

පහත සඳහන් තොරතුරු පදනම් වූයේ ශ්‍රී ලංකාවේ දිස්ත්‍රික්ක 22 ක දළ වශයෙන් නිවාස 3,000ක් පමණ ආවරණය කෙරෙමින් 2007 දී සිදුකළ සමීක්ෂණයෙනි¹⁶. සමීක්ෂණ ප්‍රතිඵලවලට අනුව, පවුල් 82.5% ක් මූල්‍ය ආයතනවලින් ඉතිරිකිරීම් තැන්පත් කිරීම හා/හෝ ණය ලබා ගැනීම සම්බන්ධයෙන් මූල්‍ය සේවා ලබා ගෙන තිබේ. වැඩි දුරටත් ආසන්න වශයෙන් 50%ක පමණ පවුල් ප්‍රමාණයක් සිය මුදල් අවශ්‍යතා සඳහා මූල්‍ය ආයතන කිහිපයක් සමග සබඳතා පවත්වා ඇත. ණය පහසුකම් භාවිතය හා සැසඳීමේ දී ඉතිරිකිරීම සම්බන්ධයෙන් සේවා භාවිතය වැඩිය - ආසන්න වශයෙන් පවුල් 75%ක් මූල්‍ය ආයතනවල ඉතිරිකිරීමේ ගිණුම් පවත්වාගෙන ගිය ද ඒ හා සැසඳීමේ දී ණය ලබා ගෙන ඇත්තේ 47%ක් පමණි. ඉන් පෙන්නුම් කරන්නේ රටේ පවතින ඉතිරිකිරීම් සංස්කෘතිය යි.

කෙසේ වුව ද, සමස්ථ අගය සැලකිල්ලට ගැනීමේ දී විවිධ මට්ටම්වල පවතින විෂමතා සැඟවී ඇත. ග්‍රාමීය (17.5%) හා නාගරික (15%) ක්ෂේත්‍ර හා සැසඳීමේ දී වතුකරයේ පවුල් 25%ක් මූල්‍ය සේවා ලබා ගෙන නැත.

පාරිභෝගිකයන් ප්‍රවේශ වූ ආයතන වර්ග

රාජ්‍ය බැංකු මූල්‍ය සේවා සැපයීමේ දී ප්‍රධාන භූමිකාවක යෙදේ. මූල්‍ය ආයතනික සේවා ලබා ගත් පවුල්වලින් 75%ක් සේවා ලබා ගෙන තිබුණේ රාජ්‍ය බැංකු වලිනි. මේ සම්බන්ධයෙන් විශේෂයෙන් ම මහජන බැංකුව ප්‍රධාන භූමිකාවක් ඉටු කරයි. දේශීය පෞද්ගලික බැංකු වෙත 30% ක් පවුල් ප්‍රමාණයක් ළඟා වී තිබුණු අතර, 25% ක් මූල්‍ය සේවා ලබා ගෙන තිබුණේ සමෘද්ධි බැංකු සමිති හරහා ය. සමෘද්ධි බැංකු සමිති වනා හි ඉඳුරාම ඉතා අඩු ආදායම්ලාභී පවුල් ඉලක්ක කොටගත් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන වන බැවින් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා ව්‍යාප්තිය සම්බන්ධයෙන් මෙය හොඳ සාක්ෂියකි.

ක්ෂුද්‍රණය සේවා ව්‍යාප්තිය සඳහා ද සාක්ෂි සපයමින් දේශීය පෞද්ගලික බැංකු සහ විදේශීය බැංකු හා සැසඳීමේ දී, මූල්‍ය ආයතනවලින් ණය ලබා ගත් පවුල් අතුරින් වැඩි ප්‍රමාණයක් ඒ ලබා ගෙන ඇත්තේ ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු, සමෘද්ධි බැංකු සමිති, සණස හා රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන - ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය

¹⁶ මෙම සමීක්ෂණය GTZ- ප්‍රොමිස් (ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය ප්‍රවර්ධනය) වැඩසටහන වෙනුවෙන් දියත් කළේ ප්‍රතිපත්ති අධ්‍යයන ආයතනය යි. සමීක්ෂණයේ අරමුණ වූයේ ශ්‍රී ලංකාවේ විධිමත් හා අර්ධ විධිමත් මූල්‍ය ආයතන විසින් සපයන සේවාවන් කොතෙක් දුරට භාවිත කරන්නේ ද යි සොයා බැලීම යි. මෙහි දී විශේෂ අවධානයක් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා වෙත යොමු කෙරිණ. සමීක්ෂණය සඳහා මූල්‍ය ආයතන අර්ථ දැක්වීමේ දී වාණිජ බැංකු, මූල්‍ය සමාගම්, හා කල්බදු සමාගම් පමණක් නොව සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු, සමෘද්ධි බැංකු සමිති, සහ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන - ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන ද ඇතුළත් විය. උතුරු පළාතේ කිලිනොච්චිය, මන්නාරම හා මුලතිව් යන දිස්ත්‍රික්ක මෙම සමීක්ෂණය සඳහා ඇතුළත් කර ගැනීමට නොහැකි වූයේ එම ප්‍රදේශයේ පැවැති අර්බුදකාරී වාතාවරණය නිසා ය.

ආයතන වැනි ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවලින් බව ද හෙළි වේ. මෙහි දී ද, 26% පවුල් ප්‍රමාණයක් ණය ලබා ගෙන ඇත්තේ සමෘද්ධ බැංකු සමිතිවලිනි.

කෙසේ වුවද, කණ්ඩායමක් වශයෙන් රාජ්‍ය බැංකු ණය සපයන ආයතන අතුරින් දැවැන්ත ණය සපයන්නා ලෙස පවතින අතර, මහජන බැංකුව ඉනිදු ප්‍රධාන ආයතනය වෙයි. විශාලත ම සේවා ස්ථාන ජාලය පැවැතිය ද සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු කැපී පෙනෙන භූමිකාවක් සිදු කරනු නොපෙනේ. සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු හරහා සේවා ලබා ගෙන ඇත්තේ ණය ලාභී පවුල් අතුරින් 5% ක් පමණි.

ඉතිරිකිරීම් සැලකිල්ලට ගැනීමේ දී ද ඉදිරියෙන් සිටිනුයේ, විශේෂයෙන් මහජන බැංකුව (48% පවුල් ප්‍රමාණයක ඉතිරිකිරීම් සමග) හා ඊට වඩා අඩු මට්ටමකින් වුව, ලංකා බැංකුව (36% පවුල් ප්‍රමාණයක ඉතිරිකිරීම් සමග) ඇතුළු රාජ්‍ය බැංකු ය. ඉන් අනතුරුව කැපී පෙනෙන මට්ටමක තත්ත්වයන් පෙන්වුම් කරනුයේ දේශීය පෞද්ගලික බැංකු (30% පවුල් ප්‍රමාණයක ඉතිරිකිරීම් සමග), සමෘද්ධි බැංකු සමිති (21% පවුල් ප්‍රමාණයක ඉතිරිකිරීම් සමග) හා ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු (12% පවුල් ප්‍රමාණයක ඉතිරිකිරීම් සමග) ය.

පවුල් මට්ටමේ ණය හා ඉතිරිකිරීම්

සමීක්ෂණයට පෙර, එක් පවුලක් සඳහා වසර 3ක කාලසීමාවකට යටත් ව නිකුත් කෙරුණු ණය ප්‍රමාණයේ සාමාන්‍යය රු.100,000 ට අඩු ය. (රු.84,000). සියයට 80 (80%) කට වැඩි පවුල් ප්‍රමාණයක් රු.100,000 නොඉක්ම වූ ණය ලබා ගෙන තිබිණ. කෙසේ වුවද, ක්ෂේත්‍ර හා ප්‍රාදේශීය වශයෙන් ගත් කල පැහැදිලි වෙනස්කම් දක්නට ලැබේ. වතුකරයේ 87%කට වැඩි පවුල් ප්‍රමාණයක් ලබා ගෙන තිබුණේ රු.50,000 ට වඩා අඩු ණය මුදලක් ය. සාමාන්‍යයෙන් නාගරික ජනාවාසවල පවුලක් සඳහා නිකුත් කෙරුණු ණය ප්‍රමාණය එමෙන් දස ගුණයකටත් වඩා වැඩි අතර, ග්‍රාමීය පවුලක ණය ප්‍රමාණය හා සැසඳීමේ දී එමෙන් දෙගුණයකි. සාපේක්ෂ ව පොහොසත් බස්නාහිර පළාතේ ණය ප්‍රමාණයේ සාමාන්‍යය රු.162,000ක් එනම් ජාතික සාමාන්‍යය මෙන් දෙගුණයකි. එය කෘෂිකර්මාන්තය ප්‍රමුඛ කොටගත් උතුරු මැද පළාතේ සාමාන්‍යය වන රු.27,000 හා සැසඳීමේ දී එමෙන් සය ගුණයකි.

පවුල් ප්‍රමාණයෙන් 80%කට වඩා වැඩි ප්‍රමාණයක් සතුව ව රු.50,000 ට වඩා අඩු මට්ටමින් ඉතිරිකිරීම් ඇත. ජාතික වශයෙන් ඉතිරිකිරීම්වල සාමාන්‍යය රු.22,000කි. කෙසේ වුවද, ක්ෂේත්‍ර මට්ටමේ විෂමතා ණය හා සසඳන කල එතරම් විශාල නැත. නාගරික ගෘහයක සාමාන්‍ය ඉතිරිකිරීම් ප්‍රමාණය ජාතික හා ග්‍රාමීය අගය මෙන් දෙගුණයක් වන අතර, වතුකරයට සාපේක්ෂ ව සිව් ගුණයකි. කෙසේ වුවද, මෙහි දී ඉතිරිකිරීම් වශයෙන් ගැනෙනුයේ මූල්‍යම ය ඉතිරිකිරීම් ය. වතුකරයේ පවුල් වෙනත් ආකාරයේ ඉතිරිකිරීම් සඳහා යොමු විය හැකි අතර (උදා: ස්වර්ණාභරණ) වතුකරයේ ඉතිරිකිරීම් සම්බන්ධයෙන් ඉදිරිපත් කෙරෙන විත්‍රය යම් මට්ටමින් සත්‍ය තත්ත්වයට වඩා අඩු කර පෙන්වීමක් විය හැකිය. රටේ

පවුල් විශාල සංඛ්‍යාවක් මූල්‍ය ආයතනවල ඉතිරිකිරීම් පවත්වා ගෙන ගිය ද සාමාන්‍ය ඉතිරිකිරීම් තැන්පතු ප්‍රමාණය කුඩා අගයක් ගැනෙනුයේ ඉතිරිකිරීමේ හැකියාවේ අඩුකම මෙන් ම අතිරික්ත අරමුදල් වෙනත් විකල්ප මාර්ග සඳහා (උදා: ඉඩකඩම්, ස්වර්ණාභරණ මිල දී ගැනීම) ආයෝජනය කෙරෙන නිසා ය. පළාත් මට්ටමින් වැඩිම තැන්පතු ප්‍රමාණයේ සාමාන්‍යය (ජාතික අගය මෙන් දෙගුණයකට වඩා වැඩි අගයක්) වාර්තා වන්නේ අර්බුදකාරී වාතාවරණයකින් යුත් උතුරු පළාතෙනි.

මූල්‍ය සේවා හා ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයේ සබඳතාවය

ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය සැලකිල්ලට ගැනීමේ දී මූල්‍ය සේවා සඳහා ප්‍රවේශයේ දී රසවත් රටාවන් දැක ගත හැකිය. විධිමත් මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ ආයතන ලෙස ගැනෙන බලපත්‍ර ලත් රාජ්‍ය හා පෞද්ගලික වාණිජ බැංකු, ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු, සහ මූල්‍ය හා කල්බදු ආයතනවල ගනුදෙනුකරුවන් අතරින් බහුතරය (61-68%) පිරිමින් ය. අනෙක් අතට, සමෘද්ධි බැංකු සමිති, සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති, රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන - ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන සහ සමුපකාර (සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු හැර) වල ගනුදෙනුකරුවන්ගෙන් බහුතරය (60 - 67%) කාන්තාවන් ය. පසුව සඳහන් කළ කණ්ඩායම ගැනෙනුයේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයට හෙයින්, මින් තහවුරු කෙරෙනුයේ ශ්‍රී ලංකාවේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා වැඩිවශයෙන් ලබා දෙනුයේ කාන්තා පාරිභෝගික පිරිසකට බව ය.

ඉතිරිකිරීම් සම්බන්ධයෙන් ද ඇත්තේ ඊට සමාන වූ රටාවකි: 60-66% කාන්තාවන් පිරිසක් සමෘද්ධි බැංකු සමිති, සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති, රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන - ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන හා සමුපකාර සමිතිවල ඉතිරිකිරීමේ ගිණුම් පවත්වා ගෙන යාමට කැමත්තක් දක්වන අතර පිරිමි පක්ෂය රාජ්‍ය හා පෞද්ගලික වාණිජ බැංකුවල ගිණුම් පවත්වා ගෙන යාමට කැමැත්තක් දක්වති. සාමාන්‍යයෙන් පිරිමින් කාන්තාවන්ට සාපේක්ෂ ව 2.5 ගුණයක ණය ලබා ගන්නා අතර, ඉතිරි කිරීම් සම්බන්ධයෙන් එය 1.3ක් පමණි.

ණය ගැනීමේ අරමුණ

පවුල් විසින් ලබා ගන්නා ලද ණය සංඛ්‍යාවෙන් 30% කට ආසන්න ප්‍රමාණයක් හා ලබා ගත් ණය වටිනාකමින් 40% ක් ම යොදා ගෙන ඇත්තේ ඉදිකිරීම් කටයුතු සඳහා ය. මූලික ක්ෂේත්‍ර වන කෘෂිකර්මාන්තය, සත්ව පාලනය හා ධීවර කර්මාන්තය සඳහා 20% කට ආසන්න ණය ප්‍රමාණයක් ලබා ගෙන ඇති අතර, ණය වටිනාකම සැලකිල්ලට ගත් කල ඇත්තේ සැලකිය යුතු මට්ටමින් ඉතා අඩු ප්‍රතිශතයකි (6%). ක්ෂේත්‍ර මට්ටමින් ගත් කල සංඛ්‍යාත්මක මෙන් ම වටිනාකම අතින් නාගරික හා ග්‍රාමීය ක්ෂේත්‍රවල වඩාත් වැදගත් වන්නේ ඉදිකිරීම් ණය ය. එසේ වුව ද, වතුකරයේ ජීවත්වන පාරිභෝගිකයන්ගේ ණය ගැනීමේ ප්‍රධාන අරමුණ (ණය සංඛ්‍යාව හා වටිනාකම අතින් ගතහොත්) හදිසි අවශ්‍යතා ය.

අවිධිමත් ණය භාවිතය

අවිධිමත් ණය සැමතැනක ම පාහේ ඇතැ යි විශ්වාස කළ ද, සමීක්ෂණය මගින් හෙළි වූයේ 18.3% පවුල් ප්‍රමාණයක් පමණක් මුදල් ණයට දෙන්නන්, පවුලේ ශ්‍රේණි, හිතවතුන්, අසල්වාසීන්, වෙළෙඳුන්, ඉඩම්හිමියන් හා වක්‍රීය ඉතිරිකිරීම් හා ණය සංගම් වැනි අවිධිමත් මූලාශ්‍රවලින් ණය ලබා ගත් බවකි. වතුකරයේ අවිධිමත් ණය භාවිතය (20.8%) සමාන්‍ය අගයට වඩා යම්තමින් වැඩි අතර, නාගරික පරිසරයේ එය යම්තමින් අඩුය (16.6%).

අවිධිමත් ණය ලබා ගැනීමේ මූලාශ්‍රයක් ලෙස මුදල් ණයට දෙන්නන්ගේ භූමිකාව ප්‍රචලිත බවට විශ්වාස කළ ද එය එතරම් වැදගත් තැනක් නොගන්නා බව පෙනී ගිය කරුණකි. අවිධිමත් ණය ප්‍රමාණය හා වටිනාකම සැලකිල්ලට ගැනීමේ දී, පවුල, හිතවතුන් හා අසල්වැසියන් 62% ක ණය ප්‍රමාණයකට හා 72.9% ක ණය වටිනාකමකට දායකවිය සපයා ඇත. ඒ හා සසඳන විට මුදල් ණයට දෙන්නන්ගේ දායකත්වය 26.4% (ණය ප්‍රමාණය) හා 20.5% (ණය වටිනාකම) කි. අවිධිමත් ණය බොහෝ විට යොදා ගැනුණේ හදිසි අවශ්‍යතා සඳහා ය. අවිධිමත් මූලාශ්‍රවලින් ලබා ගත් 45% ක් වූ ණය ප්‍රමාණයක් හා 22% ක වටිනාකමින් යුත් ණය යොදා ගෙන ඇත්තේ මෙම අරමුණ සඳහා ය. අවිධිමත් මූලාශ්‍රවලින් ණය ලබා ගත් 75%ක් පැවසූ අන්දමට ඔවුන් ඒ සඳහා පෙළඹුණේ පහසුවෙන් හා ඉක්මනින් ලබා ගැනීමට ඇති හැකියාව නිසා බව පැවසූ අතර, 67% ක් ඇපකර ඉදිරිපත් කිරීමේ අවශ්‍යතාවක් නොමැතිකම පෙන්වා දුන්හ. හදිසි මුදල් අවශ්‍යතාවන් සඳහා අවිධිමත් ණය භාවිතය සැලකිල්ලට ගැනීමේ දී ඉහත කරුණු දෙක ම පැහැදිලි ය.

මූල්‍ය සේවා සඳහා ප්‍රවේශය - සාරාංශය

ගෘහ මට්ටමේ සමීක්ෂණයෙන් මතු වූ ප්‍රධාන කරුණු කිහිපයකි:

- මූල්‍ය සේවාවන්ගේ ව්‍යාප්තිය ඉතා ඉහළ මට්ටමක පවතින අතර සමීක්ෂණයට ගැනුණු ගෘහයන් අතුරින් 82.5% මූල්‍ය ආයතනවලින් ලබා දෙන සේවාවන් භාවිතා කොට තිබිණ.
- රාජ්‍ය ආයතන සඳහා ප්‍රබල පාරිභෝගික මනාපයක් පෙන්නුම් කෙරෙනුයේ සුරක්ෂිතතාවය පිළිබඳ ව පවතින ආකල්පය හා එම ආයතනවල ස්ථාවරභාවයත් මෙන් ම පුළුල් ශාඛා ජාලය නිසා ඇති ප්‍රවේශ පහසුව නිසා විය යුතුය.
- සමීක්ෂණයට සහභාගී වූ පවුල්වලින් අඩු සංඛ්‍යාවක් ඉතිරිකිරීම් සඳහා යොමු වූව ද, විශාල අනුපාතයක් ණය සේවා සඳහා ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන වෙත ප්‍රවේශ වීමෙන්, ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවාවන් පැහැදිලි ව ම වැදගත් කාර්යභාරයක් ඉටු කරන බව පෙනේ. සාමාජිකයින්ගෙන් හැර තැන්පතු භාර ගැනීමට ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවලට නීතියෙන් අවසර ලබා නොදීම, මෙසේ ඉතිරිකිරීම් පහසුකම් භාවිතා නොකිරීමට එක් හේතුවක් විය හැකිය.
- සාමාන්‍ය ණය ලබාගැනීම් හා ණය ප්‍රමාණයන් විසින් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය වෙළෙඳපොළ පැහැදිලි කෙරේ. ස්ත්‍රීපුරුෂ සමාජභාවයට අදාළ ව විශ්ලේෂණය කිරීමේ දී ලෝකයේ අනෙකුත් ප්‍රදේශවල මෙන් ම ශ්‍රී ලංකාවේ ද ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සැපයුම කාන්තා පාරිභෝගිකයන් ප්‍රමුඛ කොට ගෙන සිදුවේ.

- ණයදෙන්නන් වැනි අවිධිමත් ණය මූලාශ්‍ර සම්බන්ධයෙන් තිබෙන්නා වූ ප්‍රචලිත විශ්වාසය බිඳ දමමින්, ඒවායේ කැපීපෙනෙන භූමිකාවක් නොමැති අතර එම සේවා භාවිතා කරනුයේ මූලික වශයෙන් හදිසි අවස්ථාවල දී ක්ෂණික ව මුදල් ලබා ගැනීම සඳහා බව පැහැදිලි වේ.

ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය සඳහා ආයතනික මට්ටමේ අනුග්‍රහය

දුප්පතුන්ට සහාය දීමේ උපදේශක කණ්ඩායම (Consultative Group to Assist the Poor - CGAP) විසින් ශ්‍රී ලංකාවේ දියත් කෙරුණු රටවල් මට්ටමේ ඵලදායීතාව හා මූල්‍ය ම ය වගකීම විමර්ශනය (Country-Level Effectiveness and Accountability Review - CLEAR) මගින් හෙළි වූයේ, ආයතනික මට්ටමේ මූල්‍ය පද්ධතිය තනි තනි වශයෙන් සේවා සපයන්නන් ස්ථාපනය හා ව්‍යාප්ත කිරීමේ දී මෙන් ම විනිවිදභාවය ප්‍රවලිත කිරීමේ දී ද වැදගත් භූමිකාවක යෙදෙන බවයි. ශ්‍රී ලංකාවේ මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය ගත් කල යම් තාක් දුරකට ශක්තිමත් ලෙස වර්ධනය වූ ආයතනික මට්ටමේ යටිතල පහසුකම්වලින් සමන්විත ය. මෙම ක්ෂේත්‍රයට නියාමනය කෙරෙන ප්‍රාග්ධන වෙළෙඳපොළෙන් ද, ජාත්‍යන්තර හා කලාපීය ආයතනවලට අනුබද්ධිත තක්සේරු ආයතනවලින් ද, ණය කාර්යාංශයෙන් සහ ප්‍රමාණවත් ගිණුම්කරණ හා විගණන ධාරිතාවයකින් යුත් ජාත්‍යන්තර හා දේශීය ගිණුම්කරණ ආයතනයන්ගෙන් ද සහාය ලැබේ. විශ්ව විද්‍යාල හා අනෙකුත් අධ්‍යාපන ආයතන (සමහර ආයතන ජාත්‍යන්තර විශ්වවිද්‍යාලවලට අනුබද්ධිත ය.) හරහා විශේෂිත මූල්‍ය පුහුණු මෙන් ම සාමාන්‍ය කළමනාකරණ පුහුණු පහසුකම් ද තිබේ. නූතන තොරතුරු හා සන්නිවේදන තාක්ෂණය ද පුළුල් ලෙස විධිමත් මූල්‍ය අංශය තුළ භාවිතා වේ.

පුහුණු/උපදේශක සේවා

ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ ආයතනික මට්ටමේ සම්පත්වල සාපේක්ෂ වශයෙන් හිඟතාවයක් පවතී. පුහුණු පහසුකම් ගත් කල ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ බැංකු අධ්‍යයන කේන්ද්‍රය, බැංකුකරුවන්ගේ පුහුණු ආයතනය සහ දුරස්ථ අධ්‍යාපන කේන්ද්‍රය වැනි ආයතන මගින් විවිධ කෙටි කාලීන පුහුණු වැඩසටහන් ලබා දේ. කොළඹ විශ්ව විද්‍යාලය විසින් ක්ෂුද්‍රමූල්‍යකරණය පිළිබඳ සය මාසික ඩිප්ලෝමා පාඨමාලාවක් දියත් කළ ද, සාමාන්‍යයෙන් විශ්ව විද්‍යාල මගින් කෙරෙන ක්ෂුද්‍රමූල්‍යකරණය සඳහා වූ ශාස්ත්‍රීය පාඨමාලා සීමා සහිත ය. GTZ අනුග්‍රහයෙන් ශ්‍රී ලංකා බැංකුකරුවන්ගේ ආයතනය හා මුදල් හා කළමනාකරණය පිළිබඳ ෆර්ෆන්ක්ෆර්ට් විද්‍යාලයේ එකතුවෙන් ක්ෂුද්‍රමූල්‍යකරණය පිළිබඳ ඩිප්ලෝමා පාඨමාලාවක් සකස් වෙමින් පවතී.

ප්‍රමුඛ පෙළේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන දෙකක් වන සීඩීස් සහ සණස ආයතනවලට ක්ෂුද්‍රමූල්‍යකරණ පුහුණු කිරීම් සඳහා ඔවුන්ගේ ම මධ්‍යස්ථාන තිබුණ ද එම පහසුකම් භාවිතා කෙරෙනුයේ ඔවුන්ගේ ම කාර්යමණ්ඩල පුහුණු සඳහා ය. සමුපකාර අංශය හා සමාද්ධි පද්ධතිය යටතේ ද ඔවුන්ගේ කාර්ය මණ්ඩල පුහුණු කිරීම් සඳහා ආයතන පිහිටුවා ඇත.

ඊට අමතර ව, විවිධ කුඩා හා මධ්‍යම පරිමාණයේ උපදේශක ආයතන විසින් ද ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන හා ඔවුන්ගේ සේවාවලාභීන්ට කළමනාකරණ උපදේශක සේවා හා ව්‍යවසාය සංවර්ධන සේවා සැපයේ. කෙසේ වුවද, පුහුණු හා උපදේශක සේවා සපයන්නන් ආධාර ආයතන මත සම්ප්‍රදායික ව යැපෙන්නේ, ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවල ඇති සම්පත් සීමාවන් නිසා පුහුණු හා ධාරිතා වර්ධනය සඳහා වියදම් කිරීමට තරම් ශක්තියක් එම ආයතනවලට නොමැති හෙයිනි. වැඩිදුරටත්, බොහෝ කුඩා ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන අතර මෙවැනි සේවාවන්වල අවශ්‍යතාව පිළිබඳ ව ඇත්තේ අඩු පිළිගැනීමකි.

ජාල

මෙම ක්ෂේත්‍රය නියෝජනය කරන්නේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන ජාලයක් වන ලංකා ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය වෘත්තිකයන්ගේ සංගමය හෙවත් Lanka Microfinance Practitioners Association – LMPA (<http://lankamicrofinance.com>) විසිනි. මෙම සංගමයේ සාමාජිකත්වය 80ක් වන අතර, මූලික වශයෙන් රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන - ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන හා ආයතනික (මධ්‍යම මට්ටමේ) සේවා සපයන්නන් කිහිපයකින් සමන්විතය. ආරම්භයේ දී ලංකා ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ජාලය ලෙසින් හඳුන්වනු ලැබූ මෙම සංගමය 2006 සිට පැවැත එන්නක් වුව ද තවමත් ඇත්තේ සංවර්ධනයේ මුල් අවදියේ ය. මෙම සංගමය GTZ සහ ඒලැන් ශ්‍රී ලංකා ආයතනයෙන් සහාය ලබයි.

ලංකා ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය වෘත්තිකයන්ගේ සංගමය අදාළ බලධාරීන්ට ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා මෙම ක්ෂේත්‍රයට අදාළ ව ප්‍රතිපත්ති රාමුවක් සැකසීමට කටයුතු කරන අතර, ප්‍රතිපත්ති සකසන්නන් හා නියාමකයන් සමග කතාවකක් ආරම්භ කොට ඇත. MiX Market (ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය තොරතුරු හුවමාරු වෙළෙඳපොළ හෙවත් Microfinance information eXchange Market) දත්ත ගබඩාවට සමගාමී ව මෙම ක්ෂේත්‍රයට අදාළ ව දත්ත ගබඩාවක් සකස් කෙරෙමින් පවතින අතර එමගින් ක්ෂේත්‍රය පිළිබඳ ව අනාගත අධ්‍යයන සඳහා පදනමක් සැකසේ.

තොරතුරු අනාවරණය හා ණය කාර්යාංශ

තොරතුරු අනාවරණය හා විනිවිදභාවය ක්ෂේත්‍රය තුළ තවමත් විශාල ලෙස පවතින ගැටලුවක් ලෙස සැලකෙන අතර සමහර ප්‍රමුඛ පෙළේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවල විනිවිදභාවය වැඩි කිරීමේ ප්‍රවණතාවක් දක්නට ලැබේ. එය ආධාර ආයතනවල අවශ්‍යතාවය මත මෙන් ම ක්‍රියාකාරීත්වය වඩා පුළුල් කිරීමේ දී අරමුදල් සම්පාදනය සඳහා නව මූලාශ්‍ර සෙවීමේ දී ද ඇති වන අවශ්‍යතාව මත සිදුවන්නකි. මේ වන විට ශ්‍රී ලංකාවේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන 15ක් MiX Market දත්ත ගබඩාවට වාර්තා කරයි. පාරිභෝගිකයින්ගේ ණය තොරතුරු හුවමාරු නොකෙරේ. ශ්‍රී ලංකා ණය තොරතුරු කාර්යාංශයේ සාමාජිකයින් ලෙස සියලුම බලපත්‍ර ලත් වාණිජ බැංකු, බලපත්‍ර ලත් විශේෂිත බැංකු (ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු ද ඇතුළුව), කල්බදු සමාගම් සහ මූල්‍ය ආයතන වේ. ණය තොරතුරු කාර්යාංශයේ සාමාජිකත්වය මෙම ආයතනවලට අත්‍යවශ්‍ය ය. කෙසේ වුවද, ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු හා සුළු මට්ටමෙන් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය වැඩසටහන්

පවත්වා ගෙන යන වෙනත් කල්බදු හා මූල්‍ය ආයතන හැරුණු කොට අනෙකුත් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන ණය තොරතුරු කාර්යාංශයේ සාමාජිකයන් නොවේ. මෙම ක්ෂේත්‍රය පාලනය කිරීම සඳහා නෛතික රාමුවක් හඳුන්වා දුන්නොත් සාමාජිකත්වය අනිවාර්ය වීම නිසා අනාගතයේ දී මෙය වෙනස් විය හැකිය.

උසස් මට්ටමේ ආධාර ආයතන

ශ්‍රී ලංකා ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය තුළ ක්‍රියාත්මක වන විශාල ආධාර ආයතන තුනකි. එනම්, රජය සතු ජාතික සංවර්ධන භාරකාර අරමුදල (NDTF), නොර්වේ පිහිටි ස්ට්‍රෝම් පදනමෙන් සහාය ලබන ස්ට්‍රෝම් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනය හා ඉතාලියේ පිහිටි 'කොන්සෝරියෝ එතිමෝස්' (Consorzio Etimos) ආධාර ආයතනය යි.

විගණනය

විශාල හා මධ්‍ය පරිමාණ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන සඳහා විගණනය කළ මූල්‍ය තොරතුරු තිබේ. සමෘද්ධි බැංකු සමිති විගණනය කෙරෙනුයේ සමෘද්ධි අධිකාරියෙන් වන අතර, සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු සහ සහස සමිති විගණනය කෙරෙනුයේ සමුපකාර සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව විසිනි. සමාගම් පනත යටතේ සංස්ථාපිත ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු හා ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන නීතියට අනුව වාර්ෂික ව විගණනය කළ යුතු ය.

රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන - ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවල ගිණුම් විගණනය කිරීමට දායක වන ප්‍රධාන සාධකය ආධාර ආයතනවල අවශ්‍යතාව යි. ක්ෂේත්‍රය පිළිබඳ ව විගණනකරුවන්ගේ දැනුමේ යම් මට්ටමක අඩුවක් ඇති අතර ආධාර ආයතන හා අනෙකුත් පරදුභාරකරුවන් විසින් විගණන ප්‍රජාව අතරේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය පිළිබඳ දැනුම වැඩි කිරීමේ වැදගත්කම නිරන්තර ව පැහැදිලි කෙරේ. තව දුරටත්, විගණනයේ ගුණාත්මකභාවයේ ද වෙනස්කම් ඇත - සමෘද්ධි බැංකු සමිති/සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු/සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති සංඛ්‍යාවට සාපේක්ෂ ව සමෘද්ධි අධිකාරිය හා සමුපකාර සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව සතු ව ඇත්තේ සම්පත් සීමිත ප්‍රමාණයකි. එය විගණනයේ ගැඹුර හා ගුණාත්මකභාවයට මෙන් ම නියමිත කලට විගණන වාර්තා භාරදීම කෙරේ බලපායි.

පෞද්ගලික විගණන ආයතන යොදා ගැනීමට කුඩා මට්ටමේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවලට අපහසු වන්නේ ඒ සඳහා යන වියදම දරා ගැනීමේ නොහැකියාව ය. මෙවැනි වියදම් ආවරණය කර ගැනීම සඳහා ආධාර ආයතන විසින් ද සහයෝගයක් නොදක්වේ. ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන පනත් කෙටුම්පත පිළිබඳ ව ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් ආරම්භ කළ සාක්ච්ඡාවේ දී බොහෝ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන විසින් මෙම විෂය අවධානයට ලක් කෙරිණ. පනත මගින් බලපත්‍ර ලත් සියලුම ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවලට සෑම මූල්‍ය වර්ෂයක් අවසානයේ දී ම නියාමන අධිකාරියට විගණන ගිණුම් වාර්තාවක් අනිවාර්ය කෙරේ.

තොරතුරු තාක්ෂණය

ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය තුළ සන්නිවේදන හා තොරතුරු තාක්ෂණය යොදා ගැනීම ඉතා සීමිත ය. මෑතක් වන තුරු විශාල ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන පවා ක්‍රියාත්මක වූයේ සියල්ල අතින් කෙරෙන පදනමක සිට ය. ක්‍රියාකාරකම් පරිගනක කරණය වූයේ පසුගිය වසර පහ තුළ ය. අදටත්, සමහර ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන සිය ක්‍රියාකාරකම් පරිගනක කරණය කළ ද ප්‍රශස්ත මට්ටමින් පද්ධතිය භාවිතයට ගන්නා ආයතන ඇත්තේ අතලොස්සකි. සුදුසු කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් ඇත්තේ ද අතලොස්සකට පමණි. මෙහි දී සීමාකාරී සාධකය වන්නේ පරිගනක සාක්ෂරතාවය අඩුකම හා උත්පාදනය වන්නා වූ තොරතුරු විශ්ලේෂණය හා විවරණය කරන්නේ කෙසේ ද යන්න පිළිබඳවත්, එය සැලසුම්කරණයේ හා තීරණ ගැනීම සඳහා මෙවලමක් ලෙස යොදා ගන්නේ කෙසේ ද යන්න පිළිබඳවත් දැනුවත්වීමක් හෝ පුහුණුවක් නැතිකම ය.

GTZ ආයතනය විසින් ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු කිහිපයකට හා රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන - ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන කිහිපයකට ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සඳහා ම සකස් කළ මෘදුකාංගයක් වන 'මයික්‍රොබැන්කර්' (MicroBanker -MBWin) හඳුන්වා දෙන ලදී. දේශීය වශයෙන් MBWin සඳහා ආධාරක සේවා මධ්‍යස්ථානයක් ද ස්ථාපිත කෙරිණ. මීට අමතර ව, සමහර ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන විසින් භාවිතා කෙරෙන දේශීය ව සැකසූ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සඳහා වූ මෘදුකාංග විසඳුම් ද ඇත.

ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන අතරේ අන්තර්ජාලයට ප්‍රවේශවීමේ හැකියාව විවිධ හේතු මත සීමා වී ඇත. ඉන් ප්‍රධාන වශයෙන් ම බලපාන්නේ වියදම, අවශ්‍ය මට්ටමට යටිතල පහසුකම් නොමැතිකම (විශේෂයෙන් ම ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල පිහිටුවා ඇති ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන) හා කාර්යමණ්ඩලය සතු අඩු ඉංග්‍රීසි දැනුම නිසා ඇතිවන භාෂා සීමාවන් ය.

රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය

වර්තමානයේ ශ්‍රී ලංකාවේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය සම්බන්ධයෙන් විශේෂ ජාතික ප්‍රතිපත්තියක් නැත. ඒ නිසා, ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය මැදිහත්වීම්, ග්‍රාමීය සංවර්ධනය හා දුප්පත්කම් අවම කිරීම¹⁷ පිළිබඳ වැනි අනෙකුත් ප්‍රතිපත්ති සමග සම්බන්ධීකරණය කිරීමේ ආයතනික යාන්ත්‍රණයක් ද නොමැත. ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය මැදිහත්වීම් නියම වශයෙන් ම සාමාන්‍ය දුප්පත්කම අවම කරලීමේ වැඩසටහන්වලට ඇතුළත් කොට ඇත. අනුක්‍රමික රජයන් විසින් දුප්පත්කම අවම කරලීම සඳහා විවිධ වැඩසටහන් හඳුන්වා දෙන ලදී: 1980 වසරවල දී ඇරඹුණ ජනසවිය වැඩසටහනට පසුව 1990 වසරවල දී සමෘද්ධි වැඩසටහන හඳුන්වා දෙනු ලැබූ අතර, ඉතා මෑතක දී මෙම ගැටලුව විසඳීමේ හි ලා වත්මන් පාලකයන් විසින් දස වසරක සංවර්ධන රාමුව රැගෙන 'මහින්ද චින්තනය' ඉදිරිපත් විණි. දුප්පත්කම හා බැඳුණු සංවර්ධන ගැටලු ඉලක්ක කොට ගත් දේශීය පර්යේෂණ ආයතනයක් වන 'දුප්පත්කම විශ්ලේෂණය සඳහා වූ මධ්‍යස්ථානය'ට අනුව 'දේශපාලනික අනුග්‍රහය සහ සම්පත් අවහාවිතය හේතුවෙන් මෙම විවිධ වැඩසටහන්වල ඵලදායිතාවය වැළකී ඇත. මහින්ද චින්තනය යටතේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය සංවර්ධනය කිරීමේ විවිධ උපායමාර්ග පෙන්වා දෙයි. ඒ අතර, ක්ෂේත්‍රය සඳහා ජාතික ප්‍රතිපත්තියක් හා උපාය මාර්ගයක් අදාළ රාජ්‍ය ආයතනවල සම්බන්ධීකරණයෙන් හා ක්ෂේත්‍රයේ අනෙකුත් පරදුහාරකරුවන්ගේ අදහස් විමසීමෙන් සකස් කිරීම එකකි. ඉන් දැක්වෙන අන්දමට: 'සුවිශේෂී ප්‍රතිපත්තියක් හා අධීක්ෂණ රාමුවක් නොමැති හෙයින් මූලික වශයෙන් තිරසාර නොවන ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන ප්‍රගුණනය වීමට ඇති ඉඩකඩ වැඩි වීම නිසා පාලනයේ දුර්වල වීම, ආයතනික ස්වාධීනත්වය බිඳවැටීම, මූල්‍ය විවක්ෂණ වලංගුභාවය නැතිවීමේ ප්‍රවණතාවය, සහ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන හා රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවලට තැන්පතු දැරීමේ ආයතන බවට පරිවර්තනය වීමේ හා ඔවුන්ගේ ඉතිරිකිරීම් ක්‍රියාකාරකම් නියාමනය සඳහා අවස්ථා මගහැරීයාමක් සිදුවේ.'

පරදුහාරකරුවන් සමග සාකච්ඡා කිරීමෙන් ආරම්භයක් ලෙස ප්‍රථම ලේඛනය සකස් කළ ද, මුල් අවස්ථාවේ දී ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශනයක් සකස් කිරීමට ගත් උත්සාහයෙන් කිසිදු ප්‍රතිඵලයක් ඇති නොවිණ. වර්තමානයේ ලංකා ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය වෘත්තිකයන්ගේ සංගමය විසින් ක්ෂේත්‍රය පිළිබඳ ව ඉදිරි ප්‍රතිපත්තිය සඳහා නිර්දේශ සකස් කෙරෙමින් පවතී.

ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය සඳහා ඉලක්ක සැකසීමේ දී මහින්ද චින්තනයේ මෙසේ සඳහන් වේ: 'ඉදිරි දශකය තුළ ශ්‍රී ලංකාව තුළ සශ්‍රීකත්වයෙන් යුතු වූ ද ශක්තිමත් වූ ද ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයක් බිහිවනු ඇත. එමගින් තිරසාර වූ ද දුප්පත්කම ඉලක්ක කොට ගන්නා වූ ද මූල්‍ය පහසුකම් සැපයෙනු ඇත. එමගින් ක්ෂුද්‍ර හා

¹⁷ මහින්ද චින්තනය: නව ශ්‍රී ලංකාවකට දැක්මක්

කුඩා පරිමාණ ව්‍යාපාරවලට මෙන් ම දුප්පත් ගෘහයනට ද නේක විධි අවශ්‍යතා සඳහා ණය ලබා දෙනු ඇත. ඉතිරිකිරීම් කළමනාකරණය, පවරාදීම් හා රක්ෂණ සේවාවන් ඵලදායී හා කාර්යක්ෂම ලෙස පවත්වා ගෙන යනු ඇත. ප්‍රකාශනයෙන් දිගින් දිගට ම සඳහන් කරන අන්දමට, 'මෙම සංවර්ධනයන්ගේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස රටේ විරැකියාව හා දුප්පත්කම සියයට 2 කින් පහත බසී'.

ජාතික ප්‍රතිපත්තියක් සකස් කරනවාට අමතර ව, මෙම ඉලක්ක ළඟා කර ගැනීම සඳහා උපායමාර්ග ලෙස ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව හරහා ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන සඳහා නියාමන හා අධීක්ෂණ යාන්ත්‍රණයක් ස්ථාපිත කිරීම, රජය විසින් ක්‍රියාත්මක කෙරෙන/පාලනය කෙරෙන ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන (ඉහළ මට්ටමේ ජාතික සංවර්ධන භාරකාර අරමුදල, සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු සහ සමෘද්ධි බැංකු සමිති) ප්‍රතිසංශෝධනය, ආයතනික මට්ටමින් ධාරිතා වර්ධනය සහ ඉහළ මට්ටමේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන ශක්තිමත් කිරීම ඇතුළත් වේ. කෙසේ වෙතත්, මෙම සැලසුම 2006 - 2016 කාලසීමාව සඳහා සැකසුව ද මෙම වාර්තාව ලියන අවස්ථාව වන විට වසර දෙකක් ගෙවී ගොස් තිබුණ ද මෙම උපායමාර්ග ක්‍රියාවට නැංවීමේ ලා සිදුව තිබුණේ සීමිත ප්‍රගතියක් පමණි.

ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය සඳහා ආධාර ආයතනවල අනුග්‍රහය

නිස් පන් දහසකට වැඩි පිරිසක් මරණයට පත් කරමින් හා 800,000කට වැඩි පිරිසක් අවතැන් කරමින් 2004 දී ඇති වූ සුනාමියෙන් පසුව, ශ්‍රී ලංකාවේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය සඳහා වූ ආධාර ආයතනවල සහාය සැලකිය යුතු මට්ටමින් ඉහළ ගියේ ය. මෙය ශ්‍රී ලංකා ඉතිහාසය පුරාවට ම ඇති වූ දරුණුතම බේදවාචකය වූ අතර, ඉන් අවසන ඇති වූ විනාශයෙන් ගොඩ ඒම සඳහා රට සන්තද්ධ ව නොසිටියේ ය. දිස්ත්‍රික්ක 25න් 13ක් ම ආවරණය වන පරිදි මුහුදුකරයෙන් සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයක් ඊට ගොදුරු විය. යළිගොඩනැංවීමේ හා සංවර්ධන අධිකාරිය තක්සේරු කළ අන්දමට 150,000 ක පමණ පිරිසකගේ ජීවනෝපායයන් මෙම ව්‍යසනය නිසා අහිමි විය. ඊට ගොදුරු වූ පිරිසගෙන් 80%කගේ ප්‍රධාන ආදායම් උත්පාදන මාර්ගය නැති වූ අතර, 90% කගේ ඵලදායී වත්කම් අහිමි විය. ධීවර කර්මාන්තය, සංචාරක ව්‍යාපාරය, පෙහෙකර්මාන්තය, කොහු කර්මාන්තය සහ වඩු කර්මාන්තය වැනි ක්ෂේත්‍රයන්ට අයත් වූ ක්ෂුද්‍ර හා සුළු ව්‍යාපාර වැඩියෙන් ම මින් පාඩු ලැබූ ඒවා විය.¹⁸

ව්‍යසනය නිමාවීමත් සමග විදේශීයයන්ගෙන් ආධාර රටකුලට ගලා ඒම ඇරැඹිණ. ආරම්භක සහන සේවා අදියරෙන් පසු ව ඵලදායී පුනරුත්ථාපන හා ප්‍රතිසංස්කරණ අදියර යටතේ යොදා ගැනීම සඳහා ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවලට යොමු කළ ආධාර ද මීට ඇතුළත් විය. ආසියානු සංවර්ධන බැංකුව (ADB), ජාත්‍යන්තර සයෝගිතාව පිළිබඳ ජපාන බැංකුව (JBIC), සහ එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහන (UNDP) වැනි විශාල බහු-පාර්ශ්වීය හා ද්වි-පාර්ශ්වීය ආයතන විසින් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව සහ ජාතික සංවර්ධන භාරකාර අරමුදල හරහා ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය අංශයට ආධාර ලබා දෙන ලදී. සමහර ආධාර ආයතන කෙලින් ම ඵවකට පැවැති රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන හා ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන හරහා කටයුතු කළ අතර, සමහර ආයතන ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය වැඩසටහන් අලුතින් ස්ථාපිත කෙරුණි. ඒ දකුණු පළාත වැනි සැලකිය යුතු මට්ටමක ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවල නියෝජනයක් ඇති ප්‍රදේශවල ය. ඵවැනි වැඩසටහන් වල තිරසාරබව පිළිබඳ සැක සහිත අතර මෙම වාර්තාව සැකසෙන අවස්ථාව වන විටත් බොහෝ දෙන සිය ක්‍රියාකාරීත්වය නතර කොට තිබිණ. බොහෝ අවස්ථාවල දී ක්ෂුද්‍රණය යනු සාමාන්‍යයෙන් ආධාර ආයතන විසින් සහාය වන බහු-ආංශික වැඩසටහන් වල එක් අංගයක් පමණි. CGAP වෙතින් මතු කළ පරිදි බහු-ආංශික වැඩසටහන් විසින් වෙළෙඳපොළ හානියක් වීමට ඉඩ ඇත්තේ ඒවා මූල්‍ය විශේෂඥයන් විසින් නිර්මාණය නොවීම නිසා ය. ආධාර හා සහන සහිත ණයවල මිශ්‍රණයක් ලෙසින් ගලා ආ අරමුදල් හේතුකොට ගෙන ණය ගෙවා දැමීමේ සංස්කෘතියට ද යම් මට්ටමක හානියක් සහ තිරසාර නොවූ ණය දීමේ විධික්‍රම ස්ථාපිත කිරීමක් ද සිදු විය.

¹⁸ Review of Post-tsunami Microfinance in Sri Lanka – GirijaSrinivasan and IPS, 2008

ආධාර දෙන ආයතනවල ජාලයක් සම්බන්ධීකරණය GTZ ආයතනය යටතේ ස්ථාපිත කෙරිණ. ඒ, ආධාර ආයතනවල ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය මැදිහත්වීම් සම්බන්ධීකරණයටත්, එකම සේවාව ආයතන කිහිපයකින් එකම ප්‍රදේශයකට ලබා දීම වැළැක්වීම හා සෑම ප්‍රදේශයකට ම සම සේ සේවා සැපයීම සඳහා තොරතුරු හුවමාරු කර ගැනීමටත් ය. මෙම තොරතුරු www.microfinance.lk වෙබ් අඩවිය ඔස්සේ අවශ්‍ය විට ලබා ගත හැකි විය. 2006 CGAP CLEAR විමර්ශනයට අනුව, ජාත්‍යන්තර ආයතන 30කට වැඩි ප්‍රමාණයක් ශ්‍රී ලංකාවේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයට උදව් කරන අතර 2005 දක්වා අමෙරිකානු ඩොලර් මිලියන 200ක් වෙන් කොට ඇති අතර 2005 සහ ඉන් ඉදිරියට අමෙරිකානු ඩොලර් මිලියන 85ක් වෙන් කොට ඇත.¹⁹ කෙසේ වුවද, පශ්චාත්-සුනාමී ක්‍රියාකාරකම් අවසන් වීමත් සමග, ශ්‍රී ලංකාවේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍ර තුළ සැලකිය යුතු මට්ටමේ ආධාර ආයතනවලින් අරමුදල් සම්පාදනයේ පහත වැටීමක් 2007 සිට පෙන්නුම් කෙරේ.

ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සඳහා ලැබුණු පශ්චාත්-සුනාමී ආධාරවලට පරිබාහිර ව, ක්ෂේත්‍රයට ආධාරක සහාය ලැබුණේ නම් ඒ ආසියානු සංවර්ධන බැංකුව, ජාත්‍යන්තර සහයෝගිතාව සඳහා වූ ජපාන බැංකුව සහ GTZ ආයතනය වැනි බහු-පාර්ශ්වීය හා ද්වි-පාර්ශ්වීය ආයතන වලිනි. ජාත්‍යන්තර සහයෝගිතාව සඳහා වූ ජපාන බැංකු ආධාර යටතේ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවෙන් ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන දුප්පත්කම අවම කරලීමේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ව්‍යාපෘතිය (PAMP) අවසාන ණයලාභියා දක්වා අරමුදල් ගෙන යනු ලබන්නේ ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු හරහා ය. මෙම ව්‍යාපෘතියේ දෙවැනි අදියර ළඟදීම ඇරඹීමට නියමිත ය.

ආසියානු සංවර්ධන බැංකු ආධාර යටතේ ක්‍රියාත්මක වන ග්‍රාමීය මූල්‍ය අංශ සංවර්ධන වැඩසටහන (Rural Finance Sector Development Programme - RFSDP) විසින් ග්‍රාමීය ප්‍රදේශයන් හි ක්‍රියාත්මක වන ප්‍රධාන ආංශක ආයතන ශක්තිමත් කිරීම සඳහා අමෙරිකානු ඩොලර් මිලියන 77ක් වෙන් කොට ඇත. මෙම වැඩසටහන නිර්මාණය කොට ඇත්තේ ප්‍රතිපත්ති නැවත සකස් කිරීම තුළින් තිරසාර ග්‍රාමීය මූල්‍ය පද්ධතියක් ස්ථාපිත කිරීම හා ග්‍රාමීය මූල්‍යකරණය, කාර්යක්ෂම සේවා සැපයීම, ක්ෂේත්‍ර අධීක්ෂණය සහ ව්‍යාප්තිය පුළුල් කිරීම සඳහා අවශ්‍ය පුහුණු සැපයීමෙන් ග්‍රාමීය මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ ක්‍රියාකාරකම් වැඩිදියුණු කිරීම අරමුණු කොට ගෙන ය.

විශාල වැඩසටහනක් වන මෙය, මගපෙන්වීමේ ප්‍රතිපත්ති, උපකාරක නෛතින හා නියාමන රාමුව, තිරසාරබව සඳහා ආයතනික ප්‍රතිසංශෝධන, ඉල්ලුම පාර්ශ්වය ශක්තිමත් කිරීම, ගැටුම් නිසා පීඩා විඳි ප්‍රදේශවලට ග්‍රාමීය මූල්‍ය සේවා ව්‍යාප්ත කිරීම වැනි අංග කිහිපයකින් සමන්විත ය. මෙම අංග යටතේ ක්‍රියාකාරකම් ලෙස ගොනු වන්නේ, ජාතික සංවර්ධන භාරකාර අරමුදල, සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු හා සමාදායි බැංකු සමිති විශේෂයෙන් ඉලක්ක කොට ගනිමින් ක්ෂේත්‍රයේ ධාරිතා වර්ධනය; මූල්‍ය යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය; ග්‍රාමීය මූල්‍ය ආයතන ප්‍රතිව්‍යුහකරණය හා ක්ෂුද්‍ර ණය සැපයීම හරහා ග්‍රාමීය

¹⁹ Country-Level Effectiveness and Accountability Review, Sri Lanka– CGAP, 2006 and CGAP Portfolio: Issue 4, July 2006

ව්‍යාපාර සංවර්ධනය යන ඒවා ය. ග්‍රාමීය මූල්‍ය අංශ වැඩසටහන යටතේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන පනත සකස් කිරීම ද ආරම්භ විය.

2007 දෙසැම්බර් මස සීමිත සාර්ථකත්වයකින් යුතු ව ක්‍රියාත්මක වූ මෙම වැඩසටහන අවසන් විය. වඩාත් සාර්ථක වූයේ ධාරිතා වර්ධන ක්‍රියාකාරකම් ය. ඒ, පුහුණු සම්පත් සංසදයක් පිහිටුවා ගැනීමට හැකිවීමත් විවිධ පුහුණු පවත්වන්නට හැකිවීමත් නිසාය. කෙසේ වුවද, මෙම සම්පත් ආයතනික ව්‍යුහයකට ගොනු කරගැනීමට අපොහොසත් වූ හෙයින් මෙම සම්පත් ක්ෂේත්‍රය පුරා විසිරී පවතින අතර තිරසාර පදනමකින් යුතු ව එක් ඒක ආයතනික මට්ටමින් පුහුණු ලබා දීමේ හැකියාව සීමිත විය. සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු සහ සමාදායි බැංකු සමිති වැනි මූල්‍ය ආයතන ප්‍රතිසංශෝධනය හා ප්‍රතිව්‍යුහකරණය සඳහා ඉදිරිපත් වූ යෝජනාව ට ද පරදුහාරකරුවන්ගේ දැඩි බලපෑම මත ක්‍රියාත්මක කිරීමට නොහැකි විය.

ධාරිතා වර්ධනය සඳහා තාක්ෂණික සහාය, ණය ලබාදීම සඳහා වූ මූල්‍ය සහාය හා සංසන්දනය කිරීමේ දී සීමිත විය. තෝරා ගත් ආයතන සඳහා තාක්ෂණික සහාය ලබාදීමට කටයුතු කළ ආයතන අතර GTZ, ආසියානු සංවර්ධන බැංකුව, BWTP ජාලය, ස්ට්‍රෝම් පදනම, වුමෙන්ස් වර්ල්ඩ් බැන්කින් (Women's' World Banking) හා ඒලැන් ආයතනය ද විය. වෙනත් ආධාරක වැඩසටහන්වල ද තාක්ෂණික සහාය ඇතුළත් කොට තිබුණ ද බොහෝ වැඩසටහන්වල එය කුඩා අංශයක් විය. ධාරිතා වර්ධනයේ දී දේශීය ධාරිතාව ගොඩ නගනවා වෙනුවට සිදු වූයේ මිල අධික ජාත්‍යන්තර සම්පත් වැඩි වශයෙන් යොදා ගැනීමකි. GTZ ප්‍රොමිස් (ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය අංශ ප්‍රවර්ධන) වැඩසටහන හරහා ජර්මානු සංවර්ධන සහයෝගීතා අරමුදල විසින් අවුරුදු 4 ක (2005 -2009) කාලසීමාවකට යටත් ව තාක්ෂණික සහායක සේවා සඳහා වෙන් කොට ඇති මුදල යුරෝ මිලියන හතරකි. මෙම වැඩසටහන සාර්ව-, ආයතනික- හා ක්ෂුද්‍ර මට්ටම්වල කටයුතු කරමින් තිරසාර දේශීය ආයතන බිහිකිරීමට දේශීය ධාරිතාව ගොඩ නැංවීමේ ප්‍රයත්නයක යෙදේ. එහි ප්‍රතිඵල කිහිපයකි. එනම්, ආයතනික මට්ටමේ 'මයික්‍රෝබැන්කර්' මෘදුකාංගය සඳහා තොරතුරු තාක්ෂණ සහායක සේවා මධ්‍යස්ථානයක් පිහිටුවීම; තාක්ෂණික සේවා සපයන්නන්ගේ ධාරිතාව වැඩි කරමින් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය පුහුණුව හා උපදේශක සේවා ආයතනිකරණය කිරීම සහ ක්ෂුද්‍රමූල්‍යකරණය පිළිබඳ ශාස්ත්‍රීය වැඩසටහන් දේශීය ආයතන තුළ ස්ථාපිත කිරීම යි. මෙම මැදිහත්වීම් හරහා අපේක්ෂා කරනුයේ ආධාරක ආයතනවල සහාය නොමැතිව ලගා කර ගත නොහැකි, මිල අධික ජාත්‍යන්තර උපදේශකයන් හා සේවා සපයන්නන් මත දේශීය ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන යැපීම අවම කිරීමයි.

BWTP ජාලය විසින් ශ්‍රී ලාංකික ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය පරදුහාරකරුවන් සඳහා ක්ෂුද්‍රමූල්‍යකරණය හා ව්‍යසන කළමනාකරණය පිළිබඳ පුහුණු අත්පොත (*Microfinance and Disaster management Trainer's Manual*) නොමිලේ ලබා ගැනීම සඳහා පහසුකම් සපයා ඇති අතර ඒ සඳහා පසුගිය වසරේ වැඩිමුළුවක් පැවැත්විණ. මෙම ප්‍රකාශනය සිංහල හා දෙමළ බසට පරිවර්තනය කොට ඇත. ශ්‍රී ලාංකික ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන කිහිපයක්, රුහුණු විශ්ව විද්‍යාලය හා සණස වැනි BWTP සාමාජිකයින් විසින් ඉල්ලුම් කොට මෑතක දී ප්‍රකාශය පත් කෙරුණු ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සහයෝගීතා සඳහා ධාරිතා වර්ධනය පිළිබඳ පුහුණු

අත්පොත (*Capacity Building for Partnerships in Microfinance Trainer's Manual*) නොමිලේ ලබා ගෙන ඇති අතර, සිය පුහුණු වැඩසටහන්වල දී එය යොදා ගැනීමට ද ඔවුහු බලාපොරොත්තු වෙති.

BWTP ජාලයෙන් ලබා දෙන සහායයන් අතර ශ්‍රී ලාංකික සාමාජිකයින්ට මැතක දී හැනෝයි හී දී පවත්වන ලද ආසියානු ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සංසදය, තාක්ෂණික සහායක වැඩසටහන නිර්මාණයේ පුරෝගාමී වූ BWTP තාක්ෂණික සහායක රැස්වීම වැනි කලාපීය සම්මන්ත්‍රණ හා වැඩමුළුවලට සහභාගී වීම සඳහා අරමුදල් ලබා දීම ඇතුළත් වේ. ලංකා ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය වෘත්තිකයන්ගේ සංගමයේ ආසියානු ජාල සමුළුව සංවිධානයේ දී කොටස්කරුවකු ලෙස BWTP සහාය දැක්වූයේ අනාගතයේ දී වඩාත් ස්ථාපිත වූ ජාල සබඳතා සඳහා උදව් කිරීමේ අපේක්ෂාවෙනි.

ආධාරක ආයතන මැදිහත්වීම්වල ඵලදායීතාවය:

උපාය මාර්ගික පැහැදිලිතාවය හා යෝග්‍යතාව; කාර්ය මණ්ඩල ධාරිතාව; යෝග්‍ය මෙවලම්; ගිණුම්කටයුතුභාවය; දැනුම කළමනාකරණය යන ඵලදායී ආධාර පිළිබඳ CGAP මධ්‍ය මූලධර්ම පහ පදනම් කොට ගෙන කරන ලද ශ්‍රී ලංකාවේ CGAP CLEAR විමර්ශනය මගින් රටේ ආධාරක ආයතන මැදිහත්වීම්වල ඵලදායීතාවය අධ්‍යයනය කරන ලදී. එම තක්සේරුවේ ප්‍රතිඵල²⁰ පහත සාරාංශ ගත කොට ඇත:

- **උපායමාර්ගික පැහැදිලිතාවය හා යෝග්‍යතාවය:** හොඳ ක්‍රියාමාර්ග පිළිබඳ ව වර්ධනය වෙමින් පවතින දැනුවත්භාවයක් හා සම්පූර්ණ මූල්‍ය පද්ධතිය පිළිබඳව යම් තරමක සැලකිලිමත්භාවයක් පැවතුන ද ක්ෂුද්‍රමූල්‍යකරණය පිළිබඳ ව පැහැදිලි දැක්මක් සමස්ත වශයෙන් ගත් කල ආධාර ආයතනවලට නැත. GTZ හා ආසියානු සංවර්ධන බැංකුව වැනි ආධාර ආයතන ඔවුන්ගේ ව්‍යාපෘති සම්බන්ධයෙන් 'මූල්‍ය පද්ධති ප්‍රවේශය' යොදා ගන්නා අතර, ඇගයීමෙන් 'ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය තුළ හොඳ සම්බන්ධීකරණයකින් තොර ව කටයුතු කරන විවිධ දර්ශනයන්ගෙන් යුත් විවිධ ආධාර ආයතන රැසක ප්‍රගුණතයක් ඇති බව හා ආධාර ආයතන සුළු සංඛ්‍යාවක් තිරසාරබව කෙරේ අවධානය යොමු කරන බව' ද සොයා ගැනී.
- **කාර්යමණ්ඩල ධාරිතාව:** යම් තරමක තාක්ෂණික ධාරිතාවක් තිබුණ ද ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය අංශය තුළ කෙරෙමින් පවතින සුවිශේෂ ආයෝජන ප්‍රමාණයට සාපේක්ෂ ව එය ප්‍රමාණවත් නැත. විශේෂයෙන් ම ධාරිතා වර්ධනය ප්‍රධාන අවශ්‍යතාවක් වන ශ්‍රී ලංකාව ගත් කල, ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය සඳහා තීව්‍ර මට්ටමෙන් තාක්ෂණික යෙදවුම් අවශ්‍ය වේ. GTZ හා ආසියානු සංවර්ධන බැංකුවේ කොන්ත්‍රාත්කරුවන් වැනි තාක්ෂණික වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කරන්නන් හැරුණු විට ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය විශේෂඥයන් ගණයට ගැනෙන ආයතන, ආධාර ආයතන අතරේ නැත.

²⁰ Country-Level Effectiveness and Accountability Review, Sri Lanka– CGAP, 2006

- **යෝග්‍ය මෙවලම්:** ධාරිතා වර්ධනය වෙනුවෙන් වෙන් කරන මුදල් වලට එරෙහිව ණය අරමුදල් වශයෙන් යොදවන මුදල් මෙන් ම, රාජ්‍ය හා බහු-ආංශික වැඩසටහන්වල ණය අංශ හරහා පමණට වඩා ගලා එන ආධාර සැලකිල්ලට ගැනීමේ දී ඇත්තේ අසමබරතාවකි. සාමාන්‍යයෙන් ප්‍රාග්ධනය ධාරිතාව අනුගමනය කළ යුතු ය. ණය සඳහා ආයෝජනය කෙරෙන අරමුදල් අන්තර්ග්‍රහණය සඳහා අවශ්‍ය ධාරිතාවේ අඩුවක් ඇත.

විමර්ශනයට අනුව, පෙන්නුම් කෙරෙන පද්ධතියේ ද්‍රවශීලතාවය සැලකිල්ලට ගැනීමේ දී ණය ප්‍රාග්ධනය ලෙස විශාල ආයෝජනයක් කිරීම අවශ්‍ය නොවේ. ආධාර ආයතනවල කාර්යභාරය විය යුත්තේ දේශීය වෙළෙඳපොළෙන් අරමුදල් ගලනය සඳහා පහසුකම් සැපයීම හා පාරිභෝගික අවශ්‍යතා සපුරාලීම සඳහා ආයතනවල ධාරිතාවය වැඩි කිරීමයි. කෙසේ වුවද, රජය හරහා අරමුදල් සම්පාදනයේ දී අවසාන පාරිභෝගිකයා (ණයලාභියා) නිකුත් කෙරෙන ණය සම්බන්ධයෙන් කොන්දේසි පැනවීමට ඉඩ ඇති හෙයින්, කළමනාකරුවන්ට සිය ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන තිරසාර ව පවත්වා ගෙන යාමට ඇති ඉඩකඩ ඇතිරීමක් සිදුවිය හැකි ය. විටෙක, ආධාර ආයතන මැදිහත්වීම් තුළින් රේඛීය අමාත්‍යාංශ හරහා ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය අරමුදල් සපයමින් විවිධ රාජ්‍ය වැඩසටහන් සඳහා සහාය දැක්වීමේ දී, මූල්‍ය සේවා සපයන්නකු ලෙස යෝග්‍ය නොවන්නා වූ රාජ්‍ය භූමිකාවක් ශක්තිමත් කෙරෙන බව ඇගයීමෙන් මතු වූ තවත් කරුණකි.

- **ගිණුම්කටයුතුභාවය:** ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය තුළ ආධාර ආයතන මගින් සිය අරමුදල් පිළිබඳ ව අධීක්ෂණය හා ඇගයීමක් සිදු නොකරන බව පෙනී ගිය බැව් ඇගයීම් වාර්තාවේ සඳහන් විය. සමහර ආධාර ආයතන ඔවුන්ගේ ආධාර ණයලාභීන්ගේ නම් වැනි අනවශ්‍ය තොරතුරු රැස්කිරීමෙන් අධීක්ෂණය කරන අතර සාමාන්‍යයෙන් පිළිගත් කාර්යඵල නිර්ණායක මත තොරතුරු රැස් නොකරන බව ඉන් මතු කළ කරුණකි. මෙසේ ආධාර ආයතන විසින් ඔවුන්ගේ අරමුදල් පිළිබඳ ව දැඩි වුවමනාවකින් යුතු ව අධීක්ෂණ කටයුතු නොකිරීම මෙම කර්මාන්තයේ විනිවිදභාවයක් නොමැති වීමට දායක වී ඇත.

- **දැනුම කළමනාකරණය:** ආධාර ආයතන, ජාත්‍යන්තර ආයතන, සහ ක්‍රියාධරයන් අතරේ හා එකිනෙකා සමඟ පවත්වන්නේ අඩු සම්බන්ධීකරණයකි. GTZ විසින් සම්බන්ධීකරණය කෙරෙන ආධාර ආයතන ජාලය හරහා සම්බන්ධීකරණයක් ඇති කිරීමට උත්සාහ කළ ද, ඇගයීමේ දී පැහැදිලි වූයේ ශ්‍රී ලංකා ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය වෙබ් අඩවියෙන් (www.microfinance.lk) ඔබ්බට තොරතුරු බෙදාගැනීමක් සිදු වූයේ නම් ඒ ඉතා සුළු වශයෙන් බව ය.

ප්‍රධාන අභියෝග

ශ්‍රී ලංකාවේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයට දිගු ඉතිහාසයක් තිබුණ ද, ආයතන විශාල සංඛ්‍යාවක් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය කටයුතුවල යෙදුණ ද, ඒවායේ තිරසාරභාව, පරිනාමය හා අන්තර්කරණ මූල්‍ය පද්ධතිය හා බැඳුණු ගැටලු සම්බන්ධයෙන් අවධානය යොමු කරන්නට වෘත්තීයයන්, ප්‍රතිපත්ති සකසන්නන් හා අනෙකුත් පරදුහාරකරුවන් පෙළඹුනේ මැතක දී ය. ක්ෂේත්‍රය තුළ අභියෝග බොහොමයක් පවතින අතර, ඒවා සාර්ව-, ආයතනික- හා ක්ෂුද්‍ර යන මට්ටම් සැමකක ම පවතී.

සාර්ව මට්ටම

- ප්‍රධාන අභියෝගය දිගුකාලීන දැක්මක් නොමැතිවීම හා ක්ෂේත්‍රය සඳහා ප්‍රතිපත්තියක් නොමැතිවීම යි. මෙය රජයේ දස වසරක සැලැස්ම වන මහින්ද චින්තනයේ ද සඳහන් වන අතර, ඒ අනුව ප්‍රතිපත්තියක අඩුව මතු ව ඇත්තේ ග්‍රාමීය සංවර්ධනය සඳහා සකස් වූ අනෙකුත් ප්‍රතිපත්ති සමග ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය මැදිහත්වීම් සම්බන්ධීකරණය සඳහා ආයතනික යාන්ත්‍රණයක් නොමැතිවීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙසිනි.
- ක්ෂුද්‍රමූල්‍යකරණය සම්බන්ධයෙන් නියාමනය හා අධීක්ෂණය සඳහා රාමුවක් නොමැතිකම ක්‍රියාධරයන්, ආධාර ආයතන හා අනෙකුත් පරදුහාරකරුවන් විසින් මතු කරන්නා වූ ප්‍රධාන සාධකයකි. මෙය ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවල පරිනාමයට හා ව්‍යාප්තියට බාධාවකි. පවතින පද්ධතිය තුළ අධීක්ෂණ වගකීම් විවිධ ආයතන අතරේ (ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව, සමුපකාර සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව, සමෘද්ධි අධිකාරිය ආදී වශයෙන්) බෙදී ගොස් ඇති අතර එක් එක් ආයතනයෙන් ආයතනයට වෙනස් වන ප්‍රමිතීන්ට අනුව සිදු කෙරේ. රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන - ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන ක්‍රියාකාරීත්වය අපහැදිලි ය. නියත වශයෙන් ම ඒවායේ නියාමනය හෝ අධීක්ෂණයක් සිදු නොවේ. මහින්ද චින්තනය මෙම ගැටලුව හඳුනාගෙන ඇත: 'සුවිශේෂී අධීක්ෂණ හා ප්‍රතිපත්ති රාමුවක් (ක්ෂුද්‍රමූල්‍යකරණය සඳහා) නොමැතිකම තිරසාර පැවැත්මක් නොමැති ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන ප්‍රගුණතාවට ඉඩ දී ඇත....' කෙසේ වුවද, සියල්ල ආවරණය කෙරෙන නියාමන හා අධීක්ෂණ රාමුවක අවශ්‍යතාව සම්බන්ධයෙන් නිල පිළිගැනීමක් පැවතිය ද, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් සූදානම් කළ මුල් කෙටුම්පතක් ඔබ්බට ප්‍රගතියක් දක්නට නැත. ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සපයන්නන් විශාල සංඛ්‍යාවක් අධීක්ෂණය කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ ධාරිතාව කෙරේ ඇති අවධානය හා මේ සියලුම ආයතන නියාමනය කිරීමේ හා අධීක්ෂණය කිරීමේ අවශ්‍යතාවක් ඇතැ යි නොමග යවන සුළු හැඟීම නීතිමය රාමුවක් හඳුන්වාදීමේ ප්‍රමාදයට ප්‍රධාන හේතුවක් වී ඇත.

ශ්‍රී ලංකාවේ CGAP CLEAR ඇගයීමෙන් ද පහත දැක්වෙන සාර්ව මට්ටමේ අභියෝග පෙන්වා දෙනු ලබයි:

- සමෘද්ධි බැංකු සමිතිවල හා සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකුවල ඇති ඉතිරිකිරීම් අධීක්ෂණය ප්‍රමාණවත් නැත. මෙය ඉහත කරුණ හා සම්බන්ධය. දැනට පවතින පද්ධතිය යටතේ සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු අධීක්ෂණය කෙරෙනුයේ සමුපකාර සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව මගින් පළාත් මට්ටමේ සමුපකාර කොමසාරිස්වරුන් හා දිස්ත්‍රික් නිලධාරීන් විසිනි (එහෙයින් එය ඉඳුරා ම ස්වයං-නියාමනයකි.) එසේ ම, සමෘද්ධි බැංකු සමිති ද බාහිර වශයෙන් අධීක්ෂණයක් නොකෙරේ. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව අතීතයේ දී හොඳ නියාමන හා අධීක්ෂණයක් නොමැති ව සමෘද්ධි බැංකු සමිති විසින් විශාල ප්‍රමාණයේ ඉතිරිකිරීම් රැස් කිරීමේ අවදානම පෙන්වා දුනි.
- දේශපාලනීකරණය රජයට අයත් සහ/හෝ රජයේ පාලනය යටතේ පවතින ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවලට බලපාන්නා වූ මූලික ගැටලුවකි. සමෘද්ධි වැනි ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය වැඩසටහන් බොහෝ විට දේශපාලන මෙවලම් ලෙස යොදා ගැනේ. බොහෝ අවස්ථාවල දී ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවාවන් සුබසාධනය හා පටලවා ගැනෙන අතර පොලී රහිත ණය හෝ සහනදායී පොලී ක්‍රම යටතේ ණය ලබා දීමට බලපෑම් ඇති කෙරේ. මෙම සහනදායී පොලී අනුපාත සමග තරග කිරීමේ හැකියාව නොමැති වීමෙන් පෞද්ගලික ක්ෂුද්‍රණය සේවා සපයන්නන්ගෙන් ණයලාභීන් ඇත්වීම සිදුවේ. මැතිවරණයකට පෙර ඡන්දය ලබා ගැනීම සඳහා දේශපාලනඥයින් හා දේශපාලන පක්ෂ විසින් විශේෂයෙන් ම, රජයට අයත් හෝ රජයේ පාලනය යටතේ පවතින ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවලට ණයලාභීන්ගෙන් අයවිය යුතු හිඟ ණය මුදල් කපා හරින්නා යි බලපෑම් කිරීම අලුත් දෙයක් නොවේ.

CGAP CLEAR ඇගයීමේ සඳහන් වූ තවත් කරුණු අතර සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු වැනි දුප්පතුන් වෙනුවෙන් වූ ආයතන ප්‍රතිසංවිධානයේ අවශ්‍යතාව ද විය. ආසියානු සංවර්ධන බැංකුව විසින් අරමුදල් සැපයූ ග්‍රාමීය මූල්‍ය අංශ සංවර්ධන වැඩසටහන විසින් සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු, විවිධ සේවා සමුපකාර සමිති සමග ඇති සම්බන්ධතාවයෙන් නිදහස් කොට ස්වාධීන ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන ලෙස පරිවර්තනය කිරීමට උත්සාහ කළ ද එය සාර්ථක නොවිණ. සමෘද්ධි පද්ධතිය ප්‍රතිසංවිධානය කිරීමට දැරූ ප්‍රයත්නය ද සීමිත සාර්ථකත්වයක් පෙන්වුම් කළේ ය.

ආයතනික මට්ටම

- අරමුදල් පිළිබඳ ගැටලුව: 2006 CLEAR විමර්ශනය විසින් සඳහන් කෙරුණේ ඉහළ මට්ටමේ පවතින භාවිත 1 නොවූ අරමුදල් ප්‍රමාණය ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය අංශය මුහුණ දෙන අභියෝගයක් බවයි. මෙසේ අරමුදල් බෙදා හැරීම පහළ මට්ටමක පැවතීමෙන් පෙන්වුම් කරනුයේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවල සීමිත උනන්දුව හෝ අරමුදල් ලබාගැනීමේ ධාරිතාවය යි. සම්පාදනය කෙරෙන අරමුදල් හා බැඳුණු කොන්දේසි මෙන් ම බාධාවක් ලෙස සනාථ වූ තනි ආයතන වශයෙන් ඉල්ලුම් කළ හැකි අරමුදල්

සීමාවන් ද විශාල හා වේගයෙන් වැඩෙන, අරමුදල් සපයන ඉහළ මට්ටමේ ආයතන වශයෙන් නිකුත් කිරීමට කැමැති ණය ආධාර ප්‍රමාණයන්ට වඩා වැඩි ප්‍රමාණයක් ලබා ගැනීමේ නොහැකියාව ද ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවල උනන්දුව නොමැතිවීමට හේතු විය හැකි ය.

දේශීය වාණිජ මූල්‍ය ආයතනවලට තොග ණය නිකුත් කිරීමේ ආයතන ලෙස කාර්යභාරයක් ඉටු කළ හැකි වුව ද ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයට අවතීර්ණ වන්නට ඔවුන් පසුබට වන්නේ එය අවදානම් වැඩි ක්‍රියාකාරකමක් ලෙස ඔවුන් සලකන හෙයිනි. සුනාමි වැඩසටහන් අවසන් වීමත් සමග ආධාර ආයතනවල අරමුදල්වල ද අඩුවීමක් දක්නට ලැබේ. හොඳින් ක්‍රියාත්මක වන ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන පිළිබඳ උනන්දුවක් දක්වන විදේශීය ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආධාර ආයතන විශාල සංඛ්‍යාවක් තිබුණ ද, සීමා සහිත නෛතික පරිසරය හා විදේශ විනිමය අධිකාරීගෙන් අවසර ලබා ගැනීමේ දිගු හා දුෂ්කර ක්‍රියාවලිය බොහෝ භව්‍ය විදේශීය ආධාර ආයතන වළක්වාලීමේ සාධක වී ඇත.

- විශේෂිත ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය පුහුණු පහසුකම් ප්‍රමාණවත් නොවීම ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සපයන්නන් විසින් මූල්‍ය ආයතන බවට පරිවර්තනය වීමට හා මිල අඩු ආධාර ආයතනවල අරමුදල් සිඳී යන අවස්ථාවක, සිය ක්‍රියාකාරිත්වය පුළුල් කිරීම සඳහා වාණිජ ආයෝජකයින්ගෙන් අරමුදල් ඇද ගැනීමට අවශ්‍ය ප්‍රමිතීන් වෙත ළඟාවීමට නොහැකිවීමට දායක වී ඇත. මහින්ද චිත්තනාය මෙම ගැටලුව පෙන්වා දෙන්නේ මෙසේ ය: 'ක්ෂුද්‍රමූල්‍යකරණය පිළිබඳ විශේෂිත පුහුණු හා පර්යේෂණ සඳහා ආයතන නොමැතිකම ප්‍රධාන ගැටලුවකි. සමහර රාජ්‍ය ආයතන හා රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන විසින් පවත්වනු ලබන පුහුණු වැඩසටහන් ක්ෂේත්‍රයේ සියලු අවශ්‍යතා සපුරාලන්නේ නැත. ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන බහුතරයකගේ අවශ්‍යතාවක් වන ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ විශිෂ්ට ක්‍රියාමාර්ග හා ගැලපෙන්නා වූ පෘථුල විෂයනිර්දේශයක් ඔවුන් විසින් නො සැපයේ. සමහර අර්ධ-විධිමත් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන එවැනි පුහුණුවල අවශ්‍යතාව පිළිබඳ දැනුවත් නැත. තවදුරටත්, විශ්වවිද්‍යාල මගින් පවත්වන ක්ෂුද්‍රමූල්‍යකරණය පිළිබඳ ශාස්ත්‍රීය පාඨමාලා ද නැත.²¹ අඩු ප්‍රමිතියෙන් යුත් ආයෝජන කළඹ කළමනාකාරිත්වය, අඩු සුදුසුකම් සහිත කාර්යමණ්ඩල, පැහැදිලි ව්‍යාපාර සංකල්පවල අඩුව, යල් පැනගිය ගිණුම් ප්‍රමිතීන් හා ප්‍රාථමික මට්ටමේ තොරතුරු තාක්ෂණය වැනි ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය අංශයේ අස්ථායී ස්වභාවයට හා දුර්වලතාවනට පුහුණු හා පර්යේෂණ කටයුතුවල හිඟකම දායක වී ඇත.'

CGAP CLEAR ඇගයීමෙන් ද පෙන්වා දුන්නේ දේශීය ක්ෂුද්‍රමූල්‍යකරණය පිළිබඳ විශේෂිත පුහුණු ඇත්තේ සීමිත ප්‍රමාණයක් බවත් එම ක්ෂේත්‍රයට සේවය කිරීම සඳහා ක්ෂුද්‍රමූල්‍යකරණය පිළිබඳ ව විශේෂඥභාවයෙන් යුත් උපදේශකයන් ද ඇත්තේ අතලොස්සක් බවත් ය. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස මිල අධික විදේශීය පුහුණු හා උපදේශකයන් පිළිබඳ ව අසීමිත විශ්වාසයක් ගොඩ නැගිණ. ඉංග්‍රීසි බසින් පවත්වනු ලබන විදේශීය පුහුණු වැඩසටහන් සඳහා මධ්‍යම මට්ටමේ හා ක්ෂේත්‍ර මට්ටමේ කාර්ය මණ්ඩලවලට ළඟාවිය නොහැකිකේ භාෂා දැනුම පිළිබඳ ව ඇති ගැටලු නිසා ය.

²¹ කොළඹ විශ්ව විද්‍යාලය විසින් මැතක දී ක්ෂුද්‍රමූල්‍යකරණය පිළිබඳ 6 මසක ඩිප්ලෝමා පාඨමාලාවක් හඳුන්වා දෙන ලදී. මෙය දේශීය විශ්ව විද්‍යාලයකින් පවත්වන එවැනි පාඨමාලාවන්ගේ පළමු වැන්න යි.

- ආධාර ආයතන ධාරිතා වර්ධනය සම්බන්ධයෙන් දරන්නේ සීමිත අවධානයක් බැවි සඳහන් කෙරුණු CLEAR විමර්ශනය මගින් ආධාර ආයතන විසින් ණය දීම සඳහා අරමුදල් සම්පාදනයට එරෙහි ව ධාරිතා වර්ධනය ගත් කල ඇත්තේ අසමබරතාවක් බව පෙන්වා දුනි.
- රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන - ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවලින් සැදුම් ලත් ජාලයක් වන ලංකා ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය වෘත්තිකයන්ගේ සංගමය (LMPA) සංවර්ධනය සැලකූ කල තවමත් ඇත්තේ මුල් අවස්ථාවල ය. ක්ෂේත්‍රය වෙනුවෙන් ඉදිරිපත් වීමට හා එයට හඬක් ලබා දීමට ශක්තිමත් වෘත්තිකයන්ගේ සංගමයක් සඳහා ප්‍රධාන අවශ්‍යතාවක් ඇත. ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය වෘත්තිකයන්ගේ සංගමය විසින් මේ සම්බන්ධයෙන් යම් මැදිහත්වීම් ඇරඹුව ද තව බොහෝ දෑ කළ යුතු ව ඇත. ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය වෘත්තිකයන්ගේ සංගමය විශාල ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන කිහිපයක් විසින් හසුරුවන අතර සත්‍ය වශයෙන් ම ක්ෂේත්‍රයේ නියෝජනයක් සඳහා පළාත් මට්ටමේ කුඩා ආයතනවලට ශක්තිමත් හඬක් නැගීමට අවස්ථාව සැලසීමේ අවශ්‍යතාවක් පෙනේ.
- ක්ෂේත්‍රය තුළ දැනුම ලබාදීම හා තොරතුරු හුවමාරුව සීමිතය. මෙම කරුණ සම්බන්ධයෙන් විවිධ පැති ඇත. ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය පොත්පත් හා පුහුණු ද්‍රව්‍ය ඉංග්‍රීසියෙන් පමණක් තිබීම නිසා ඇතිවන හාෂා ගැටලුව ඉන් එකකි. ආසියානු සංවර්ධන බැංකුවේ RFSDP වැඩසටහන සහ GTZ ප්‍රොමිස් වැඩසටහන වැනි ආධාර ආයතන විසින් අනුග්‍රහය දක්වන වැඩසටහන් හරහා සමහර ලිපි ලේඛන දේශීය භාෂාවන්ට පරිවර්තනය කිරීමට ප්‍රයත්න දැරුව ද දැනට තිබෙන්නා වූ විශේෂයෙන් ම උතුරේ සහ නැගෙනහිර භාවිත කෙරෙන දෙමළ බසින් ලියැවුන එවැනි ප්‍රකාශන සීමිත ය. කලාපීය හා ජාත්‍යන්තර හොඳ ක්‍රියාමාර්ග වලට නිරාවරණය වීමේ හා ඉන් ඉගෙන ගැනීමේ අවස්ථා ගිලිහී යාමටත් ඉන් ඇත් වීමටත් මෙය බලපා ඇත. ලංකා ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය වෘත්තිකයන්ගේ සංගමයට මේ සම්බන්ධයෙන් කාර්යභාරයක් ඇති අතර කලාපීය සබඳතා ස්ථාපිත කිරීම තුළින් දැනුම ලබා දීම සඳහා පහසුකාරකයකු ලෙස කටයුතු කළ හැකි ය. මේ සම්බන්ධයෙන් ලංකා ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය වෘත්තිකයන්ගේ සංගමය විසින් කළ යුතු තවත් බොහෝ දේ ඇත.
- විගණනය, තක්සේරු කිරීම හා තොරතුරු පද්ධති සමාගම්වල විශේෂිත ධාරිතාවය අවම මට්ටමක පැවතීම. රට තුළ සාමාන්‍ය විගණන ධාරිතාවය ප්‍රමාණවත් මට්ටමක පැවැතිය ද බොහෝ විගණකාධිකාරීන්ට ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය සම්බන්ධයෙන් විශේෂිත දැනුමක් නොමැත. සමෘද්ධි බැංකු සමිති සහ සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු/සහස සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති විගණනය කෙරෙනුයේ පිළිවෙලින් සමෘද්ධි අධිකාරිය හා සමුපකාර සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව විසිනි. ඒ මෙම ආයතන විසින් සැකසුනු විශේෂිත ප්‍රමිතීන්ට අනුව ය. බොහෝ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන - ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන විගණනය සඳහා යොදා ගන්නේ කුඩා, අප්‍රකට විගණන සමාගම් ය. ක්ෂේත්‍රය

පිළිබඳ දැනුම නොමැතිකම හෙළිදරව් කරමින් නිරවද්‍ය නොවූ වර්ගීකරණයන් සමග වූ මෙම විගණනය කළ තොරතුරුවල ගුණාත්මකභාවය පිළිගත හැකි මට්ටමක නොමැත.

දේශීය ක්ෂුද්‍රමූල්‍යකරණ විශේෂිත තොරතුරු පද්ධති සපයන්නන් ඇත්තේ සුළු සංඛ්‍යාවකි. ආහාර හා කෘෂිකර්ම සංවිධානය (FAO)/GTZ විසින් සංවර්ධනය කළ මයික්‍රෝබැක්ටරියා පද්ධතිය GTZ ප්‍රොමිස් වඩසටහන හරහා සමහර ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු බොහෝ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන වෙත හඳුන්වා දෙන ලදී. GTZ අනුග්‍රහයෙන් ප්‍රාදේශීය සේවා මධ්‍යස්ථානයක් ද ස්ථාපිත කෙරිණි. ආසියානු සංවර්ධන බැංකුවේ RFSDP වැඩසටහන විසින් දේශීය ව සංවර්ධනය කෙරුණු මෘදුකාංගයක් සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු වෙත හඳුන්වා දෙන ලදී. තවත් දේශීය ව නිර්මාණය කෙරුණු 'සෙනෝවා' නමැති ක්ෂුද්‍ර බැංකුකරණ මෘදුකාංගයක් රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන - ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන කිහිපයක් විසින් භාවිත කෙරේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාත්මක වන තක්සේරු ආයතන දෙක තුළ ම ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන තක්සේරු කිරීමේ හැකියාව නැති අතර කලාපීය/ජාත්‍යන්තර සම්පත් යොදා ගැනීම ද මිල අධික ය. මූලික විමර්ශන වලින් අනාවරණය කෙරුණේ මේ දක්වා මෙම ආයතනවලින් සැලකිය යුතු අවධානයක් ලබා ගැනීමට ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයට නොහැකිව ඇත්තේ වාණිජ මට්ටමේ අරමුදල් සම්පාදකයන් ආකර්ශනය කර ගත හැකි අන්දමින් සංවර්ධනය වී ඇත්තේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන සුළු සංඛ්‍යාවක් පමණක් වීම නිසා ය. එහෙයින් තක්සේරුකරුවන්ට මෙම වෙළෙඳපොළ කුඩා වැඩිය.

- ණය තොරතුරු බෙදා නොගැනීම CLEAR ඇගයීමෙන් මතු කොට දැක් වූ ක්ෂේත්‍රයට ඇති තවත් අභියෝගයකි. විශේෂයෙන් ම 2004 සුනාමි ව්‍යසනයට පසු ආධාර ගලා ඒමත් සමග ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවල පාරිභෝගිකයන් විසින් ආයතන කිහිපයකින් එකවර ණය ගැනීමේ පෙළඹවීමක් දක්නට ලැබිණ. මේ හේතුවෙන් ණයලාභීන් දැරිය නොහැකි ණයබර්තභාවයකට පත්වීමට අමතර ව ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවල ණය අවදානම් අනුපාතය ද වැඩි කිරීමට සමත් විය. ශ්‍රී ලංකා ණය තොරතුරු කාර්යාංශයේ සමාජිකත්වය ලබා ගෙන ඇත්තේ බලපත්‍රලත් වාණිජ බැංකු, විශේෂිත බැංකු, කල්බදු සමාගම් හා මූල්‍ය සමාගම් පමණි. අනාගත නීතිමය රාමුව විසින් ශ්‍රී ලංකා ණය තොරතුරු කාර්යාංශයේ සමාජිකත්වය අනිවාර්ය කළහොත් මිස ඒ සඳහා වන වියදම් ගෙවීමට දක්වන මැලිකම නිසා ස්වේච්ඡාවෙන් ඒ සඳහා සහභාගිවන්නට ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන ඉදිරිපත්වීම බලාපොරොත්තු විය නොහැකි ය.

ක්ෂුද්‍ර මට්ටම

- මානව සම්පත්වල ගුණාත්මකභාවය. ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවල කාර්යමණ්ඩලයේ ගුණාත්මකභාවය හා හැකියා මට්ටම සෑම ආයතන වර්ගයක ම දක්නට ලැබෙන ගැටලුවකි. ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන පිළිබඳ

GTZ සමීක්ෂණයේ දී ද කාර්යමණ්ඩල ගැටලු බොහෝ ආයතනවල ප්‍රධාන අභියෝග 5 අතරට වැටිණ. එසේ වුව ද, එම ගැටලුවලට හේතු ආයතන වර්ග අනුව වෙනස් විය. සමෘද්ධි බැංකු සමිති සේවකයන් පමණට වඩා වැඩි වීමේ ගැටලුවට මුහුණ දෙන්නේ දේශපාලනික අරමුණු ළඟා කර ගැනීම සඳහා දේශපාලන සහායකයන්ට රැකියා සැපයීමට එය යොදා ගන්නා හෙයිනි. සහස සමිති කටයුතු කරනුයේ විශාල පිරිසකගෙන් සමන්විත ස්වේච්ඡා කාර්යමණ්ඩලයක් හරහා ය. එහෙයින් අදාළ සුදුසුකම් සහිත පුද්ගලයින් වෙනත් ස්ථානවල ඉහළ වේතන සහිත ස්ථීර රැකියා සඳහා යොමුවීමෙන් අඩු සුදුසුකම් සහිත අය පමණක් ස්වේච්ඡාවෙන් සමිතිවල පුරප්පාඩු පුරවති. දුරස්ථ ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල රජකාරි කරන ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සපයන්නන් සඳහා වූ සාපේක්ෂව අඩු වැටුප් හා දුෂ්කර වැඩකිරීමේ තත්ත්වයන් ද ගුණාත්මයෙන් යුත් සේවකයන් ඇද ගැනීමේ හා රඳවා ගැනීමේ ගැටලුවට දායක වන සාධක වේ. රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන - ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන බොහොමයක් සමාජ සේවා ආයතන ලෙස ආරම්භ වූ හෙයින්, ඒවායේ සේවකයන් තුළ තවමත් ඇත්තේ 'සංවර්ධන හා සමාජ සුබසාධන' ප්‍රවේශය යි. මූල්‍ය සේවා ව්‍යාපාරයක් කළමනාකරණය කිරීමේ කාර්යය සඳහා ඔවුන් සුදුසු නැත. ගිණුම්කරණය, තොරතුරු තාක්ෂණය හා මානව සම්පත් කළමනාකරණය පිළිබඳ මූලික දැනුම සමස්තයක් වශයෙන් ගත් කල ඉතා පහළ ය. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස විශේෂයෙන් ම දෙවෙනි පෙළ (මධ්‍ය) කළමනාකරණ මට්ටම සැලකිල්ලට ගැනීමේ ද දුර්වල සංවිධාන බිහි වී ඇත.

'විධිමත් බැංකු' ලෙස සැලකෙන ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු හැරුණු කොට ක්ෂේත්‍රයේ අනෙකුත් සේවා සපයන්නන් ගැටලුවකට මුහුණ දෙන්නේ රාජ්‍ය බැංකු හා පෞද්ගලික සමාගම් වෙතින් රැකියා අපේක්ෂිත සුදුසුකම් ලත් පුද්ගලයින් වෙත ආකර්ශනීය රැකියා අවස්ථා සපයන ක්ෂේත්‍රයක් ලෙස ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය පිළිනොගන්නා හෙයිනි. ක්ෂුද්‍රමූල්‍යකරණය පිළිබඳ ශාස්ත්‍රීය වැඩසටහන් විශ්ව විද්‍යාල හා බැංකු හිමියන්ගේ ආයතනය වැනි පිළිගත් ආයතන හරහා හඳුන්වා දීමෙන් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය පිළිගත් වෘත්තීයයන් වශයෙන් ක්ෂේත්‍රයට සුදුසුකම් සහිත සේවකයන් එකතු වීමෙන් දිගු ගමනක් යා හැකිය.

- කුඩා ණය ලබාදීමේ දී රජයේ මැදිහත්වීම පුළුල් ය. ඒ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ණයලාභීන්ගෙන් භාගයකටත් වඩා වැඩි පිරිසක් රජයට අයත් හෝ රජයේ පාලනය යටතේ පවතින ආයතන සමග සිටින හෙයිනි. ඉන් මෙම ආයතන තුළ දේශපාලනික මැදිහත්වීමකට හා සමාජමය, දේශපාලනික හා මූල්‍යමය අරමුණු මිශ්‍රවීමකට මං සැලසෙන අතර ඉන් ආයතනයේ තිරසාර පැවැත්මට බාධා පැමිණේ.
- තිරසාර පැවැත්ම සඳහා සීමිත අවධානයක් ඇත්තේ රජයෙන් හා විදේශීය ආධාර ආයතනවලින් (මෙය අඩුවෙමින් පැවතිය ද) සහනදායී පදනම යටතේ ලැබෙන අරමුදල් නිසා ක්ෂේත්‍රය ආරක්ෂිත හෙයිනි. එහෙයින් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන තෘප්තිමත් හැඟීමෙන් කටයුතු කරන තත්ත්වයකට පත් ව ඇති අතර දිගුකාලීන තිරසාර පැවැත්ම සම්බන්ධයෙන් දක්වන්නේ අඩු අවධානයකි. සහනදායී පදනම

යටතේ ලැබෙන්නා වූ විශාල අරමුදල් ප්‍රමාණය නිසා තිරසාර පැවැත්මේ සැබෑ සිතුවම සැඟවේ. ණය කළඹේ ගුණාත්මක තත්ත්වය ද බොහෝ අවස්ථාවල දී දුර්වල ය - සාමාන්‍ය ක්‍රියාමාර්ගය ණය අයවීමේ අනුපාතය මැනීමයි. ඉන් ණය කළඹේ ගුණාත්මක තත්ත්වය පිළිබඳ ව ලබා දෙන්නේ නොමග යවන සුළු අවබෝධයකි. ණය අවදානම් අනුපාතිකය වැනි සංකල්ප පිළිබඳ ව ඇති අවබෝධය ඉතා සීමිත ය. ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන පිළිබඳ ව කරන ලද GTZ සමීක්ෂණයට සහභාගි වූ සියලුම ආයතන සැලකිල්ලට ගැනීමේ දී බොහෝ දෙනකු ණය අවදානම් අනුපාතිකය පිළිබඳ සංකල්පය කුමක් ද යි දන්නා බව පැවසුව ද ලබා දුන් අර්ථදැක්වීම් විවිධ ය. එමෙන් ම බොහෝ අවස්ථාවල දී වැරදිය, එසේ නැතහොත් ජාත්‍යන්තර වශයෙන් පිළිගත් අර්ථදැක්වීම්වලට වඩා වෙනස් ය.

ණය අලාභ ප්‍රතිපාදනය කිසිවිටෙකින් ක්‍රියාත්මක වන්නේ නැත (මෙය වැඩිවශයෙන් අදාළ වන්නේ නියාමනය නොවන්නා වූ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන - ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන සඳහා ය). නැතහොත් ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු වැනි නියාමනය කෙරෙන ආයතන ගත් කල ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් බැංකු සඳහා නියම කරන ලද ප්‍රතිපාදන අනුපාතික අනුගමනය කරයි. මෙම ප්‍රතිපාදන අනුපාතික අදාළ වන්නේ වාණිජ හා විශේෂිත බැංකු සඳහා වන හෙයින් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ව්‍යාපාර සඳහා මුළුමනින් ම යොදා ගැනීම සුදුසු නැත. ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන පිළිබඳ GTZ විමර්ශනයට අනුව රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන - ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන වලින් සැදුණු කුඩා කණ්ඩායමක් විසින් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් බැංකු සඳහා නිර්දේශිත ප්‍රතිපාදන අනුපාතික භාවිතා කෙරේ. සහභාගිවූවන් අතුරින් බොහෝ දෙනකු (සියලුම සහභාගිවූවන් තම ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනයන්ගේ ජ්‍යෙෂ්ඨ නිලධාරීන් විය.) ණය අලාභ ප්‍රතිපාදන සංකල්පය, නීති ක්‍රියාමාර්ග වැනි ණය අයකර ගැනීමේ විධික්‍රම සමග පටලවා ගෙන තිබීම මෙහිදී සඳහන් කරනු වටී.

ක්‍රියාකාරීත්වය ඇගයීම හා ණය කළඹේ ගුණාත්මක තත්ත්වය පිළිබඳ අවබෝධයක් ගැනීම දුෂ්කර වූයේ බොහෝ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන පරිගනක ගත කොට නොතිබූ හෙයින් කාලීන හා ගුණාත්මක තොරතුරු ලබා ගැනීම දුෂ්කර වීමෙනි.

- දුර්වල සංස්ථානික පාලනය ක්ෂේත්‍රය තුළ පොදු ගැටලුවකි. ඉහත කරුණට අදාළ ව ගත් කල රජයේ පාලනය යටතේ පවතින ආයතන තුළ කෙරෙන සීමා රහිත බලපෑම් හා ඇඟිලි ගැසීම්වල ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ලෙස ක්ෂේත්‍රය තුළ සුළු හෝ නැතහොත් කිසිදු අත්දැකීමක් නැති සුදුසුකම් නොමැති පුද්ගලයින් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවල අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලවලට ඇතුළත් වීම සහ කළමනාකරණයට අත්තනෝමතික ලෙස බලපෑම් කිරීමත් සිදුවීමට ඉඩ තිබේ. සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු අයත් වන්නේ ද පාලනය වන්නේ ද විවිධ සේවා සමුපකාර සමිති විසිනි. ඒවාට ඇත්තේ වෙනස් අරමුණු ය. සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු විසින් උපයන්තා වූ ලාභය බොහෝ විට විවිධ සේවා සමුපකාර සමිතිවල වෙනත් ක්‍රියාකාරකම් වලට සහන සැලසීම සඳහා යොදා ගැනේ. මුල් අවස්ථාවේ

සමාජ සුබසාධක ආයතන ලෙස ස්ථාපිත වූ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන - ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන ප්‍රබල පුරෝගාමී සාමාජිකයින් හෝ පවුල් කණ්ඩායම් විසින් ආයතනය සිය ආධිපත්‍යයට යටත් කර ගන්නා අතර පූර්ණ වශයෙන් තීරණ ගැනීමේ බලය ලබා ගනී. බොහෝ අවස්ථාවල දී මෙම කණ්ඩායම් විසින් ඇති කරන විරෝධය විනිවිදභාවයෙන් යුතු පාලන ක්‍රියාමාර්ග හඳුන්වා දීමේ දී බාධාවක් බව සනාථ වී ඇත.

- ආයතනික සංස්කෘතිය ගත් කල බොහෝ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන - ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන තවමත් සමාජ සුබසාධන මානසිකත්වයකින් යුතු ව කටයුතු කරයි. එවැනි බොහෝ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන තවමත් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ව්‍යාපාර හා ප්‍රජා සංවර්ධන කටයුතු එකිනෙකට බද්ධ කර ගනිමින් ඒකාබද්ධ ප්‍රවේශයක් අනුගමනය කරයි. කෙසේ වුවද අතලොස්සක් පමණ වූ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන සිය මතවාද හා ආකල්ප වෙනස් කර ගනිමින්, ස්වාධීන ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන ලෙස ලියා පදිංචි කිරීම හරහා, සිය ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ව්‍යාපාරය අනෙකුත් ක්‍රියාකාරකම්වලින් වෙන් කොට ඇත. මෙම ආයතනවලට පිරිවැය කාර්යක්ෂමතාව හා තිරසාර පැවැත්ම සම්බන්ධයෙන් වඩා ශක්තිමත් වූ ඉලක්කයක් ඇත.

රජයේ පාලනය යටතේ පවතින ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන වල ඉදිරි ගමනට නිලධාරීවාදයෙන් හා ධුරාවලියන්ගෙන් ද කාර්යසාධනයට අනුව සැහීමකට පත් නොවිය හැකි මට්ටමේ දිරි දීමනා වන්ගෙන් ද, බාධා ඇති වේ. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස මෙම ආයතනවල වර්ධනය සෙමින් සිදු වන්නේ රට පුරා පුළුල් ලෙස ව්‍යාප්ත වූ ශාඛා ජාල ද තිබිය දී ය.

- විනිවිදභාවය හා ප්‍රමිතිකරණයක් නොමැතිකම: සමස්තයක් වශයෙන් විනිවිදභාවයක් දක්නය නොලැබෙන අතර ඉතා ම ප්‍රාථමික වූ මූල්‍ය නොවන ක්‍රියාකාරිත්වය හා සම්බන්ධ තොරතුරු තරගකාරී නොවන අනෙකුත් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන සමග බෙදා ගැනීමේ මැලිකමක් පෙන්නුම් කෙරේ. මෙය ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන පිළිබඳ GTZ සමීක්ෂණය කරන අවස්ථාවේ දී ද මතු වූ ප්‍රධාන ගැටලුවක් වූයේ බොහෝ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන මූලික තොරතුරු ලබාදීමට මැලිකමක් දැක් වූ හෙයිනි. තොරතුරු නොමැතිකමට හේතු වී ඇත්තේ සියලු වාර්තාකරණය කටයුතු අතින් කිරීම සිදුවන හෙයිනි. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ක්‍රියාකාරිත්වය හා මූල්‍ය තත්ත්වය සම්බන්ධයෙන් විශ්වසනීයත්වයෙන් යුත් තොරතුරු ලබා ගැනීමට නොහැකි වේ. ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන වාණිජ මට්ටමින් අරමුදල් මූලාශ්‍ර පිළිබඳ ව සොයා බැලීම නිසා විනිවිදභාවය පවත්වා ගැනීමේ ප්‍රවණතාවක් දක්නට ලැබේ. මේ වන විට ශ්‍රී ලංකාවේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන 15ක් 'මික්ස් මාර්කට්' (MiX Market) දත්ත ගබඩාවට වාර්තා කරයි. 2006 CLEAR විමර්ශනය සිදු කරන අවදියේ වාර්තා වූයේ ආයතන 8 ක් පමණි. ප්‍රමිතියකින් යුතු තොරතුරු නොමැතිවීම ද ගැටලුවකි. විවිධ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන විසින් ඔවුන්ගේ ක්‍රියාකාරිත්වය අධීක්ෂණය, ණය/ආයෝජන කළමනාකරණය ගුණාත්මකභාවය වැනි දෑ සඳහා විවිධ නිර්ණායක යොදා ගැනේ. සමහර ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන, විශේෂයෙන් ම රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ක්ෂේත්‍රයේ ඇති නියාමනයක් නොමැති ආයතනවලට රැස්කළ යුතු තොරතුරු පිළිබඳ ව හෝ භාවිතා කළ යුතු නිර්ණායක පිළිබඳ

ව හෝ අවබෝධයක් නැත. ලංකා ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය වෘත්තීයයන්ගේ සංගමය විසින් ඇරඹුණු ක්ෂේත්‍රයට අදාළ දත්තගබඩාවක් ගොඩ නැංගීමේ කාර්යය මෙම ක්ෂේත්‍රය වඩා විනිවිදභාවයෙන් යුතු එකක් කිරීමට හා ප්‍රමිතිය හා සම්බන්ධ මිනුම්දඬු හඳුන්වාදීමටත් එක් පියවරකි.

- තාක්ෂණයේ සීමිත භාවිතය. විධිමත් මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය තුළ තාක්ෂණය භාවිතය පුළුල් ව ව්‍යාප්ත ව තිබුණ ද ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය තුළ එහා භාවිතය ඉතා සීමිතය. ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකුවලට පවා පරිගනක පද්ධති හඳුන්වා දුන්නේ පසුගිය පස් වසර තුළ ය. ඒ මයික්‍රොබැන්කර් මෘදුකාංගය ස්ථාපිත කරමිනි. සේවා ලබාදීමේ තාක්ෂණය වැඩිදියුණු කිරීම හා ගනුදෙනු කටයුතුවල වියදම් අඩු කිරීම සඳහා තොරතුරු සන්නිවේදන තාක්ෂණය භාවිතය පිළිබඳ ව විමර්ශනය කොට ඇත්තේ ද ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ව්‍යාපාර ඉතා සුළු සංඛ්‍යාවක් පමණි. තොරතුරු තාක්ෂණය පිළිබඳ ව සේවකයන්ට ඇති ඉතා අඩු දැනුම (විශේෂයෙන් ම රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ක්ෂේත්‍රයේ), තොරතුරු හා අධීක්ෂණ පද්ධති වැඩි දියුණු කිරීම උදෙසා තාක්ෂණය පූර්ණ වශයෙන් යොදා ගැනීමේ සීමාකාරී සාධකයක් විය.

ගැටළු

ක්ෂේත්‍රයේ බොහෝ අභියෝග පැවතුණ ද ඊට අනුග්‍රහය දක්වන ප්‍රබල කරුණු ද බොහෝ ය. ශ්‍රී ලංකාවේ CLEAR ඇගයීමෙන් මතු වූ එම ප්‍රධාන කරුණු පහත දැක්වේ.

- ආයතනවල විවිධත්වය. විශේෂයෙන් ම බිම් මට්ටමේ මැදිහත්වීම් හරහා පැවැත ආ දිගු කාලීන අවිධිමත් ඉතිරිකිරීම් හා ණය සම්ප්‍රදායක් ශ්‍රී ලංකාව තුළ තිබීම
- සුවිශේෂී ඉතිරිකිරීම් සංස්කෘතිය. CLEAR විමර්ශනය විසින් ශ්‍රී ලංකාවේ රුපියල් බිලියන 49 ක වටිනාකමින් යුත් ඉතිරිකිරීම් ගිණුම් මිලියන 15ක් ඇති බවට ගණන් බලා ඇත. සම්පූර්ණ බැංකු පද්ධතිය සැලකිල්ලට ගැනීමේ දී (නිරවද්‍ය ම දත්ත නැත) මෙම සංඛ්‍යාව මීටත් වඩා වැඩි විය හැකි වන්නේ මහජන බැංකුව හා ලංකා බැංකුව වටා ඉතිරිකිරීම් ගිණුම් මිලියන 18ක් පමණ ඇති නිසා ය. මෙම අංගය විසින් ආවරණය වන්නේ රජයට අයත් වාණිජ බැංකු දෙක පමණක් වන හෙයින් සියලුම බැංකු සැලකිල්ලට ගත් කල මෙම අගය තවත් වැඩි විය යුතු ය. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවට අනුව 2007 ජුනි වන විට මූල්‍ය පද්ධතිය තුළ තැන්පතු ප්‍රමාණය (සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති, සමෘද්ධි බැංකු සමිති හා සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු ද ඇතුළත් ව) රුපියල් බිලියන 1,700 කි. සුවිශේෂී ඉතිරිකිරීම් සංස්කෘතියක් ඇති බවට සාක්ෂි මූල්‍ය සේවාවන්ගේ පැතිරීම පිළිබඳ GTZ සමීක්ෂණයෙන් ද හෙළි වූයේ සමීක්ෂණයට සහභාගි වූ පවුල්වලින් 74% ක් ම මූල්‍ය ආයතනවල ඉතිරිකිරීම් කරන බවට පැවසූ හෙයිනි.
- පුළුල් ව්‍යාප්තිය: ජනගහනයෙන් ඉහළ අනුපාතයකට මූල්‍ය සේවා සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ අවස්ථාව ඇත. සේවා ව්‍යාප්තිය පිළිබඳ සමීක්ෂණයේ දී පවුල් 82.5%ක් විසින් මූල්‍ය ආයතනවල සේවා ලබා ගත් බව සඳහන් කෙරිණ.

- මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය තුළ ශක්තිමත් යටිතල පහසුකම්. සාමාන්‍යයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ වෙළෙඳපොළ යටිතල පහසුකම් අතින් ශක්තිමත් ය: ප්‍රාග්ධන වෙළෙඳපොළ; කොටස් විනිමය වෙළෙඳපොළ; ණයකර වෙළෙඳපොළ; ණය කාර්යාංශය; විගණනකරුවන්; තක්සේරුකරුවන්; පුළුල් වරලත් ගණකාධිවරුන්ගේ සංසදයක්; ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල පවා විසිරුණු ස්වයංක්‍රීය ටෙලර් යන්ත්‍ර; නොයෙක් පුහුණු පහසුකම්; උසස් තලයේ විශ්ව විද්‍යාල; ඉහළ යෝග්‍යතාවකින් යුතු ව්‍යාපාර කළමනාකරණය පිළිබඳ ශාස්ත්‍රපති උපාධි පාඨමාලා ඉන් සමහරකි.
- සුවිශේෂී ක්ෂුද්‍රමූල්‍යකරණය පිළිබඳ පුහුණු බිහිවීමේ ප්‍රවණතාවක්. කොළඹ විශ්ව විද්‍යාලයත් බැංකුකරුවන්ගේ ආයතනයත් ක්ෂුද්‍රමූල්‍යකරණය පිළිබඳ ඩිප්ලෝමා වැඩසටහන් පැවැත්වීමට කටයුතු කරගෙන යයි. ෆැන්ෆර්ට් මූල්‍ය හා කළමනාකරණ පාසල වැනි ජාත්‍යන්තර ව පිළිගත් ආයතන සම්බන්ධ කර ගනිමින් ක්ෂුද්‍රමූල්‍යකරණය පිළිබඳ අධ්‍යයනය විධිමත් කිරීමේ හා ජාත්‍යන්තර ප්‍රමිතීන් හා සාර්ථක ක්‍රමවේද හඳුන්වාදීමේ ප්‍රවණතාවන් දක්නට ලැබීම උද්යෝගයට තුඩු දෙන කරුණකි. ඊට අමතර ව සීඩ්ස්, සණස හා සමුපකාර පද්ධතිය තුළ ද විශේෂිත පුහුණු පහසුකම් ඇත. පුහුණුවල ප්‍රමිතිය හා තත්ත්වයේ වෙනස්කම් තිබුණ ද මෙවැනි විශේෂිත පුහුණු සඳහා අවශ්‍යතාවක් ඇති බව පිළිගැනීම ද ක්ෂේත්‍රයේ යහපත සඳහා පෙරනිමිත්තකි.

ඇමිණුම 1: ශ්‍රී ලාංකීය දත්ත සටහන

නිර්ණායක	වර්ෂය		
	2005	2006	2007
මුළු ජනගහනය ('000)	19,668	19,886	20,010
වාර්ෂික ජනගහන වර්ධන වේගය (%)	1.00	1.10	1.10
ආර්ථික ක්‍රියාකාරීත්වයෙන් යුත් ජනගහනය (%)	(2004)		කාර්තු 4
පුරුෂ	66.7	63.7	64.8
ස්ත්‍රී	33.3	36.3	35.2
ජාතික දරිද්‍රතා මට්ටම (රු.)	1,526 (2004)	2,233	2,233
දරිද්‍රතා මට්ටමෙන් පහළ සිටින ජනගහනය / දරිද්‍රතාවයේ ශීර්ෂ දර්ශකය (%)	22.7 (2002)	15.2	15.2
සාක්ෂරතාවය (%) - 2003/2004	92.5	95.8	92.5
පුරුෂ	94.5	94.8	94.5
ස්ත්‍රී	90.6	96.6	90.6
එච්. අයි. ඩී. ඒඩ්ස් (%)	<0.1	<0.1	<0.1
ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල ජීවත්වන ජනගහන ප්‍රතිශතය (%)	72.2 (1981)	72.2 (1981)	72.2 (1981)
අපේක්ෂිත ආයු කාලය	(2004)		
පුරුෂ	71.7	71.7	71.7
ස්ත්‍රී	77.0	77.0	77.0
ඒක පුද්ගල දළ ජාතික නිෂ්පාදිතය (අමෙරිකානු ඩොලර්)	1,226	1,402	1,599
දළ ජාතික නිෂ්පාදිතයේ වර්ධන වේගය (%)	6.0	7.5	7.2
උද්ධමන වේගය (%)	11.6	13.7	17.5
පොලී අනුපාතික - වාණිජ බැංකු			
තැන්පතු සඳහා පොලී අනුපාතික			
සාමාන්‍ය බරිත තැන්පතු අනුපාතිකය	6.24	7.6	10.31
සාමාන්‍ය බරිත ස්ථාවර තැන්පතු අනුපාතිකය	9.25	11.5	15.49
ණය සඳහා පොලී අනුපාතිකය			
සාමාන්‍ය බරිත ණය අනුපාතිකය	15.10	16.56	18.08
පොලී අනුපාතික - වාණිජ නොවන බැංකු ආයතන			
තැන්පතු සඳහා පොලී අනුපාත			
ජාතික ඉතිරිකිරීමේ බැංකුවේ ඉතුරුම් තැන්පතු	5.0	5.0	5.0
ජාතික ඉතිරිකිරීමේ බැංකුවේ වසර 1 ස්ථාවර තැන්පතු	9.0	11.0	15.0
ණය සඳහා පොලී අනුපාතිකය			
ජාතික ඉතිරිකිරීමේ බැංකුව	10.0-12.0	12.0-13.0	17.0-18.0
වාර්ෂික සාමාන්‍ය විනිමය අනුපාතිකය			
රු./අමෙරිකානු ඩොලර්	100.5	103.96	110.62
රු./යුරෝ	125.10	130.63	151.63
මුළු රැකියා ප්‍රමාණය හා ජනගහනයට සාපේක්ෂ ව ප්‍රතිශතය	7,518 (38.2%)	7,105 (35.7%)	7,042 (35.2%)
කෘෂිකාර්මික ක්ෂේත්‍රය (%)	30.7	32.2	31.3
කර්මාන්ත ක්ෂේත්‍රය (%)	24.5	26.6	26.6
සේවා ක්ෂේත්‍රය (%)	44.8	41.2	42.1
විධිමත් (%)		38.4	38.0
නොවිධිමත් (%)		61.6	62.0

මූලාශ්‍රය: ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව

ඇමිණුම 2: බැංකු සහ බැංකු ශාඛා සංඛ්‍යාව

වර්ගය		2006 අවසන් (අ)	2007 අවසන් (අ)
බලපත්‍ර ලත් වාණිජ බැංකු			
1. බලපත්‍ර ලත් වාණිජ බැංකු මුළු සංඛ්‍යාව		23	23
	දේශීය බැංකු	11	11
	විදේශීය බැංකු	12	12
2. බලපත්‍ර ලත් වාණිජ බැංකු ශාඛා හා සේවා ස්ථාන මුළු සංඛ්‍යාව		3,537	4,203
	ශාඛා	1,737	1,934
	දේශීය බැංකු ශාඛා	1,675	1,758
	ප්‍රධාන ශාඛා	1,171	1,253
	දිගුව/ගෙවීම් කාර්යාල/සේවා කවුළු	492	493
	විදේශීය ශාඛා	12	12
	විදේශීය බැංකු ශාඛා	62	176
	ශාඛා	39	42
	වෙනත් සේවා ස්ථාන	23	174
බලපත්‍ර ලත් විශේෂිත බැංකු			
1. බලපත්‍ර ලත් විශේෂිත බැංකු මුළු සංඛ්‍යාව		14	15
	ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු	6	6
	ජාතික ඉතිරිකිරීමේ බැංකුව	1	2
	දිගුකාලීන ණය දීමේ ආයතන	3	3
	නිවාස සංවර්ධන මූල්‍ය ආයතන	2	2
	පෞද්ගලික ඉතිරිකිරීම් හා සංවර්ධන බැංකු	2	2
2. බලපත්‍ර ලත් විශේෂිත බැංකු ශාඛා හා සේවා ස්ථාන මුළු සංඛ්‍යාව		591	627
	ශාඛා	379	402
	ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු	204	215
	ජාතික ඉතිරිකිරීමේ බැංකුව	114	115
	දිගුකාලීන ණය දීමේ ආයතන	11	13
	නිවාස සංවර්ධන මූල්‍ය ආයතන	28	28
	පෞද්ගලික ඉතිරිකිරීම් හා සංවර්ධන බැංකු	22	31
	වෙනත් සේවා ස්ථාන	34	47
	ශිෂ්‍ය ඉතිරිකිරීම් ඒකක	178	178
බැංකු ශාඛා හා වෙනත් සේවා ස්ථාන මුළු සංඛ්‍යාව		4,128	4,830
ස්වයංක්‍රීය ටෙලර් යන්ත්‍ර මුළු සංඛ්‍යාව		1,155	4,122
විද්‍යුත් අරමුදල් හුවමාරු පහසුකම් හා විකුණුම් ස්ථානගත යන්ත්‍ර මුළු සංඛ්‍යාව		8,753	12,214
බැංකු ධාරිතාව: පුද්ගලයින් 100,000කට ඇති බලපත්‍ර ලත් වාණිජ බැංකු සංඛ්‍යාව		8.7	9.7

මූලාශ්‍රය: ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව, ශ්‍රී ලංකා රක්ෂණ මණ්ඩලය, සමෘද්ධි අධිකාරිය, CGAP CLEAR විමර්ශනය - ශ්‍රී ලංකාව

අනෙකුත් මූල්‍ය ආයතන සංඛ්‍යාව

වර්ගය	2006	2007
1. ලියාපදිංචි මූල්‍ය ආයතන		31
2. විශේෂිත කල්බදු සමාගම්		20
3. ප්‍රාථමික ගනුදෙනුකරුවන්		11
4. වෙළෙඳ බැංකු		10
5. කොටස් වෙළෙඳපොළ තැරැවිකාර සමාගම්		20
6. ඒකක අධිභාර		14
7. ව්‍යාපාරික ප්‍රාග්ධන සමාගම්		7
8. සේවක අර්ථසාධක අරමුදල		1
9. සමුපකාර		
සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු		1,628
සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති (ශාඛා)		8,440
10. මහජන සුබසාධන සංවිධාන		
සමෘද්ධි බැංකු (ශාඛා)	1,028	
11. රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන	250 (ඇස්තමේන්තු කළ)	
12. රක්ෂණ සමාගම්		16

මූලාශ්‍රය: ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව, ශ්‍රී ලංකා රක්ෂණ මණ්ඩලය, සමෘද්ධි අධිකාරිය, CGAP CLEAR විමර්ශනය - ශ්‍රී ලංකාව

ඇමිණුම 3: ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන වර්ගවල පැතිකඩක්

- ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු හා අනෙකුත් බලපත්‍ර ලත් විශේෂිත බැංකු - රටේ සෑම භූගෝලීය කලාපයක් ම ආවරණය වන පරිදි ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු 6 ක් (කඳුරට, රජරට, රුහුණ, සබරගමුව, ඌව සහ වයඹ) ඇත. උතුරු පළාත හා නැගෙනහිර පළාතෙන් කොටසක් මින් ආවරණය නොවේ. රජයට අයත් ප්‍රාදේශීය බැංකු සේවා සපයන්නේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය වෙළෙඳපොළේ හා සුළු හා මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යාපාර ක්ෂේත්‍රයේ ඉහළ තලයට ය. ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය ඉලක්ක කොට ගත් බලපත්‍ර ලත් අනෙක් එක ම බැංකුව සහස සංවර්ධන බැංකුව යි. සහස සකසුරුවම් හා ණය සමිති වලට අයත් මෙම බැංකුව සහස පද්ධතියේ ප්‍රධාන බැංකුව ලෙස කටයුතු කරන අතර සෘජුව ම පුද්ගල මට්ටමේ ණය ක්‍රියාකාරකම්වල නියැලේ.
- සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු හා අනෙකුත් සමුපකාර - විවිධ සේවා සමුපකාරවලට අයත් සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු 1,600 කට වැඩි සංඛ්‍යාවක් ක්‍රියාත්මක වේ. ඊට අමතර ව ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය කටයුතුවල නියැලෙන සමුපකාර, විශේෂයෙන් ම කාන්තා සංවර්ධන සමුපකාර ද ඇත. මේ සියල්ලක් ම සාමාජිකයන්ට අයත් සමුපකාර සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව යටතේ ලියාපදිංචි වූ හා එහි අධීක්ෂණය යටතේ පවතින ඒවා ය. විශාල තැන්පතු පදනමක් (සාමාජික තැන්පතු පිළිගැනීමට මේවාට අවසර ඇත.) තිබුණ ද, මේවායේ ණයදීමේ කටයුතු සාපේක්ෂ ව පහළ මට්ටමක පවතී. (රුපියල් බිලියන 32 ක තැන්පතු පදනමක් තිබුණ ද ඊට සමගාමී ව ණය කළඹ 2007 දී රුපියල් බිලියන 22ක් පමණි.) හොඳ මට්ටමින් ක්‍රියාත්මක වන සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකුවල ලාභය ඒවායේ මවු සමිති වන විවිධ සේවා සමුපකාර සමිතිවල පාඩු වසා ගැනීමට යොදා ගැනේ.
- සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති (සහස සමිති) - සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති යනු රටේ පැරැණිත ම ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා සපයන්නන් ය. ඒවා සහස නාමය යටතේ සම්මේලනයක් ලෙස ප්‍රතිසංවිධානය 1970 අගභාගයේ දී ය. කෙසේ වුව ද, උතුරේ සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති බෙහෙමයක් සහස ව්‍යාපාරයෙන් ස්වාධීන ව තමන්ගේ ම සම්මේලනයක් ලෙස ක්‍රියාත්මක වේ. සහස හා සහස නොවන සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති ලියාපදිංචි වී ඇත්තේ ද ඒවායේ අධීක්ෂණය සිදු කෙරෙන්නේ ද සමුපකාර සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව යටතේ ය. සහස සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිති ණය දීමේ දී විශාල වශයෙන් ඉතිරිකිරීම් යොදා ගන්නා අතර සහස සංවර්ධන බැංකුවෙන් ද ණය පහසුකම් ලබා ගැනීමේ හැකියාව ඇත. පසුගිය වසර 5 තුළ සහස සකසුරුවම් හා ණය සමුපකාර සමිතිවල ක්‍රියාකාරීත්වයේ පසුබෑමක් හා දියුණුවක් දක්නට නොලැබීමෙන් දැනට එය ශක්තිමත් කිරීමේ හා නවීකරණය කිරීමේ වැඩසටහනක් ක්‍රියාත්මක වේ.
- සමාද්ධි බැංකු සමිති - සමාද්ධි බැංකු සමිති ස්ථාපිත කෙරුණේ 1996 දී ය. ඒ, තරුණ තරුණියන්, කාන්තාවන් හා අඩු වරප්‍රසාද ලත් ප්‍රජාවන් ඉලක්ක කොට ඇරැඹුණු රජයේ දුප්පත්කම අවම කරලීමේ වැඩසටහන වන ජාතික සමාද්ධි වැඩසටහනේ කොටසක් ලෙස ය. සමාද්ධි බැංකු සමිති ඉලක්ක කරනුයේ ඉතා අඩු ආදායම්ලාභී ජනගහනය යි (එය අර්ථදැක්වෙනුයේ මාසික ආදායම රු.1,500ට අඩු පවුල් ලෙසට ය). සමාද්ධි සමිති සම්පූර්ණයෙන් ම ස්වයං-අධීක්ෂණයක් අනුගමනය

කරයි. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් හරියාකාර නියාමනයක් හා අධීක්ෂණයක් නොමැති සමෘද්ධි බැංකු සමිති විසින් විශාල ප්‍රමාණයෙන් ඉතිරිකිරීම් සම්පාදනයේ ඇති අවදානම පෙන්වා දෙයි. අර්බුදකාරී ව්‍යාචාරණයක් පවතින උතුරු පළාත ද ඇතුළත් ව මුළු රට පුරා සමෘද්ධි බැංකු සමිතිවල සේවා ස්ථාන ඇත. කෙසේ වුව ද, විශාල වශයෙන් රාජ්‍ය සහන හා දේශපාලන මැදිහත්වීම් මත ක්‍රියාත්මක වන සමෘද්ධි පද්ධතිය තුළ පුළුල් ව විහිදුනු අකාර්යක්ෂමතා දක්නට ලැබෙන අතර, ඒ අනුව රාජ්‍ය අනුග්‍රහය නොමැති ව තිරසාර ව පවත්වා ගෙන යාමේ හැකියාව ඊට ඇත් දැ යි සැක පහළ වේ.

- රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන - ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන - දේශීය හා ජාත්‍යන්තර රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන විශාල සංඛ්‍යාවක් ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ක්‍රියාකාරකම්වල යෙදෙන අතර, ඉන් සමහරක් මේ වන විට ඔවුන්ගේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය වැඩසටහන් වෙන් කොට ආයතන ලෙස ස්ථාපිත කොට ඇත. ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ව්‍යාපාරයක් ලෙස සලකන විට රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන - ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතනවල ක්‍රියාකාරීත්වය අපැහැදිලි ය. සමාජ සේවා දෙපාර්තමේන්තුව යටතේ හෝ සමාගම් ලෙස සමාගම් පනත යටතේ හෝ ලියාපදිංචි ව පැවැතිය ද මෙම ආයතනවල ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය කටයුතු නියාමනයක් හෝ අධීක්ෂණයක් සිදු නොකෙරේ. මෙම ආයතන කණ්ඩායමට තැන්පතු රැස්කිරීමේ අවසරය නීතිමය වශයෙන් ලබා දී නැති නමුත් බොහෝ ආයතන සාමාන්‍යයෙන් එම කටයුතු සිදු කරයි. මෙම කණ්ඩායමේ විශාල පරිමාණයේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන සුළු සංඛ්‍යාවක් ඊළඟ අදියර වන මූල්‍ය ආයතන ලෙස පරිවර්තනය වීමට සූදානම් වුව ද නියාමන බාධක ගණනාවකට මුහුණ දෙමින් සිටී.
- අනෙකුත් මූල්‍ය ආයතන - මෙම කණ්ඩායමට අයත් වන්නේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ව්‍යාපාරික ක්ෂේත්‍රයට ඇතුළු වූ වාණිජ බැංකු, මූල්‍ය හා කල්බදු සමාගම් ය. මෙම කණ්ඩායම අතරේ සුවිශේෂී භූමිකාවක යෙදෙන්නේ රජයට අයත් මහජන බැංකුව හා පෞද්ගලික හැටන් නැෂනල් බැංකුව යි. රක්ෂණ සමාගම් එකක් හෝ දෙකක් ද ක්ෂුද්‍ර රක්ෂණ ව්‍යාපාරයට අවතීර්ණ වී ඇත. කෙසේ වුවද, මෙම කණ්ඩායමට අයත් බොහෝ ආයතන විසින් සිය ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය කටයුතු ගොනු කරනුයේ සංස්ථානික සමාජ වගකීම යටතේ ය.

ඇමිණුම 4: ආශ්‍රිත ප්‍රකාශන

- Asian Development Bank – Key Indicators 2007, Inequality in Asia
ආසියානු සංවර්ධන බැංකුව - ප්‍රධාන නිර්ණායක 2007, ආසියාවේ අසාමාන්‍යත්වතා
- Bank of Ceylon Annual Report 2007
ලංකා බැංකුව - වාර්ෂික වාර්තාව 2007
- Central Bank of Sri Lanka - Annual Report 2007
ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව - වාර්ෂික වාර්තාව 2007
- Central Bank of Sri Lanka – Financial Stability Review 2007
ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව - මූල්‍ය ස්ථායීතාව පිළිබඳ ඇගයීම 2007
- CGAP – Sri Lanka CLEAR Review 2006
දුප්පතුන්ට සහාය දීමේ උපදේශක කණ්ඩායම - 'රටවල් මට්ටමේ ඵලදායීතාව හා ගිණුම් කටයුතු වගකීම විමර්ශනය' - ශ්‍රී ලංකාව, 2006
- CIA The World Fact Book 2008
සී.අයි.ඒ. ලෝක දත්ත ග්‍රන්ථය 2008
- Commercial Bank of Sri Lanka Annual Report 2007
ශ්‍රී ලංකා වාණිජ බැංකුව - වාර්ෂික වාර්තාව 2007
- Department of Census and Statistics, Sri Lanka – Household Income & Expenditure Survey 2006/07
ජන සංගණන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව, ශ්‍රී ලංකාව - ගෘහ මට්ටමේ ආදායම් හා වියදම් සමීක්ෂණය 2006/07
- GTZ ProMiS – Outreach of Financial Services in Sri Lanka, April 2008
ජී.ටී.ඉසෙඩී. ප්‍රොමිස් - ශ්‍රී ලංකාවේ මූල්‍ය සේවාවන්ගේ පැතිරීම, අප්‍රියෙල් 2008
- GTZ-ProMiS – Microfinance Institutions in Sri Lanka (to be published)
ජී.ටී.ඉසෙඩී. ප්‍රොමිස් - ශ්‍රී ලංකාවේ ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන (ප්‍රකාශනය විමට නියමිතය)
- Girija Srinivasan and IPS – Review of Post-Tsunami Microfinance in Sri Lanka, October 2008
ගිරිජා ශ්‍රීනිවාසන් සහ ප්‍රතිපත්ති අධ්‍යයන ආයතනය - ශ්‍රී ලංකාවේ පශ්චාත් සුනාමි ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සේවා පිළිබඳ ඇගයීම, ඔක්තෝබර් 2008
- HNB website - <http://www.hnb.net/>
හැටන් නැෂනල් බැංකුවේ වෙබ් අඩවිය - <http://www.hnb.net/>
- Insurance Board of Sri Lanka
ශ්‍රී ලංකා රක්ෂණ මණ්ඩලය
- Mahinda Chintana : Vision For A New Sri Lanka
මහින්ද චින්තනය : නව ශ්‍රී ලංකාවක් සඳහා දැක්මක්
- People's Bank Annual Report 2007
මහජන බැංකුව - වාර්ෂික වාර්තාව 2007
- Sampath Bank Annual Report 2007
සම්පත් බැංකුව - වාර්ෂික වාර්තාව 2007
- Sanasa Development Bank
සණස සංවර්ධන බැංකුව
- Sanasa Federation
සණස සම්මේලනය
- Seylan Bank website - <http://www.eseylan.com/>
සෙලාන් බැංකුවේ වෙබ් අඩවිය - <http://www.eseylan.com/>
- World Bank website – <http://web.worldbank.org/>
ලෝක බැංකුවේ වෙබ් අඩවිය - <http://web.worldbank.org/>

ඇමිණුම 5 - වැදගත් ආයතනික සබඳතා

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව
තැපැල් පෙට්ටිය 590
30 ජනාධිපති මාවත
කොළඹ 01, ශ්‍රී ලංකාව

දුරකථන: 94-11-2477000/2440330/2330220
ඊමේල්: cbslgen@cbsl.lk
වෙබ් අඩවිය: www.cbsl.gov.lk

මුදල් හා සැලසුම් අමාත්‍යාංශය
සංවර්ධන මූල්‍ය දෙපාර්තමේන්තුව
ලේකම්කාර්යාල ගොඩනැගිල්ල
කොළඹ 01, ශ්‍රී ලංකාව

දුරකථන: 94-11-2484855
වෙබ් අඩවිය: www.treasury.gov.lk

ලංකා ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය වෘත්තිකයින්ගේ සංගමය
අංක 21 සහ 23, රාවතාවත්ත පාර
මොරටුව, ශ්‍රී ලංකාව

දුරකථන: 94-11-2656788
ඊමේල්: info@lankamicrofinance.com
වෙබ් අඩවිය: www.lankamicrofinance.com

ආසියානු සංවර්ධන බැංකුව
49/14-15, ගාලු පාර
කොළඹ 03, ශ්‍රී ලංකාව

දුරකථන: 94-11-2387055/5331111
ඊමේල්: adbslrm@adb.org
වෙබ් අඩවිය: www.adb.org

ශ්‍රී ලංකා සමෘද්ධි අධිකාරිය
අංක 07, ඊඩ් මාවත
කොළඹ 07, ශ්‍රී ලංකාව

දුරකථන: 94-11-2688948/2682393
වෙබ් අඩවිය: www.samurdhi.org

සනස සම්මේලනය
අංක 45/90, පළමු මහල
නාවල පාර, නාරාහේන්පිට
කොළඹ 05, ශ්‍රී ලංකාව

දුරකථන: 94-11-2369044/2369045/2369042
ඊමේල්: sanasafe@sltnet.lk
වෙබ් අඩවිය: www.sanasafe.lk

සමුපකාර සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව
අංක 27, පස් වැනි මහල
ස.කො.ස. ගොඩනැගිල්ල
වොක්සෝල් විදිය

කොළඹ 02, ශ්‍රී ලංකාව
දුරකථන: 94-11-2478374
වෙබ් අඩවිය: www.coop.gov.lk

ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය අංශ ප්‍රවර්ධන වැඩසටහන (ප්‍රොමිස්)
16 මට්ටම, නැගෙනහිර කුළුණ
ලෝක වෙළෙඳ මධ්‍යස්ථානය
කොළඹ 01, ශ්‍රී ලංකාව

දුරකථන: 94-11-4963773/4
ඊමේල්: info@microfinance.lk
වෙබ් අඩවිය: www.microfinance.lk

Banking With The Poor Network
c/o The Foundation for Development Cooperation
(Singapore) Ltd.
22, Cross Street
02-55, South Bridge Court
Singapore - 048421

දුරකථන: 65-64384112
ඊමේල්: info@bwtp.org
වෙබ් අඩවිය: www.bwtp.org

ලෝක බැංකුව
පළමු මහල, ඩී.එෆ්.සී. ගොඩනැගිල්ල
73/5, ගාලු පාර
කොළඹ 03, ශ්‍රී ලංකාව

දුරකථන: 94-11-2448070/1
වෙබ් අඩවිය: www.worldbank.org

ජාතික සංවර්ධන භාරකාර අරමුදල
178, බොද්ධාලෝක මාවත
කොළඹ 04, ශ්‍රී ලංකාව

දුරකථන: 94-11-2556294/2556295/2556296
ඊමේල්: ndtfdmd@sltnet.lk

කොන්සොසියෝ එටිමොස් එස්. සී. /
එටිමොස් ලංකා පුද්ගලික සමාගම
අංක 81/7, කිංසි පාර
කොළඹ 08, ශ්‍රී ලංකාව

දුරකථන: 94-11-2662121
වෙබ් අඩවිය: www.etimos.it

ප්ලැන් ශ්‍රී ලංකා

ප්ලැන් ශ්‍රී ලංකා කාර්යාලය
අංක 06, ක්ලෙසන් පෙදෙස
කොළඹ 05, ශ්‍රී ලංකාව

දුරකථන: 94-11-2508644/2588252/2588185

වෙබ් අඩවිය: www.plan-lanka.lk

ස්ට්‍රෝම් මයික්‍රොෆිනැන්ස් ඒෂිය (ගැරන්ටි) සමාගම

අංක 33ඒ, වැලිකඩවත්ත පාර
නාවල පාර හරහා
රාජගිරිය, ශ්‍රී ලංකාව

දුරකථන: 94-11-2867982

ඊමේල්: poskrs@stromme.org

වෙබ් අඩවිය: www.stromme.org

ජාත්‍යන්තර සහයෝගිතාව සඳහා වූ ජපාන බැංකුව

13 වැනි මට්ටම, ඩිව්ලොප්මන්ට් හෝලඩින්ස්
42, නවම් මාවත
කොළඹ 02, ශ්‍රී ලංකාව

දුරකථන: 94-11-2300470

වෙබ් අඩවිය: www.jbic.go.jp

CGAP

MSN 3-300
The World Bank Group
1818 H Street N.W.
Washington D.C. 20433, USA.

දුරකථන: 1-202473-9594

ඊමේල්: cgap@worldbank.org

වෙබ් අඩවිය: www.cgap.org